

O TOM VELKÉM VĚTRU,
O HUSÁCH, MIASMECH A ZLODĚJÍCH
SIAMSKÝ COP A ČESKÝ COP
BOLESTNÉ NAPOMENUTÍ

△ V Praze 12. prosince.

„Duj, větře, roztrž tváře, zuř a duj!“ mohl volat Lear a naše babičky mohly naříkat: „Ty naše nebe, to se jistě ‚někdo‘ oběsil!“ Ale byl to také vichr! Vížky padaly k zemi, cihlové střechy bombardovaly dláždění ulic, plechové byly samý kornout a kudrna, stromy se lámaly, baby padaly, ba i jeden přívozník se v Našich listech utopil. Byl to vichr, že se srdce v těle radostí tetelilo! Na ulici se nikomu nechtělo, kdo právě nutně nemusil do druhé, zůstal hned v hospodě první sedět. Jen v krytých místnostech, dílnách, kontoárech, u c. k. zemského co trestního mohlo se pracovat dál a pracovalo také pilně. Dobrodějný to byl vítr, skočil s Petřína na Prahu, jediným fouknutím od fouk všechny miasmy, jichž už bylo na Praze jako sirnatých oblaků, vzal mraky i poslední zbytky podzimního tepla s sebou a zůstavil nám vzduch jasný, utěšeně mrazivý, krásnou zimu a nebe tak čisté, že po něm mohlo 42 ouředně spočítaných houfů divokých hus nad Prahou přeletět, což stálo v Pr. Ztg zaznamenáno pod rubrikou „magnetické pozorování“. Přelítly a nevzaly našich domácích s sebou, čehož je škoda, poněvadž se tyto již přežily, vlastně přejedly. Život pohospodský šíří se vždy vítězněji, žaludky jsou stále vybíravější a zkaženější, pečené mušle a nadívaný hlemejžd panují, husa má už jen tak podloubnicko-urlaubnický význam, což ale „nepatří k věci“.

Miasmy od fouk vítr, ale sperháky, zloděje a loupežníky v Praze nechal, aby nadál jedli se stromu vědění dobrého a zlého i aby se rozmnožovali dle semene pokolení svého, čemuž se nejnověji říká „veřejná bezpečnost“. Mámeť zcela novou stráž, musí tedy také být zcela nová bezpečnost. Byl by měl také vítr příliš mnoho práce, aby od foukal vše, co je nám nepříjemno. Učinil věru, seč byl, a Bohemie nemohla se toho

ani dost vynapovídat. Musil jí samé notně ublížit, že se o něm tak rozhovořila, bůh ví, jak ji modeloval a co s ní všechno tropil, já bych se byl nechtěl na to koukat!

Jednu radost měla Bohemie tyto dny přec, mosaikovou. Co se nasmála, že v Siamu, když je tam smutek zemský, každý občan musí si dát uříznout cop! To by bylo pěkné, aby z té pravlasti boarum constrictorum takový zvyk dostal se do Evropy a Bohemie takhle jednoho krásného jitra objevila se bez svého, po čtyřicet let již se spíkajícího copu, — nikdo by jí nepoznal. Ale jeden cop padl tyto dny, kterému bych s největší chutí napsal co nejlíp škrobený nekrolog. Míním ten cop v úředních titulaturách. Zakazují se tituly „slavný“, „veleslavný“ atd. a má se užívat jednoduchého „c. kr.“ To je přec konečně něco rozumného! Jenže se výslovný zákaz týká prozatím jen úřadů vojenských. Snad že je voják spíše schopen odříci se toho, čemu byl navyknul co sladkosti, jinému ouředníku, vůbec civilistovi, že by to činilo obtíž. Naši potomci se budou divit, až budou jednou v archivech nalezat ty nadpisy k úřadům „vysoce“ a „veleslavným“, jichž sláva nepřežila trvání jich ani o jediný den, a až budou číst ty „v úctě umírající“ podpisy lidí, kteří v plném zdraví žili ještě půl století dál! Dokud neopanuje nás úplná svoboda, nebude v tom ohledu žádného úplného vymýtní, každá odvislost plodí nemůžnost, z té vykvétá neupřímnost a ta se halí v lichocení. Je podivno, jak člověk těžko podobným návykům odvyká, jak sobě i sám okovy klade tam, kde mu jich neklade jiný. Podívejte se do národního života našeho, v němž přece není ani oficielnosti ani oficiosnosti, kde konvenience neukládá praničeho a kde bejlí prázdných titulů přece nás moří. Redakce je „slavna“, třeba byla vydala teprv dvě čísla svého časopisu; kněz je „veledůstojný“ nebo „dvojctihodný“, jako by nejvzornější člověk neměl již na jedné celé cti dost; ty sám, třeba bys ani samu sobě váhy nepřikládal, čteš v listu tobě zaslaném, že jsi „slovutný pán“, a jmeno své — není-li tvým věřitelem — připojí ti pisatel teprv po „nejhlubší úctě“. Roste to jako fíkový strom, ovoce je sladké, ale šťáva stromu jedovata. A to se rozumí, že každý, kdo takto tituly páchá, sám zas podob-

ného páchání k osobě své vyžaduje; pak je to jako plíseň na plísni, jehlovitý pasožitek na tasemnici, veš na vši.

Uf! — dostal jsem se do kázání! Ale toho příčinou je, že čtu zas Abrahama Claru. Víte to, že úmrtní den toho velkého, rozmarného, trpkého mravokárce připadá na prosinec? Eh — vy pranic neslavíte řádného, slavíte jen dny, které ani v kalendáři nejsou, a muže, kteří by žili v největší mrzutosti s úřady, kdyby žili. Nemohli jste na př. slavit den 7. prosince, tak znamenitý, že se o něj roku 1803 narodil hr. Rechberg? A budete slavit den zejtrejší, památný 13. prosinec, v kterýž den roku spásy 1860 stal se rytíř Schmerling rakouským státním ministrem? O vy nebudete, znám vás, ale měli byste a hleďte, abyste! Já vás budu vždy jako na takové dny upozorňovat — jo? — To bude hezounké!

N A Š E L I S T Y 13. prosince 1868

△ V Praze 12. ledna.

Tak tedy je to přece pravda, že politické události vyvolaly v Čechách manii, ve které jeden myslí, že je nějakým králem, druhý, že je českým Garibaldim, atd.! Se slzami v oku — jsemť tuze, tuze měkký a nemohu se ani na skopce dívat, když vrtohlaví —, s rmutnými slzami v truchlém oku držím Bohemii v ruce, dívám se na její čelo a pravím: „Tedy už se stalo — nebohá!“

Kdo by to byl tušil dne 31. prosince! Přišlo ráno novoročního dne a po Praze rozlítla se pověst, že má Bohemie jinou hlavu. „Inu ta stará arci už nestála za nic,“ pravil jeden. „Už od počátku,“ podotknul druhý. „I ne, vždyť to není jiná hlava, to je jen jiný čepec,“ mínil vydavatel Humorů, který se byl k Novému roku také nově obrácenou čepicí překvapil. „Ale ale, čepec! Voda je to — ‚eine Serumanhäufung,‘ jak říkají soudní lékaři“ — „a hlava se rozšířila,“ prál zas jeho spolupracovník. „Ne,“ rozhodnul lékař a stíral si přitom slzu, „je to bohužel začátek konce, manie, které my učenci říkáme velikášství. Příroda dala jí jen tak kuchyňský rozum, ona ale tak dlouho namáhala se býti také politicky moudrou a státi nad stranami, až konečně přeskočilo, a ona nyní opravdu myslí, že je listem světovým. Nebylo nic platno, abychom ji ukonejšili, musili jsme jí dát vyříznout hlavu podle Times. Proč také ne, jinému chorému dáme třeba klobouček prvního Napoleona, koridor mu zůstane přece stejně dlouhý, byť po něm kráčel krokem nejvznešenějším.“

Všichni si vzdychli. „Chudák as trpí,“ praví vydavatel Humorů soucitně.

„I toto,“ těší lékař, „klam příjemný!“

„A bude to dlouho trvat?“

„Dvě — snad tři leta, pak přijde marasmus, úplná sešlost

a konečně usne.“ Pravit to tak přesvědčivě, že nastal usedavý pláč. Každý lítoval, že jí kdy ublížil, já ale vyndal notiční knihu a tužku a napsal jsem si jí do ní bleskonápad: „Nad každým právě zasypávaným hrobem vzniká v nás přesvědčení, že jsme nemilovali tak, jak jsme měli.“ Velikost a krása právě zrozené, ku věčnosti určené myšlenky tak dalece mne uko-nejšila, že jsem mohl vyslechnout, jak ostatní si sdělovali, že „to už dávno pozorovali“. — „Nejjasněji vysvítala choroba ze zprávy o tenoristu Wachtlovi,“ pravit vydavatel Humorů; „o něm vypravovala Bohemie, že dostal bolení břicha dle jedněch zpráv, dle jiných zpráv ale že dostal nějaký řád. Prosím vás!“

„Nu to by nebylo tak zlé — satira! Horší bylo, že pravila, na pohřbu Arnoldově že byl měšťanosta Klaudy přítomen jen co „přednosta chorobince“!“

„Snad aby se podíval na sprovázející Arnolda politiky a spisovatele co na kandidáty toho chorobince?“

„A vídeňské listy, kterým před nedávnem kapala z očí radost, že už prý jinde než ve Francii není ani možno, aby vynikající osobnosti umíraly v hospitálech, ty mlčí.“ —

Naivnost! Kdyby byl Francouz, nebo alespoň honvéd býval! Co je jim do Arnolda, do r. 1848, do všech všudy věků, pokud jsou české! Arnold! Byl jen český demokrat a jen muž důsledný, který ani na smrtelném loži neodložil této své „chyby“, jakož bývá „hodných“ lidí takto obyčejem, nýbrž také jí popřál posledního pomazání. Nyní je tam na pravdě boží a anděl soudce nebude ani na okamžik v rozpacích, že má před sebou nenapravitelného — muže. Ale co je vídeňským listům do toho! Ouřední řeknou: Co je to důslednost, tu má každý rada na pensi, a kdyby jí neměl, přišel by o svou pensi. A neouřední řeknou: Hm demokracie! My, kteří dáváme každému „singrlovi“ více hlasu než třeba celému národu, my jsme praví demokrati!

Rakev a vůz byly pokryty věnci a stuhami. Na těchto byly nápisy, mezi jinými „od českých demokratů“, a kdo se rozhlídl po vlnícím se mohutném průvodu, musil být o pravdivosti nápisu přesvědčen. Bylo jich tu mnoho, kterým zdá se

politická důslednost věcí zcela přirozenou, kteří ji ale přece ctějí, poněvadž ctějí samy sebe. Ale také těch bylo mnoho, kteří tu nebyli. Jsme daleko, ale ne dost daleko, neodsuzují tedy nikoho mimo faktum samo. Osel, který poslušně nese, co mu autorita naloží, nebo osel, kterému osud naložil břímě zlata, platí mnohemu víc než muž, který má osobní cenu. Kdyby byl bral Arnold jen dva tisíce úroků ročně, na mnoho by byla ta bagatela nestačila, ale o trochu více úcty by mu přece byla opatřila.

A autoritám — těm už Arnold docela nerozuměl, pro duševní patenty neměl toho nejmenšího smyslu. Rozuměl dle rozumu svého, ne dle jiného. A rozum jeho hleděl jen k tomu, co by dle jeho, ovšem také jen osobního náhledu prospělo lidu. Byl z těch podivných lidí, kteří lid milují jako ženich nevěstu svou. V té lásce setkal se s jinými, což nevzbuzuje žárlivost, ale hne žlučí, když jsou náhledy právě rozdílny. A myslil-li právě, že někdo samou láskou oslepl a cesty dobře nevidí, pevně ho chytil za rameno a bez obalu mu to řekl co muž náruživý. *Dvacet* let minulo od časů těch, litoval jsem, že uražené autority nezapomněly náruživosti jeho, ani když choré tělo bylo se již dopracovalo věčného odpočinku.

Nu — lidé jsou lidé. Vyndávám notiční knihu a zapisuji druhý bleskonápad: Jean Paul praví: „Hlavní chybou lidí je, že mají tolik malých chyb.“ Souhlasím!

Proč bych Jean Paulovi nevidoval nesmrtelnost!

NAŠE LISTY 13. ledna 1869

OTROCTVÍ STARÉ A NOVĚJŠÍ, „MODERNÍ“
HAMBURSKÝ BARYTON
POKROK TAKÉ V BÍDĚ

△ V Praze 16. ledna.

Přišly dvě málo rozličné zprávy tyto dny, jedna z Bělehradu, jedna z pražské policie. Byly to zprávy obchodní, týkající se artikulu „lidské tělo“. Do Bělehradu přivedl kdos turecké otrokyně a pobrali mu je, v Praze sbíral hamburský agent otrokyně dobrovolné pro Německo a Ameriku a pobrali mu je také. Takové zprávy dělají sensaci a — otroctví květe dál. Když padlo Alžírsko před nějakými čtyřiceti lety, teprv přestalo chytání dívek na pobřežích Středozemního moře — avšak zato trvá dál uprostřed Balkánského poloostrova. Když bylo Turecko přinuceno zřici se všeho zákonního otroctví, byla Evropa na papíře prosta již otroctví všeho — avšak sotva překročíš turecké hranice a seznámíš se s bohatým moslemínem, vidíš mezi jeho služebnictvem černé otroky. „On neví, že je zde svoboden, a já mu to neřeknu,“ dí moslemín klidně.

Obchod s lidským masem! U svobodymilovných Slovanů ho nebylo. Do Čech se zanášel z Němec vždy po válkách, ale vždy zas brzy vymizel, nemoha se nijak zaklíčit. Obchodníky byli zde židé, avšak již Vladislav I. učinil řemeslu jich konec. U Němců kvetlo dál a kvete posud. Gartenlaube přináší každá dvě leta alespoň jeden článek o tom, jak se z jižního Německa vyprodávají děti do dálné ciziny, a výsledek její krásně psaných lamentací je — po dvou letech nový zas, rovněž krásně psaný článek. A tomu není ani celé století, kdy německá knížata prodávala do Anglie celé pluky vojenské „zrovna za bagatel“, z jíž úroků posud se staví hrady.

Nejnovější případ pražský arci *tím* druhem otroctví se nezanáší. Nejedná se o pluk kyrysníků, nýbrž o dívky mladé, ne o sílu a udatnost, nýbrž o krásu a ženskou slabost, ne o bojiště a pracovnu, nýbrž o milostný trh, na němž se ale rovněž

často ztrácí zdraví, život, ba skoro vždy život, a nabývá místo peněz a hodností jen chudoba a hanba. Jedná se tu o jisté zlo, kterému se stále říká „moderní“, ač již vědy a bible o něm vypravují, které také bude nadál „moderní“, poněvadž nemožno je zcela zrušit, nanejvýš lze lokalisovat. Avšak to lokalisování se nedaří, vždy ob čas, dost krátký, dostává se nějaká zpráva do novin o jednotlivé nešťastné oběti, jejíž zvláštní osud náhodou či úzkostlivým dovoláváním se spojil ji náhle s činností úřední, nebo o celé výpravě, jakou byla ta právě časopisy sdělovaná. „Dobrá vůle“ obětí, které za kus pěkného šatu, za slíbené peníze, slibované dobré a lenivé dny samy pomáhají úřady klamat, činí dohled velmi obtížný. Ten „hamburský operní zpěvák“, kterého nyní v Praze s celým harémem českých otrokyň chytli, musí být velmi neobratný či neprozřetelný. S barytonem jeho zlámal se mu zároveň rozpočet. Mínil as dle popisů v Kölnische, že na „zboží“ tu veřejný trh, že tedy netřeba opatrnosti jakés. Trh je, ale ne veřejný. „Vývoz“ z Čech je as stálý, jenže bychom se vsadili, že není v rukou cizích, nýbrž zcela domácích. Důkazem stálosti vývozu jsou právě ty občasné zprávy do novin se dostávající, zprávy cestovatelů, kteří tvrdí, že mimo dávno obsazený Berlín, Vídeň, Hamburk také již Paříž české zboží přijímá. Ba tvrdí se, že pověstný vývoz peštský není o nic větší pražského. Úřední orgány, které střeží mravnost veřejnou, došly by as spíše cíle, kdyby pilně pozorovaly ony babské, každému nápadné postavy, které se plíží po ulicích pražských, při plynovém osvětlení výloh skladů módních studují obličej, s mladými, jim zcela cizími děvčaty ihned se dávají do řeči, které obcházejí pracovny a jiné ústavy atd. Nebo kdyby rovněž pilně pozorovaly ony rovněž nápadné pány, kteří zrána sledují na trzích houfy nakupujících, časté cesty přes hranice konají, nebo i jiné postavy neméně nápadné, tím i jiným známé.

Ovšem, jak praveno, s úplným výsledkem nesetká se v oboru tom žádná snaha víc, lehkomyšlnost všestranná u „zboží“ i u „kupců“ hromadí překážky neodstranitelné a bída a chudoba dočiní vše ostatní. Ouřední i neouřední zprávy nyní skoro

již cele shodují se v tom, že bída v lidu vzmáhá se nesmírně. Zdá se být kletbou pokračující vzdělanosti, že v průvodu jejím vleče se celé hejno nejcitelnějších, šklebivých protiv. Požadavky lidské společnosti dostupují jednak až rafinovanosti, takže chudoba s chvějícím se svým v mraze tělem a v zimě v letě stejně prázdným žaludkem stává se tím citelnější. Kdy se hromadí miliony v jedné rukou, skví se velké množství jiných rukou úplnou prázdnotou. Kde přibývá vnitř i zvenčí bohateckých domů nádhery, hromadí se v pokoutních jizbách špína. Ouřední komise a okresní dohlížitelé, tak zvaní „otcové chudých“, vypravují příhody až strašné a líčí obrazy, v nichž jen stín a stín. A když nemá člověk výdělku ani jakéhokoli postavení, když nemá pranic víc než sama sebe a kus ještě přec chuti k životu, je již lehko možno, že prodá sama sebe.

NAŠE LISTY 17. ledna 1869

HESLO „PUMPA“
TAJNOSTI HOLE — A NEBUDE VOJNA!
BÁJKY, MORÁLKA A OSM KUFRŮ POESIE

△ V Praze 27. února.

Náš národní a společenský život tvoří tak málo vody „pitelné“ (krásné slovo to udělal nebožtík Mikovec), že kdo je poukázán vážit z něho jako ze studny, hned je v bahně. Ale doba naše už není dobou pracných, chladných a hlubokých studen, heslem našich dnů, vznešeným heslem je *pumpa*. Pumpování jest naším vlastním zaměstnáním, my již *nevážíme* ničeho a *nevážíme* sobě nikoho, my jen každého *pumpujeme*, pumpujeme nejen peníze, i myšlenky, i názory, i všechno jiné. Teď už vynášeli i přenosné pumpy a nebude déle trvat než do jara a prodavači budou nabízet hole ku procházkám, které budou vlastně pumpami, jako dříve bývaly deštníky dýmky, sedadly, kordy nebo puškami. Zevnějšek elegantní, uvnitř *pumpa* — obraz pražských elegantů, kteří jsou také „přenosní“.

To je pravda, v přetvářce jsme to přivedli daleko. Mám také jednu hůl, která alespoň „se tak dělá“, jako by v ní něco mohlo být. Je objemna, těžka a haraší se slušnou podezřelostí. Byl jsem jednou volán za nějakou záležitostí (jednalo se o známý bazar ve prospěch Národního divadla) na tiskový oddíl naší policie a hůl ta šla náhodou se mnou. Zpozoroval jsem tu neslušnost teprv v kanceláři samé a postavil ji, totiž tu hůl, hned u dveří do kouta. Bylo to ještě před pruskou okupací a v kanceláři tiskové byl tehdy zaměstnán jeden pán hlavně s censurou divadelních kusů, který později věnoval se sám cele básnění kusů takových. Ten pán mne poukázal k radovi W., o jehož tragické smrti brzy nato celá Praha mluvila. Záležitost má byla neočekávaně rychle a ku spokojenosti mé vyřízena a rovněž neočekávaně brzy vystoupil jsem zas do předního pokoje. Dojem byl — neočekávaný. Spatřil jsem svou hůl v ruce zvědavého, mně ale neznámého pána a ten

pán byl už zcela zčervenalý namáháním, aby z mé hole duševní její tajemství vyloudil. Usmíval se, vlastně jsme se usmívali oba, on mně podal hůl a pravil: „Mně se zdá, že v ní přece nic není!“ Mrknul jsem na budoucího pana dramaturga, který se také smál, — snad uvidím jednou svou hůl na jevišti.

Jaký to vynález, taková pumpovní hůl, pro jarní a letní výlety! Až půjdem na Svatojanské proudy a rozložíme se v lese, budem mít k svému zteplenému vínu chladící vody za pět minut nebo jak dlouho to trvá. Beztoho nebude to jaro k ničemu jinému než k výletům! Jaro sobě ani více nerozumí. Kdypak mají být proboha vojny, když ne na jaře, kdy i každý hloupý strom klacky „vystřeluje“? Poněvadž už jsem tak dávno nečetl, že by byl v Kroměříži dostal nějaký civilista pohlavěk za to, že volal „nazdar!“, myslel jsem, že branná moc myslí teď na rozdávání vznešenějších ran, a měl jsem nevinnou svou radost z toho. Ale evropská konstelace podobá se teď navlas známému: „Držte mne, nebo ho zabiju!“ Ono by nebylo o chuť k vojně, ba chuti je všude ažaž dost, jen kdyby nebylo všude toho vzájemného — řekněm „rešpektu“! Kdyby věděli na př. Prušáci, že na Francouzích vyhrají, měli bychom už tu nejkrásnější válku na světě, seděli bychom u map a přepichovali špendlíky s fángličkami, až by první špendlík s pruskou fángličkou trčel na Montmartru a nějaký Vogel von Falckenstein by vydal Pařížanům úkaz, že každý pruský voják má obdržet denně jenom desetkrát jíst a k tomu na noc už jen láhev šampaňského, tu kterou mísu ustříc, toho kterého celého kapouna, celé sele a celý napoleondor kvůli tomu, aby u loretek mohl se učit frančině. Prušáci umějí tak mnoho, nic ale neumějí tak jako jíst a pít a francouzská kuchyň je tak dobra — jen kdyby nebylo toho strachu! Evropa je nyní ze samého vzájemného strachu nesmírně mírumilovna a volá: „Držte mne!“ Má to také svou dobrou stránku! Papež je nemocen a nemůže ven do tábora, aby tam zabijákům udělil své svaté požehnání, a naši „jednoroční dobrovolníci“ mají „na své útraty“ tak pěkný šat, tak nový a vyšnerovaný, že by byla věčná škoda, kdyby se měli v poli pomazat!

Jaro rozkvěte, poesie už květe — totiž v Německu. Velká

je tam u poetů důvěra v mír, neuplyne týden, aby nám kněhkupectví nezaslalo nějakou zásilku německých (nikoli snad jen pruských) *bájek*. Rozeznávají se jen dvěma maličkostmi od starých Lessingových, za prvé tím, že nemají vtipu, a za druhé tím, že nemají morálky. „Což je morálka víc než bájka?“ táže se jeden z těch nevinných. Ovšem — ovšem, malý poto-mečku Ezopův! Vždyť je i ta nebájená, ta skutečná poesie v životě nyní beze vší morálky! Viz karlínského agenta Nového, jehož drazí ošizenci nabyli nyní již příjemné jistoty, že s penězi jejich jede — do lepšího onoho světa za okeánem, a navlas dozvěděli se, že vzal osm kufrů s sebou. Jaká to poesie! Kdo viděl kdy šudentíka z venkova, když se mu v Praze zastesklo, jak zbožně ku svému kufříku kleká, jak odvírá víko, jak do sebe ssaje vůni bývalých buchet a jablek, jak zrakem svým vpíjí se v obrázek, který mu sestra tam přilepila, jak pak víko zase spustí, na kufřík se posadí a myslí, že je doma mezi svými, — ten, ale jen ten porozumí básnické duši agenta Nového a unešen zvolá: „*Osm* kufrů — jaká to poesie!“ Ano, Kollár má pravdu, ta hrouda, na které jsme se narodili, není naší vlastí!

NAŠE LISTY 28. února 1869

SLOVINSKÁ POHÁDKA
PRAVÉ A NEPRAVÉ — NEROVNOST LIDSKÁ
NEROVNOST V GALANTNOSTI
RYTÍŘ ZA ODSTRANĚNÍ VŠECH ROZDÍLŮ

△ V Praze 6. března.

Karla Jaromíra Erbena Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských (Matice lidu roč. III, čís. 1) otevři stránku 5, báj číslo 5 a čti: „Na počátku nebylo ničeho než boha samého a bůh spal a snil. A ten jeho sen trval po věky věků. I bylo souzeno, aby se probudil. Protrhnuv se ze spaní, začal se ohlížeti, a kamkoli pohledl, udělala se hvězda. I podivil se tomu bůh, vstal a šel se podívat, co stvořil očima. Šel pořád, ale nikde neviděl kraje ani konce. Konečně přišel také k naší zemi a byl už velmi unaven: pot se mu s čela hrnul. A jedna kapka toho potu padla také na zem, oživila se a hle, to byl první člověk! Pochází z boha, ale nebyl stvořen, aby žil v rozkoši; z potu se narodil a již na počátku mu bylo souzeno, aby se trápil a potil.“

Měl jsem napsat nějaké upozornění, říká se tomu reklama, na první číslo třetího ročníku Matice lidu — zde tedy je! Vybral jsem nejmenší z těch diamantů národní poesie slovanské, podle něho nechť každý soudí sám, nač vychvalování! Cenu pravého démantu chvála nezvýší a hana nesníží. Když nepřátelé prohlašovali náš rukopis Kralodvorský za padělaný, nebylo vlastně potřebí jiné odpovědi než: „Dělaná květina může být *arci skoro* tak krásna jako přirozená, ale ne *zcela* — jdi, přivoň a ohmatej, hlupáku!“ Nejnověji fabrikovaným falešným démantům neschází ani světlost ani oheň hraných barev, ale schází jim *tvrdost: pravda*. Tvrdostí či pravdou národního démantu *poetického* je ale ta naivnost poetická, jakou vidíme na př. také v citovaném kvítku slovinském. Jaká to zlatá poesie v tom božsky mocném, věčné jiskry po nebi rozhazujícím pohledu, jaká to dětská naivnost v tom zdrobňování, zlidštění vlastností a výkonů božích, jaký to důmysl filosofický v určení člověka!

Z potu se narodil člověk a — abychom ze zbytečné reklamy přešli jinam — vše na tom božím světě stojí ho nesmírnou práci, i život i smrt. Viděl jsem to včera na kanovnickém pohřbu. As padesát let připravoval se nebožtík v tomto slzavém údolí na „lepší onen život“, jak říkají ti, kteří by se nesmírně rádi hodně dlouho zde připravovali, a když už byl šťastně mrtev, jak dlouho to trvalo, než dojel do Košíř. Na devátou hodinu byl určen pohřeb, ale už odbila jedenáctá a pohřeb se ještě nehýbal. Co tu mohlo být chudých nebožtíků vymodleno, vykropeno a vykouřeno! Ale to je to, rozdíl musí být, sic by nebyl ve světě žádný pořádek. Proto stvořil pánbůh Adama a Evu, aby jejich potomci měli někteří pyšné předky a jiní jen skromně shrbené zadky, proto Adama a Evu vyhnal z ráje do potu a práce, aby jejich potomci měli někteří miliony, slávu a pohodlí, jiní psotu, porobu, dření a nic už víc.

Trochu se sice už rozdíl stavů vyrovnává, ale tuze málo, stane se sice, že neurozené zpěvačce u vozu koně se vypřáhnou a oslové — chci říct entusiasté se zapřáhnou, ale každý nemůže být zpěvačkou a veřejné jídelny jsou pořád ještě — pokrokem. Ba rozdíl stavů musí být i tam, kde není více rozdílu v pohodlí, a proto dán právě nyní zas ve Stuttgartu (dle posud nezcela zbismarckované mapy Německa pořád ještě hlavním to měště Virtemberska) nanovo přísný rozkaz, aby žádná jen tak měšťanská ekypáž se neopovážila předjíždět, když kráčí před ní trochu urozenější kůň s příslušným jezdcem. Když jsem kdy vstoupil do některé takové malé residence německé, jako je Stuttgart, bylo mně vždy okamžitě, jako by někdo byl na mne hodil frak s výložky a gamaše s erbovními knoflíky, a musil jsem si vzpomenout velmi důrazně na svou demokratickou nezávislost, abych záda udržel rovná. „Stuttgart má zvláštní ráz, je městem čistě residenčním,“ napsal někdo. Podivno, mně se zdá čistě lokajským!

Rovnost úplná nemůže být nikdy — „ani příroda tomu nechce,“ říkají na př. ti, kteří jsou proti emancipaci ženské a bůhvíco by v tom viděli, kdyby takhle ženský president sněmovny vzal na šest neděl dovolenou. Jen tak z galantnosti vypřahují zmínění entusiasté koně — ale už v té galantnosti

je zase obrovský rozdíl, či slyšeli jsme kdy, aby dámy v odměnu byly také někdy vypřáhly koně nějakému basistovi, byť byl měl hlas jeho třeba nedosáhlou hloubku nejprázdnějšího studentského portmoné? Jednostrannou tu naši galantnost nejlíp charakterisoval onen římský vozka, který pozdravoval sochy a obrazy všech světic, svatého ale ani jediného. „Vždyť jsou to mužští jako já!“

Někteří ideální poctivci pracují arci velmi namáhavě na odstranění *všech* posavadních rozdílů v lidské společnosti. Tagesbote na př. nechce o tom ani slyšet, že by měla nejnovější konskripce pražská také spočítat, kolik je vlastně Čechů a kolik Němců v Praze. Národnost je prý překonaná věc, praví týž vznešený muž, který pravil, že „německý“ a „vzdělaný“ je totéž, který by mohl tedy mít radost z cifry „vzdělanců“. Beztoho ti Češi pořád se chlubí, že je jich v Praze tak mnoho, těch „nevzdělaných“, ať se tedy ukáže pravda! Ostatně, snad by nebyl proti rubrice „národnost“, kdyby se za to vynechala rubrika „náboženství“. Není tomu ani čtrnáct dní, co napsal feuilletonista vídeňské Presse pozoruhodnou větu: „Zachází-li v Praze s opravdickým Němcem, můžeš si vždy ještě myslit, že je žid.“ — Za žádnou cenu bych se na takový výrok neodvážil!

NAŠE LISTY 7. března 1869

CHLADNÁ MĚŠŤANSKÁ ÚVAHA
PROČ JSEM NEŠEL
ČESKÁ SPRÁVEDLNOST
TROPY V KŮLNĚ — AKT MÉ PIETY

△ V Praze 17. dubna.

Moci vidět, jak plzeňská sukně selská sluší šlechtické slečně, lokajská bordura hraběcímu krku, ta krása, ta blahosklonnost, to snížení se — ne, to byl dojem k nevydržení, měšťanské hlavy pražské si mohly srazit vaz, jak běžely! Jaká to šťastná myšlénka ve prospěch vznešeného účele — všeobecný obdiv — : říznatý knížecí „Wappenmantel“ se obracel a přetřepával a vypadl z něho ve prospěch vznešeného účele celý trojník. A jaké všeobecné nadšení, jakže krásně a duchaplně a mistrně všechno vyvedli na tom Žofíně! „Od těch by se měli naši čeští herci učit!“ pravily hlavy inteligentní, „čao“-dialekt slavil svůj triumf a půl Prahy mluví již jinak než skrz nos. Lidé, kteří o obyčejných, „měšťanských“ kulturních zjevech českých naprosto mlčívají, psali nadšené články dlouhé; Bohemia — jak známo zarytě anti-feudální — zapomněla se na větu: „Veselohře Pavla Henriona stala se ta čest, že ji hrála samá hrabata a knížata.“ A v té chumelenici stojím chladně sám a sám, s chladným prstem na chladném nose, a chladně přemýšlím: co to!?

Já tam nešel, já měl tu čest, že pro mne šlechta nehrála. Ne snad z nenávisti k šlechtě — nejsem takový, abych někomu něco vytýkal, zač už od narození nemůže! My, kteří jsme tak šťastni, že první přeprané plinky naše neschovaly se hned na věčnou památku do rodinného archivu, my, kteří smíme za denní chléb pracovat, poněvadž také otcové naši směli tak činit, my, kteří jsme tak šťastni, že na počátku nejsme ničím a pak jen a zcela tím, čím se sami uděláme, — my bychom měli mít vždy soucit s méně šťastnými! Nechme jim nějaký ten sen, vždyť oni nám také nechávají ochotně krásný mozol náš, nechme jim jejich pověru, že v biblický den pátý — o celých 24 hodin dříve než náš praotec Adam — byl stvořen

jejich praotec pán z Adamů, tvařme se, jako bychom jim to věřili, člověk potřebuje tak málo klamu ku svému štěstí! Ale nešel jsem tam kvůli těm, kteří a které byli „okolo“. Bylo by mne bolelo vidět, jak se snaží přijít blíž a blíž, až do samé „atmosféry“, nebyl bych dovedl se vmyslit v to, čím se znenáhla domýšleli být. Jsem přesvědčen, že se mnohá píchla špendlíkem do prstíčku, aby viděla, zda se jí krev alespoň trošičku již modrá, — a to píchnutí by mne bylo tuze bolelo! Jsem jemnocitný, a proto nešel jsem.

Jemnocit český je národní neštěstí. Hned jsem to povídal, když začali Prahu nyní sepisovat dle národností, že je to malér, a povídal jsem: Když už počítáme, nechme jen samé německé počtáře počítat! Nebo, prosím vás, takový český počtář! Samý ohled, který pro samé ohlížení se každou chvíli přes kámen brkne, samá spravedlnost, spravedlivá k celému světu, jen ne k sobě. Než zanese spisovač sama sebe co Čecha do listin, nechá se od domácího učitele zkoušet z mluvnice české, než vejde do některého domu, udělá si tři křížky a vzývá Ducha svatého. Kdo nemá na těle čamaru, je mu už podezřelý, kdo užije nesprávného genitivu, marš s ním mezi Němce! Per se s ním, dokazuj mu, vypravuj o otci a matce, plač, — nic platno, „mohlo by se říct, že my tento!“ Jsem přesvědčen, až dojdou nahoru na Hradčany, že zapíšou svatého Jana z Nepomuku také mezi Němce, poněvadž ten mlčelivý pán jim asi nebude odmlouvat. — O ta česká spravedlnost, ta bolí! Vždycky je líp nechat toho druhého být spravedlivým.

Představení na Žofíně, sčítání obyvatelstva, květinová výstava v kůlně na Střeleckém ostrově — říkají jí „salon“ —, to nás tak trochu bavilo za dnů posledních. Tahle květinová výstava! Nežádám modré nebe nad ní, ale aspoň vysokou střechu, aby se pět střevíců a šest coulů vysoký rododendron nemusil už krčit, nežádám širou pláň, ale aspoň tolik místa, aby azaley nevypadaly horkem jako hnůj a eriky nedostávaly v tom vězení chrlení krve, nežádám příliš mnoho druhů květin, ale žádám, aby výstava byla dvakrát aspoň za rok, na př. také pak, kdy už rozmanité druhy růží kvetou, třeba by v té

době nebyla už šlechta v Praze. Copak je do květinové výstavy, když v ní scházejí královny růže!

Ale nebudu se zlobit tento den, když jsem se tak potěšil tyto dny! Potěšil jsem se opravdově nejnovějším dílem literárního svého kolegy kanovníka Štulce. Knížečka malá, ale titul zvučný: „Pius IX.“ a uvnitř mnoho a mnoho krásných vět! Na př. jedna perla ze stránky 38: „Rozumí se samo sebou, že by hříchem bylo Pia IX. na roveň klásti s Ježíšem Kristem, Synem Boha živého: to *ale* může se tvrditi, že Mazzini a Garibaldi nejsou lepšími než Annáš a Kaifáš.“ — Nu, to je logika, že ne? Připomíná hymnu praktikantovu, jejíž refrén vždy zněl:

Für's Vaterland zu sterben ist schön,
doch viel schöner sind noch Sie, Herr Justizrat von Ressel!

I největší spisovatel by si zoufal, kdyby věděl, jak málo nejpeknějších jeho myšlének vniká v širší kruh lidu. Pomohl-li jsem citované větě spisovatelského svého kolegy, vykonal jsem jen, co kázala povinnost. Bylť její původce druhdy učitelem mým a vložil do mé mysle símě myšlének těch, které posud čas od času — stávají se lidem nepříjemnými.

NAŠE LISTY 18. dubna 1869

JIŽ BUDOU! — JEDEN UPŘÍMNÝ
„HUSITISMUS“ NA MORAVĚ
NĚKOLIK NEUPŘÍMNÝCH
ČLOVĚČE, PŘESTAŇ MYSLIT!

△ *V Praze 24. dubna.*

Už se na ně těším, na ty poroty! A sice proto, že jim prozatím tak zcela dobře nerozumím. Nejsou prý ani americké, ani anglické, ani staro- ani novofrancouzské, nýbrž zcela nové, zcela „naše“, ale právě proto, že jsou naše, snad velmi brzy jim zas porozumím. Nejzajímavější při tom bude to vyhazování porotců, kteří nebudou pak porotci už pro tu celou „váрку“ nebo „kampani“ nebo jak se tomu říkat bude. Nejdříve jich velmi mnoho vyhodí obecní komise, pak jich něco hodí tatáž komise do osudí, pak vyndá se jeden zas po druhém, jednou řekne pan státní návladní „nechci“, po druhé řekne pan obžalovaný „nechci“, mrtvý se hodí k mrtvému, až zbude jen dvanáct živých a jak beránek bílých, „přes mrtvoly se kročí v krásný smír“. Z počátku nebudou vědět ani diváci, jak se na porotce koukat, ani porotci, jak nechat na sebe koukat. Lid sobě myslí ještě porotu co nějakou „fému“ tajnou, a ona bude zatím veřejná a přístupná z celého světa všem, kdož se do malého sálu vejdou, a bude tu sedět s tváří oblitou vším tím jasnem, mnoho-li se ho malými okny vejde dovnitř. A mnozí porotci sobě to myslejí ještě velmi snadné a pěkné, poslouchat a mlčet že dovede každý a sluší to každému, odhlasovat že půjde snad také, a dojem dělat na obžalovaného i posluchače — k tomu že poslouží hladké rukavičky, černý šat, cupování na manšetách, zahledění se do stropu, náhlý, tak zvaný bystrý pohled, profil, čtvrtprofil atd. Ale sedění bude trvat někdy dlouho a hlad je věc tuze zlá, tím horší, čím sytější je náhodou portmoné, a potu bude také dost a přitom čerstvá košile zcela nedostižitelnou lahůdkou! Uvidíme, nezačnou-li listiny porotců pak desertovat!

A že začnou poroty, hýbe se to v žurnalistice, časopis povstává po časopise. Jeden z nich se mně už rozhodně líbí:

Čech. Politický týdeník pro katolické kněze. To je přec chlapík, bez škrabošky, bez čepičky, aby každý viděl tonsuru ihned, s vizírem do výše, s klerikou okázale až na zem dlouhou, podává se tak, jaký je, kdo ho snad nechce, ví alespoň hned proč! „Jsme *především* katoličtí kněží,“ praví a nikdo nemůže proti tomu novému „k. k.“ ničeho namítat, jevíť se zřejmě na čepičce a nepřipouští alespoň nic „tajného“. „Spílejte nám, jak chcete, my vám již napřed vše odpouštíme,“ praví tam; ale nevím, ke komu vztahují se ty plnomocné odpustky, ti „liberálové“, proti kterým zdá se namířeno, ještě nikdy nespílali *upřímnosti*, vždy ale opaku. Že se snad přece někdy v *náhledech* srazíme, to je věc už jiná.

Tak na př. mne hned v prvním čísle zabolet feuilleton, z pouhé kolegiálnosti mne zabolet. Blamovat se může sice každý, kdo chce, ano blamáže náleží k nejpikantnějším našim právům lidským, jíž bych se nikdy nechtěl zcela vzdát, — ale blamovat se na útraty jiných, to není šetrné! Znáte tu anekdotu o hanáckém sedláku, jehož prosí unylý vandrovník český, aby ho trochu svezl? „Odkud jste?“ — „Z Prahy.“ — „A to jste z těch, kteří utopili sv. Jana! Nic nesvezu!“ a sedlák práskne do koní. Na třech sloupcích vypravuje zmíněné feuilletonistické pensum k anekdotě té tedy pendant. Vandrovník přijde k selce — první sloupec. Prosí o nocleh. „Odkud jste?“ — „Z Čech.“ — „Nedám noclehu nikomu z Čech, kde se lidé *klanijou hose*!“ — druhý sloupec. Na třetím sloupci konečně se vandrovník doprosí noclehu a vše to slouží k tomu, aby dokázalo, že lid moravský je mravním odpůrcem všeho — *husitismu*. Sancta simplicitas!

Ale veřejnost je ovšem něco živého, a co žije, rodí v bolesti a rodí i to, co jiné bolí. Takž zrozen za posledních dnů zvláštní cynismus u posmívání se slovům „svoboda“, „liberálnost“ atd. Dříve zrodil se u nás cynismus v ohledu národním, zakládající se na hnusné blaseovanosti, nosící na hlavě cylindr a v ústech němčinu. Nyní následuje cynismus politický, který se tomu zase nesmírně směje, když jest někdo ve svobodomyšlnosti důsledný „až do puntíčku nad i“. Viděli jsme ty obratné eskamotáže v posledních dnech, říkají jim „objek-

tivnost“, „stání nad stranami“, také jinak ještě. „Budme liberální, ale nenechme to na sobě znát,“ řekl by Šamberkův pan okresní. „Stal jsem se bázlivcem jen z instinktu,“ praví zas Falstaff. Ten instinkt je mocná věc, když člověk při něm myslí pořád jen — na sebe!

Ze všeho myšlení na sebe vymknul se ale dle citovaného Čecha svět nyní za příležitosti sekundice papežovy. Ze všech konců přišly dary, peníze, šperky, děla — z Verony také fotografie modřinami pokrytých, sekundičně nadšených zad. I mne „nejobjektivnějšího“ dotknulo se něco v tom — lutriijní numera totiž, která vyšla v den ten v Římě a jež časopisy vyznačují radostně co „papežská“ (den narození, stáří, rok vysvěcení atd.). Posud jsem chodil kolem lutrie nevšímavě, pyšně. Věděl jsem sice, že vlasy na hlavě jsou spočítány, vrabec když spadne se střechy, že to není jen tak, — že by ale také v lutrii bylo nějaké „řízení“, nenadál jsem se. Měl jsem při ní vše za náhodu, tedy za spravedlivost, a té si člověk všímat nemusí, ta už nějaké hrubiánství snese! Ano — tak se člověk mýlí! V příležitý den sekundice vyjdou v samém Římě významná papežská numera — podivno, velmi podivno — slabý člověče, přestaň myslit!

NAŠE LISTY 25. dubna 1869

I

△

Bavilo nás to trochu, je pravda, ale už jsme samou tou zábavou chodili jako pitomí. Divné to byly dny, které předcházely 13. říjnu, ve kterýž den řeklo se nám se všech nároží a v obou zemských jazycích, jenže německy napřed, že už se s námi dál hospodařit nemůže a že musíme do výminku. Na venkově bývají dny, než se „staří“ odeberou do komůrky na výminek, dny miliuské, samá láska, samá strd, samé pohnutí. My ale tržili ránu za ranou, rány padaly tak hustě, že jsme se ani uhnout víc nemohli a obyčejně tam uhnuli, kam nová rána padla, a to nás pitomělo.

Není sebedůvěrnějšího člověka nad žurnalistu, když se mu vede, není dopálenějšího, když ho důvěra klame! Skoro už všichni záviděli těm, kteří byli už schováni „nahore“ a více sobě hlavy lámat nemusili, nebo i tomu, na něhož právě čekali u dveří redakčních, tamhle v koutku hned vlevo u kamen, dva uniformovaní vyslanci klausurního úřadu, aby ho chytli, jakmile vstoupí. Když číslo vyšlo, divili jsme se, když nevyšlo, psali jsme s němou resignací číslo další, které zase nevyšlo.

První krok žurnalisty byl zrána k nejbližšímu kiosku, na jehož výložním prkénku čísla Nár. nov. umístěna bývala, obtěžkána kamenem, aby jich vítr neodnesl. Kámen tam byl ovšem, ale — —. „Kolik vám jich dnes sebrali, děvčátko?“ zněla otázka v garnituře nuceného úsměvu. — „Všechny!“ — „Tak a já tam měl tak krásný referát o Mošnovi!“ vzdychl si žurnalista a šel se podívat na nároží, jak tam právě strhují plakáty oznamující, že „se dnes *opět* c. kr. policii zdálo kvůli předejití všelikému občanskému neštěstí“ atd., a zašel si do kavárny, aby si dal dnešní číslo vzít panem komisarem z ruky, a zašel si na železnici, aby se dověděl, že zapovězeno už dopravovat časopisy rychlovlakem, a že neodešlo tedy ani jedinké

číslo, a zašel si pak do redakce, aby k stlačeným hlavám přidal tlačící hlavu svou, a přece nevyzpytoval, proč asi dnes „opět“. Lid vyčetl z čísel ho nedošlých nesmírně mnoho, my pranic. Konfiskace byly jakýms „čtením pro lid“, i pro ten, který neuměl číst.

„Fakta, jen pouhá fakta, pánové, není nic platno,“ radil redaktor, „a prosím, aby se mně každá řádka předložila!“ Což bylo o fakta, těch bylo dost! Včera zavřeli toho, dnes jiného, soudní sluha přinesl denně třeba pětkrát obžaloby, rozsudky, předvolání nebo příjemné „sdělení“, že „z kauce byly vzaty obligace v nominální ceně 3000 zl. a prodány za 2000 a nějaký ještě ten krejcar“, pak bylo den co den přelíčení, při kterém někdy redaktor se dověděl, že se o tomto právě procesu dříve ani nedověděl, nebo že se netýká proces ani jeho, nýbrž toho druhého, který s ním sedí v jedné celi, jakýž nevinný a pěkný přehmat ostatně praničeho neznamena, pak nadávaly nám vídeňské listy jen což a překonávaly samy sebe atd. atd. Také o předkládání panu redaktorovi bylo hej, jenže pan redaktor, i když přibral moudrost všech ostatních hlav, přece za týden pětkrát klopýtnul. Před čtrnácti dny ještě byly některé rubriky v listu, které se honosily panenskou čistotou. Před čtrnácti dny ještě říkal obzor politický: „Já mám přece jen takt, mně se ještě pranic nepříhodilo!“, ale hned následujícího dne stalo se mu něco lidského, on svěsil hlavu a umlknul; před týdnem mluvil ještě feuilleton: „Rukavičky — to je to! Všechno se může říct, ale —“, ale byl to poslední Mohykán, dnes už je také tichý, s ním vymřel celý kmen, bylo ticho, pusto, procházeli jsme se sloupci svého listu jako měšťané ulicemi místa neuprositelným morem přistíženého, nevěděli jsme, kam ruku položit, všude mravní nákaza, všude hlíza zločinná, přečinná, přestupková, telegram, úvodní článek, přehled, feuilleton, politické zprávy ze Španělska i odjinud, lokálky, spolkové referáty, popisy táborů, dopisy z venkova, zaslána, inserty — samá už hlíza, nikde víc čistota, všude bolest.

Číslo se sestavilo, proklepalo, protříbilo — zejtra snad se nestane pranic, vždyť už beztoho tři dni po sobě tento! Ale

hlava sazečů, metteur en pages, bere rukopis se „stolku“, podívá se na něj a v jeho usměvavé tváři je napsáno: „Však oni zejtra zase přijdou!“ Přišli nepřišli, když ale přišli, bylo ve „večerní sazárně“ alespoň z toho „velké gusto“, že kolegové z denních sazárén musili u přítomnosti pana policejního komisaře „sazbu rozmetat“, totiž kus práce hned ráno za ně udělat. A když nepřišli, tučně vysázené: „Včerejší a předvčerejší čísla Národních novin byla k rozkazu c. k. policie opět zabavena bez udání důvodů —“ přece se nerozmetlo. Taková stálá, jen málo se měnící, a přece plně placená sazba jmenuje se „špek“, na oněch třech řádkách měli páni sazeči „politický špek“ a říkali mu v nočním humoru svém „pozvání ku předplacení“. Soudili bystře, nasledujícího kvartálu přibýlo abonentů — inu to „čtení pro lid“!

II

19. října. — 9¹/₂ večer. — „Večerní pošta“ je už zde, rozhodila se po hlavním stole, spolupracovníci se do ní zahrabali. Ti páni jsou již všichni po dosti kvapně odbyté večeři, čtou tiše a rychle, aby byli tím dříve hotovi, promluví jen někdy slovo, naznačující, co našli nejzajímavějšího, překládají tiše a suše, neboť stav výminečný trvá již sedm dní, naučil psát velmi suše, přinutil býti hodnými, a páni žurnalisté divili se samým sobě, že vskutku dovedou být tak, ale tak hodni. Sedm dní teď žádná konfiskace, člověk by ani nevěřil, čeho dovede! Zato ale ten příjemný pocit jistoty —

Někdy skřípne péro, někdy zašustí odhozený časopis. Jen u jediného z vedlejších stolků je obraz poněkud jiný. Nebohý lokální referent, zemdlený celodenním běháním a šukáním, právě teprv dopadl na sedadlo své. Sílí se teď pivem, probírá v notiční knize, bručí mrzutě: „Málo! — Fortelný zlodějíček — zlomená nožička — krásný utopenec — málo!“

Vtom vrznou přední dvěře, někdo zaklepe. „Dále!“

Vejde úřední sluha. Nikdo se nediví, nedivil by se, kdyby úřední sluha přišel za *těch* časů po půlnoci.

„Nesu něco panu redaktorovi.“

„Není tu.“

„Prosím, už je tak pozdě — kdybych musil ještě jednou, jsem už tak zemdlen — snad to převezme někdo z těch laskavých pánů!“

„Ne — nemůžem!“

„Ale — v Tagesbotu jsem také byl, tam to také přijali.“

„V Tagesbotu? — Nu co to tedy může být — vezměm to!“

Přijímací arch se podepíše, sluha odejde, pečeť se rozstříhne.

„Cís. král. policejní ředitelství v Praze. Z rozkazu vysokého presidia c. k. místodržitelství z dne 18. října 1868. Č. 3347 pr.—“

Hlas čtoucího umlkne, jako by bylo něco ku spolknutí.
„No?“ zní to ze všech stran.

„— *zastavuje* se podle § 7 ad a nařízení císařského z dne 7. října 1868 dnešním dnem nadále vydávání periodického spisu tiskového Národní noviny, nesmí tedy již zotym t. m. počínaje vycházeti. O čemž se, poukazujíc k ustanovením § 9 vzpomenutého císařského nařízení, vědomost dává. V Praze dne 19. října 1868. Straub.“

Vychytralé neviňátko bylo se „zmýlilo“ — Posla z Prahy přeložilo na Tagesbote.

Ticho.

Náhle zašustí všechny časopisy najednou a letí doprostřed stolu.

„Tak — tedy jsme hotovi!?“

„Hotovi.“

„Pojďme tedy!“

„Pojďme!“

„Jakpak dlouho mohou as ty vagace trvat?“ táže se lokální referent, dolívaje si rychle piva.

„Kdopak to ví — snad dýl než my!“

„Nu to půjdu tedy zatím do nemocnice — beztoho mne pořád nějak bolí na prsou.“

„A moji ‚zemřelí‘, těch se nahromadí, bude z toho mor! Nikdo nebude pochován, nikdo se neožení —“

„Ale pojďme, nač tu civět! Zatáhněm plyn, musí se šetřit! Pojďme!“

Vyšli pospolu. Jeden ještě se staví u sazárny a poodevře dvěře: „Pánové, můžete jít domů — Národní už zítra nevyjdou, jsou zastaveny!“

Rozešlo a rozneslo se hned po celé Praze. —

Vagace trvaly dvanáct dní, pak přišly Naše listy dne 1. listopadu.

Dvanáct dní! Dvanáct dní pro pracovníky, kteří jsou zvyklí dennímu klopotu, kteří jen třikrát do roka vytisknou: „Pro velký svátek dnešní nevyjde zítra —“!

„To si odpočinem!“ — Ale nešlo to s odpočinkem. Zvyk je tyranská věc. Nikdy nebyla návštěva redakce tak příjemná a následkem toho tak pravidelná, od rána ranní, do večera pozdní, jako nyní. Časopisy čítány se stejnou pílí, debaty byly delší a hlubší. Každý den rostla napnutost, dovolí-li místo-držitelský správce majiteli listu vydávat nový časopis.

Humór kvetl. „Dobré jitro, deposedování! Co dělá Šorš? Neviděls Hessenkasla?“ Zároveň s námi byli také ouřadníci městské policie deposedováni, Prahou se potloukalo deposedovaných jako raněných za pruské okupace.

Jen lokální referent si zoufal. Právě byl sebe a svou milou židovský obchodník Kraus někde v Kladně zastřelil. O té milé se vypravovalo, že je to ta záhadná Viky Horvathova z pověstného procesu Chorinsky-Ebergényi, Praha byla v klepařském rozechvění. Taková krásná příležitost, tolik možných řádek — notiční kniha plná nejpěknějších, nejpikantnějších detailů, o nichž nikdo jiný ničeho nezvěděl — dva, tři dny mohly být celé sloupce, pak aspoň poctivě živící, slušná notice — ne, to bylo opravdu k zlosti — pro zlost nebylo ani možno zajít si do nemocnice — prsa sice bolí — ale ať to už vypadne, jak chce, když „to“ tak vypadlo —

NÁRODNÍ LISTY 5. a 6. května 1869

MY SE MÝLÍME — KVĚTINY, SLAVÍCI,
VRABCI A „KOSOVÉ“ — EMANCIPACE
A POROTY — PŘÍKLADY NAIVNÍHO
VYPRADOVÁNÍ PRO ŠKOLSKÉ ČÍTÁNKY
MILUJEM TAK NEŠŤASTNĚ!

△ V Praze 8. května.

Zcela to bylo zase tak, jak blázniví básníci popisují, — podivno! První hrom „se rozkřičel pořád hlasitěji“, jak Lenau předpisuje, oblaky se změnilly na vodopády zas dle předpisu našeho Zdirada Poláka a celá první bouř řvala půlhodinu „Jehovah — Jehovah — Jehovah!“, jako by odříkávala Klopstockovu všem těm, kteří ji čtli, známou ódu. Když člověka nezabije blesk — což prý má být smrt velmi příjemná —, má z takové první bouře radost jako z první říční koupele a konečně má z ní nezvratné již také přesvědčení, že jaro, totiž teplé jaro, opravdu je již zde. My se totiž mýlíváme. Poněvadž jsme jednou někde čtli, že jaro v Čechách a ve Švábsku (z toho sestavení je vidět, že humor je věcí *zcela přirozenou*) je něčím tak zvláštním, čeho se v širém světě ani více nenajde, nemůžeme se té zvláštnosti ani dočkat, a jakmile se zbavíme první rýmy, myslíme, že „Ivánek přijel již na huse“ a dva kabáty že jsou hotová neslušnost. Pařížan má také nějakou podobnou nesrovnalost v mozku. Ten žije zas v sladkém domnění, že jeho podnebí je učiněný jih. Jakmile blíží se konec ledna, svrhne Pařížan svrchník a sedne si *před* bulvární kavárnu; noha se tře o nohu, cigáro se chvěje v modrých rtech, a když začnou zuby drkotat, spustí Pařížan samolibě: „Bohu chvála, že žiju na jihu, na severu by mně bylo strašně zima!“

První bouřka odletěla někam do skalních propastí, máj je teprv nyní májem, opravdovým „l'homme qui rit“. Lučina se rozesmála, háj se rozepěl — šťastný slavík, může sobě alespoň jednou do roka zazpívat od plic, šťastné květiny, každá z nich je „ta nejhezčí“! My se naproti té přírodě ale už zase mýlíme, když květina květe sobě, myslíme, že květe nám, když slavík pěje své družce, myslíme, že se namáhá kvůli nám, kteří chodíme pozdě spat. V středověku bylo slavíkům zapo-

vězeno zpívat v klášterských zahradách, to bylo rozumné, a já bych také zapověděl květinám vonět, neboť nemůže být nic svůdnějšího než vonná noc garnýrovaná slavíčími písničkami. Povídají, že Amor sám odchoval prvního slavíka, medový pokrm že mu cpal do hrdélka hrotem svých šípů, — tu pak arci není divu, že píseň slavíčí tak snadno zabolí, že je v ní tolik sladkého jedu! Kdyby měl člověk, „pán přírody“, přírodě co poroučet, už by as dávno byl vyšel zákon, že veškeré ptactvo smí jen prázdně sice, ale loyálně cvrlikat jako vrabec, zato ale, že smí jako vrabec loyálně cvrlikat po celý rok, nejen v máji. Ale to je to, že člověk může nanejvýš někde kousek přírody ubít nebo zmrzačit, poroučet že jí ale nemůže, a proto je v máji samá anarchie, vzduch je naplněn píšťalkami a kosové na př. zpívají i v insertech českých časopisů. Že by zpívali v těch insertech právě příliš krásně, nemůže se tvrdit; jsou lidé, velmi mnoho lidí, kteří se „vtipům“ jako „obrkos“, „jinší kafe“, „frc“, „fotr“, „brumajzl“ atd. jakživi zasmat nedovedli. Ale je možno, že v „kosárnách“ samých květe jiný vtip, vždyť by se ti nebozí kosové také musili uzívat!

Na dvě věci jsem v nastávajících parnech nesmírně žádostiv. Za prvé, budou-li nosit mužští slunečníky, a za druhé, co vypotí „naše“ poroty. V prvéjším vidím kus emancipace mužského pohlaví a emancipaci té přeju. Jsem i pro úplnou emancipaci ženskou, nechť mají ženy právo pracovat ve skálách co kameníci, sedět v kriminálech co žurnalisté, nechávat se mrzačit na bojištích, klekat samy také při vyznání lásky před mužskými atd. atd., jakž bych nebyl co muž pro emancipaci mužů od předsudků, od žen atd.! A co se týče těch porot, vidíte, mně se ta myšlénka tuze líbí, že nemusí porotce rozumět tomu, oč se jedná. Vidím v tom pokrok naproti Anglicku, kde bohužel ani nikoho nenapadne, že porotce nemusí umět anglicky, naproti Francii, Německu a nesouhlasím ani dost málo s těmi, kteří povídají, že by moh porotce pak vůbec sedět doma a po děvečce poslat svůj hlas, „ano“ neb „ne“, dle toho, ku které partaji náleží. Doufám, když se na takovou maličkost, jako že jazyk soudní je v Čechách český a německý, nevezme ohledu, vycvičí se u nás zcela *nový druh*

porotců, artikul pro export do zemí, kde by právě porotců potřebovali, a až by v jiných zemích také podobně se porotci vycvičili, mohli bychom pro zábavu vždy několik kusů s nimi si vyměnit — alespoň by český redaktor neviděl pořád stejné tváře!

Je-li to ale přece chybné, co němečtí městští zastupitelé chtějí, věřte, že v tom není zlomyslnost, jen naivnost! Jeden z těch pánů řekl doslovně: „Vždyť si mohu dát článek časopisu dříve doma přeložit,“ — a druhý mu na to odvětil doslovně: „Nu člověk by měl vlastně přece také tomu rozumět, co obžalovaný říká, ale když je to s tou češtinou tak těžké! Vidíte, já přec umím dosti česky a stalo se mně, že jsem četl článek, praničeho závadného jsem v něm nenašel, a teprv pozděj se dozvěděl, že tam byl zločin a přečin. Pak jsem to vzal schválně ještě jednou do ruky, ale nenašel jsem zas nic. Člověk musí umět česky, to je to!“

Bůh ví, Němce ani nenapadne, aby si posteskli, a my žalujem pořád, čeho oni sobě přejí, toho nám se nikdy nechce — bojím se, že se nikdy nesetkáme v lásce. Jsme jako noc a den: den prý je milenec, noc milenka, milenec nemůže ji nikdy k sobě přivinout, nikdy dostihnout, a pláče slzy krvavé, čemuž lidé říkají „červánky“. Jenže nevím, proč právě my musíme být dnem a proč jsme se musili do Němců tak horoucně zamilovat, že plácem pořád krev!

NÁRODNÍ LISTY 9. května 1869

Jsou dny, přes něž ani okřídlené péro žurnalistovo se přehoupnout nesmí, dny, které i „novináři“, jehož touha jde jen vždy po novém, ba i to nejnovější ještě předbíhá, kážou rozhodné „Stůj — odpočiň — přemýšlej!“ V ty dny úhelné stojí, odpočívá, přemýšlí, raduje se neb se rozteskní celý národ, žurnalista je sluhou národa, nemůže jinak než zarazit s pádem svým — však jinak sám ani nechce!

Živý národ dělá sobě svůj kalendář sám, měří čas jen dle vlastního života, nenechá sobě předpisovat ani dny žalu ani dny radosti, na který den položí svůj prst, ten den je *svátkem*.

Na vrubu živého národa každý den zůstává známku svou, známku práce, někde jde ale zářez hloub, hluboko jako jizva z rány nebezpečné. Takový den sobě národ pamatuje pro všechny časy, a když slunce se zvrátí a přijde zas hodina upomínající, tu národ chrám dějin svých vyloží černým sukem, upře zrak do minulosti, zpytuje svůj „den nešťastný“ — váží z něho poučení i sílu novou. Je v tom nejlepší známka síly národní, dovede-li národ vzpomínat se vznešeným klidem i dnů zcela neblahých, oslavit je zpytováním sama sebe, — utrpená rána změní se mu na pramen blaha, památný den stává se svátkem, svátkem *národního bratrství*, druh mlčky a s chvěním tiskne druhovou ruku, oko hledí v oko a dohlídne až na dno, síla roste *společnou myšlénkou*. Římané měli „dies nefasti“ — Římané byli silným, velkým národem!

A jsou zase dny, kdy národ opět zastaví pracný běh hodin, ne ale k trudnému přemítání, nýbrž k jasné radosti nad společným životem, dny, kdy má každý na radost právo veřejné, dny, o kterýchž chvěje-li se ruka, chvěje se blahem, pohlíží-li oko v oko druhovo, zří jen samou veselou jiskru, radost a nadšení. Nadšení budí zase nadšení, svátek radosti národní je *opět*

svátkem národního bratrství, společné myšlenky, a po každém takém svátku je národ opět silnější. Raduje se ze života a z prací vykonaných nabývá nové síly pro další život a další práce.

Na dva dny v roce položil také národ náš prst svůj, dva slavívá svátky, jeden temný, druhý jasný: 8. listopad — 16. květen. Když příroda začíná již podzimní svůj spánek, když les i hora jsou holy a smutny, když mlhy obzor úží a skonalý podzim uvedl nás již do vnitřnějšího, dumavějšího života, — stojí před myslí naší smutná Bílá hora. — Den ten počítá se u nás z jisté strany za den nebezpečný, nevíme dobře proč. Víme sice, že nerád bývá národ viděn v samovolném smutku, v uvědomělém neveselí a opravdovém dumání o minulosti své, ale nerozumíme, proč právě 8. listopad nelíbí se mnohým pá-
nům, den, ve který sobě už jednou národ umínil, že jej věnuje vzpomínkám na *všechny* neblažší okamžiky minulosti své. Zavřete kostelík bělohorský — rekviem odbude si člověk i v srdci svém, rozneste Bílou horu do všech úhlů světa — ve vzpomínkách bude tím vyšší a tím smutnější!

Rovněž nerád bývá národ arci viděn v uvědomělé radosti, když tato vzrůstá pouze a pouze z *vlastního* konání a činění jeho. Avšak celá řada náhod působila k tomu, že český svátek 16. května je již svátkem uznaným a hotovým. A ten svátek jarního našeho národa padá v nejpěknější jaro, v dobu plnou síly, nádeje a květu, v dobu plnou šťávy a vůně, v dobu nejjasnějšího vzduchu, jímž se prsa šíří, nejmodřejšího nebe, jímž možno daleko pohlédnout do příštího léta a do doby žní, kdy budem sbírat zlaté klasy z nynějších jarních květů a jarní práce. Je to svatý čas, v němž slavíme svůj veselý svátek národního bratrství!

Nebýval den ten tak veselý, jak je. Je-li nyní zlatě se lesknoucím motýlem, byl dlouho a dlouho jen kuklí v matný sen zapředenou. Jakoby ve snách přicházely tisíce venkovanů v den ten do Prahy — Praha byla něma a tisícové odcházeli zas jakoby ve snách. Nadešla doba a zatřásla Prahou a venkovem. A když v den svatojanský přicházeli opět tisícové, přicházeli již k Praze jako k srdci svému a Praha vítala je

s radostnou slzou v oku — a když se rozešli, měl každý dar vzájemné lásky, vědomí společné podpory k společné práci.

Nastala řada slavností výročních, dnů to ještě jen vzájemného se poznávání a plynoucí z něho radosti. Avšak poznání se šířilo rychle všemi vrstvami, brzy byl veškeren lid proniknut vědomím nového života — 16. května loňského roku po prvé se pocítil lid náš zase národem, celým, silným, již nesmrtelným. Vzpomínej si, kdo můžeš, chladně na ty statisíce očí jiskrných, na to mohutné rozechvění, to unášející nadšení dne, ve kterýž jsme si kladli základní kámen k pomníku svého vzkříšení!

Máme také letošního 16. května slavnost, budem ji mít každého 16. května let následujících. Od nynějška bude 16. květen ale dnem českých her olympických, dnem již věnovaným neúzkostlivé radosti ze života a odpočinkem po krocích nových, jakéž učiníme na dráze již jednou provždy pevně vyměřené. Nebudem se více kalit tesknoutou o život sám, ale radovánky naše budou vždy důstojny, aby nová síla z nich rostla, a do našich her olympických nevpletou se hříčky planých nadějí, jichž hříčkou stali bychom se pak zase my. Máme dlouhou cestu před sebou, cestu nových staletí — jsme na počátku jejím — na zdar pevným krokům! — na zdar výročním našim odpočinkům!

NÁRODNÍ LISTY 16. května 1869

UZNÁNÍ TURKŮM — Z GERMÁNSKÉHO
HUMBUGU — KONEC SVĚTA
POSUD NEZNÁMÝ DAREBÁK
KASÁRNÍ PŘÍJEMNOSTI

△ V Praze 22. května.

Nejsem ten, který by se nepřiznal, když se mýlil. Stran Turků jsem se tedy také mýlil. Nechtěl jsem nikdy věřit vídeňským časopisům, že jsou Turci „kulturním národem“, stojícím mnohem výš než my, skoro tak vysoko jako Němci, ač jsem těmto zas nikdy nepopíral, že jsou Turkům v mnohém ohledu podobni, na př. v spravedlivosti k jiné národnosti. Ale nyní již věřím, že skutečně Turci jsou vysoko nad námi, turecká policie vysoko nad naší, neboť turecká měla Palmera ihned za límec, kdežto v ruce té naší policie zůstal jen krejčík Půst — bez límce. Dost dlouho potloukal se světem ten Palmer, aniž by ho byli vstrčili buď do kriminálu, nebo do blázince, v Anglii „odkrýval“ spiknutí, v Praze chytal „kralovraha“, v Cařihradě zamýšlel také něco odkrýt, ale chytli jeho. V Praze věděl každý, kdo Půsta znal, že udání Palmerovo je švindléřství, slyšeli jsme „domnění“ to vyslovovat i z úst policejních úředníků, věděli jsme najisto, že ani ve dvorských kruzích nevěří se té „kralovraždě“, — ale Půst byl vyšetřován a vyšetřován, až přišel o vlastní zdraví, až mu žena a děti hladem zemřely, Národní listy, které dle anglických novin zprávy o Palmerovi podaly, vzaty u přísné vyšetřování pro „podezřívání svědka“ a „svědek“ Palmer procházel se po Příkopech. Konec ovšem nebyl tak zlý — odpusť mně duch Půstovy rodiny tu frivolnost! — Půst arci nebyl oběšen, ale takové štěstí může mít jen Čech, protože je tak oblíben!

Tento týden nezdá se přát humbugistům germánského plemene. V Berlíně zemřel Goldberger, nyní bankéř, druhdy vynálezce „řetězů proti revmatismu“, které každému pomohly, kdo je nosil až do svého uzdravení. Tisíce a tisíce prodal řetězů, statisíce sobě nadělal jmění, takže sobě založil bankéřství. Jeho banka arci nebyla ani první ani poslední, která se

založila na hloupé víře lidské. Jednou se kdos tázal Goldbergra, mají-li jeho řetězy skutečně nějakou působnost. „O mají!“ zněla odpověď, „nevím sice, pomohly-li někomu jinému, *mně* ale pomohly rozhodně!“

Nu odpusťme si, beztoho bude brzy už celé lidstvo na pravdě boží! Mohli jsme se ještě dosti dlouho procházet po povrchu země a zpívat „Kde domov můj“, ale teď máme ze své všetečnosti! Vrtali jsme tak dlouho do skořepinky naší zeměkoule, až nyní ohnivá láva jejího vnitřku se vzbouřit mohla, mocně o klenutí bije, zemětřesení, vulkány a jiná alotria provádět sobě dovoluje a co nejdřív nás polkne, jak proroci povídají. Dlouhali jsme si z kůry zemské zlato, abychom mohli uplácet ctnost a poctivost, železo, abychom mohli dát svým milovaným bližním okovy, a nyní, když už vše hezky uplaceno a pozavíráno, máme krásný svůj život doškvařit za nějakou minutu a krásné tělo své nechat roznést v lehkomyslně lehkých plynech! Ještě nevíme, kdy se to stane, ale jsou lidé, kteří by to prý dovedli vypočítat. Jeden z nich je jakýs pan Falb, Němec. Zemětřesení sice ještě neudělal žádného, zato ale přestěhoval se ze Štyrského Hradce do Prahy a stal se členem německého kasina. To by mohlo být pro nás potěšitelno, snad myslí prorok zemětřasný, že Čechy zůstanou nejdéle v opozici proti všeobecné zhoubě, ale jen kdyby se upsal, že se brzy zas nevystěhuje! Snad přišel jen studovat k nám vulkanismus, snad se chce doučit na té půdě, kde „nevole hučí hlasem hromovým“, doučit v zemi, kde dle Neue freie — „hoří v prsou plamen pustého vzbouření“. Nevěrná země, svěřili jsem jí vše, co máme, vystavěli na ní dům svůj — šťasten ten, kdo nemá nic a zrovna vedle toho ničeho bydlí v nájmu, za nějž zůstává dlužen!

Nač se ještě staví tolik nových domů, nač české Národní divadlo, nač jen tam postavili ještě vedle staveniště tu kasetu s nápisem „dobrovolné příspěvky“! Mně se ta kasetka v leč kterém ohledu beztoho nelíbí, ale v tom ohledu ji přece vítám, že její sloupek je jaksi dobrým „gradmessrem“ německé kultury. Ještě neuplynul ani jediný den, aby v kasetě se nebyl našel nějaký německý škandál. Ano nalezen tam včera i troj-

ník obalený v papíru a na papíru napsáno: „Zakupte za to jedu pro toho . . . Palackého“ — s celou řadou nadávek při tom. Nejspíš že to psala ruka téhož darebáka, který noc co noc porouchává zábradlí u Křížové kaple a jehož policie posud nechytla. Ovšem, to by bylo snad příliš mnoho žádáno od policie, a když se od policie žádá příliš mnoho, není jí to nikdy zdrávo. Jakmile chtěli se zbýt naší obecní policie, žádali od ní příliš mnoho a hned bylo po ní. A teď se také ještě k tomu nová policie připravuje na stěhování do nových svých kasáren. Taková kasárna uprostřed města jsou velmi příjemná věc pro sousedstvo, zvláště to mytí, česání se a pak to převlíkání se u samých oken je nesmírně příjemné podívání pro ty odnaproti! K tomu také ještě, že z kasárních oken také se lze dívat ven, a sice po sousedsku, ba třeba i zamilovaně dívat, a docela z kasárních oken policejních! Již Zschokke pravil, že „lékař a policajt mají právo na otázky nediskretní“, otázky nemusí ale být vždy jen otázkami mluvenými nebo napsanými — nu a policejní strážník má konečně také srdce!

P. S. Prosím vás, nerád bych pražské obci činil výlohy, vysvětlete mi něco! Nastává doba koupelí: kdybych se v sezóně té utopil a mrtvola má v nedobrému uvážení až na dno řečiště dopadla, musila by obec platit eráru za mne „lagergeld“?

NÁRODNÍ LISTY 23. května 1869

DNEŠNÍ SLAVNOST
VZPOMÍNKA NA NEPOSTAVENÝ POMNÍK
LUBLAŇSKÉ RÁNY — UDÁVEJME TROCHU!

△ V Praze 30. května.

Dnes slaví pražští řezníci velký svátek svůj. Nejsem sice tak bezprostředně lidstvu prospěšný jako řezník — ač jsem v životě už leckterého, jenže nezáživného vola palicí udeřil —, ale přec mne ta slavnost těší. Je mně, jako by to byla slavnost staré Prahy, dávné české poctivosti měšťanské, jako by v tom bylo vrácení se k historii naší, pokud byla ryze česká. Čpí to silou, zdravotou, omamuje to, ale „dělá nám to tuze dobře“. Řezníci města Prahy hráli v dějinách důležitější úkoly než měst jiných, jejich jméno mělo vždy jasný zvuk jako stříbrný tolar, zvuk vesele zvonící jako ocelového meče. Obecenstvo vždy s radostí šlo tam, kde cechovní prapor pražských řezníků vlál nad hlavami statných, bujných postav, a když se v kusech historických neb národních objevila na jevišti postava pražského řezníka — byl vždy vyvolen, aby zastupoval a znázornil povahu měšťansky ryzou, prostě a neoblomně poctivou —, tu obecenstvo naše vždy hlučně souhlasilo s takou reprezentací měšťanské povahy své.

Kdož by se nepamatoval na často vídaný kus Švédové před Prahou! Každému jen trochu „staršímu“ navštěvovateli českého divadla zní zajisté posud v uších ten jásot při scéně, kdy pražský cech řeznický oboří se na Švédy k staroměstské mostecké věži útokem se ženoucí a náčelník řezníkův metal ty Švédy dolů, jako by to byla pouhá plevel. Tři šestáky musil pak ředitel Thomé každému Švédovi přidat, aby po druhé zase šturmoval, neboť zmíněný náčelník chytal zcela nemilosrdně za krky a ani dost málo ho nehnulo, letěl-li nešťastný Švejda dolů na připravený slamník nebo vedle. Tím náčelníkem vždy byl poctivý a nezapomenutelný *Lapil*. V mládí byl se vyučil také řeznictví, pozděj se stal zcela dobrým, v některých úlohách nám dosud nenahraženým hercem.

A když hrál ve Štěpánkově kuse tom, rozproudilo se v něm také ryzé jeho vědomí vlastenecké a on zapomněl tak trochu na rozdíl mezi hrou a pravdou. Lopil byl „naturalistou“, ale naturalistou šťastným, nikoliv bez vzdělání samostatně dobytého, s dobrým rozumem a zcela ostrým vtipem. Psát epigramy neuměl, ale epigramatickým slovem šlehnout ano. „Kolik jsi porazil ve svém životě kusů, řezníku,“ tázal se ho kdys špičatě kolega herec, ale herec trochu pochybné ceny. „Ne mnoho kusů míň než ty už na jevišti,“ zněla bystrá odpověď. Lopil byl v jisté době nemalým a vždy pevným sloupem národních našich zájmů v Praze — tuším, že je jeho hrob ještě bez sebemenšího pomníčku —, dnes je slavnost, která by mohla zavdat podnět ku sbírce kolegovi řemeslníku a herci naši by tak či jinak zajisté také přispěli kolegovi herci! Až se jednou budou psát dějiny českého herectva, Lopilovo jméno v nich nebude vynecháno!

Dobře, že přijde jeden zas jasný den do těch nynějších dnů parných, v nichž nám žíznivé slunce pije krev a hladové „poměry“ ožírají maso. Bratrům Slovencům ale daří se ještě hůř, provalil se jim vřed nezdravých poměrů a rána zůstala otevřena — lékaři prý předpisují střelný prach, aby tu ránu vyštípal. Žeť nemůžem a nemůžem dostat lékařů ze „školy novější“!

Už prý ale vane duch „nový“. Je-li to pravda, — jako by byl prozatím otci starému duchu z očí vypad a musí trochu ještě z té podobnosti vyrůstat! Někteří důstojníci lublaňští, aniž by jim bylo od příslušných úřadů veleno, tasili prý zbraň a sekali do slovanského obyvatelstva, chytali studenty, kteří prý provolávali jen slávu slovinskému kraji, atd. Na všecken způsob dobyli by sobě ti důstojníci cestou tou lásky obyvatelstva, jíž a jehož měli a mají zapotřebí také mezi Slovinci, jakož není pochybnosti, že šavlí strany se nejlíp smiřují — nanejvýš že zůstane strup, ten se ale odloupne, a jizva, ta ale pálí pak už jen ve výroční dny.

Ostatně máme také my v Praze dosti otevřených vředů. Jedním z nich — a to nejhnusnějším — jsou stálé, věčné „osobnosti“, frivolní podezřívání místo zápasu myšlenkového.

Noviny mně vypadly z ruky čtoucímu, že jistý obskurní lístek venkovský, chudák to Budivoj, odvážil se „kolegiálně“ nařknout poctivého Šemberu, nyní redaktora ve Vídni vycházejících Hlasů, že prý musí být *vládě zaprodán*, sic že by nemohl tak psát proti „vůbec váženým osobnostem českým“. Nebylo by nikomu pranic do toho, koho Budivoj myslí nebo má za vůbec váženou osobnost českou, také by sobě šílený takový výrok jakéhos světského či duchovního fanatika dovedl konečně každý vysvětlit z nerozumu, a nejméně by mohlo někoho napadnout naproti tomu šílenství chtít bránit tu veskrz poctivou, neprodajnou a nepoddajnou povahu Šemberovu, která se před vídeňskými soudy již tak jasně vyslovila, — ale že zprávu Budivoje naze otiskl jistý list pražský, to už přesahuje všechny české meze! Arci jsme vyčetli mezi řádkami téhož listu již vloni, že jsme vlastně my všichni, o kterých se praví, že patří k „straně demokratické“, vládě zaprodáni, ale nemusel se opakovat manévr ten již ani jednou a ani proti jednomu, neboť jen jednou jedinkrát učiněn, beztoho se nikdy nezapomene a neodpustí. Naproti takové frivolnosti je pak ovšem dobré, když stojí na stráži bezohlední Šemberové, a byť byli sebenáruživější!

NÁRODNÍ LISTY 30. května 1869

△

Máme v Praze o něco nového víc: není to nic zcela nového *ve světě*, a přece zas *ve své* způsobě zcela nové, přece zas čistě pražská zvláštnost. Titul té zvláštnosti je červeným skromným písmem napsán na bělavé stěně starého pivovaru UKlouzarů, každodenně opakující se doba její činí Dlouhou třídu v hodinách od 11. do 1. hodiny polední velmi živou. Tisíc lidí, tedy alespoň již as dvoustá část pražského obyvatelstva, dostává tam po několik již dní velmi laciný a přitom velmi dobrý oběd. Míjíme první „obecnou kuchyň“, zřízenou Oulem, za kterouž kéž by již zde byla desátá!

Neubráníme se myšlénkám všeobecným. V té prostě blahodárné kuchyni vidíme nepopíratelný pokrok, jaký vymaňující se z všelikého otroctví lidstvo činí proti posavadním poměrům nepřírozeným. Člověka, k svobodě zrozeného, dovedli lidé učinit bídným nevolníkem; trpěl dlouho poddanství, v němž nepatřil ani sám sobě, a když se konečně vyrušil, vymanil a osvobodil, když mu více nemohli sáhnout na osobní volnost jeho, bylo rozdělování statků již ukončeno, na jedné straně stála síla bohatců, na druhé desateronásobná síla chudiny, po otroctví přišla chudoba, nové to otroctví. Člověk, když již jiného práva nemá, má zajisté právo, *aby žil*, aby nehynul jinou než vlastní nějakou velkou a skutečnou vinou, aby také, když kvůli živobytí svému těžce pracuje, alespoň nemařil sil svých, vleka se k nové vždy práci polohladový a polonahý. Vždyť přec příroda rodí plody své pro nás všechny stejně a na žádném žitništi nevyrostl ještě nadpis: „Pro ty jen, kteří mají na chleba privilej!“ A přec — kdož by nebyl i v krajích přírodou nejpožehnanějších viděl často krutou bídu, kdož by byl s pohnutím nehleděl často na dělníka, vychrtlé, zesláblé oudy z práce vlekoucího, kým by nebyl za-

chvěl pohled na žebrající šedou stařenu, kdož by byl nevyčetl nejkrutější tu, třebaby němou žalobu z oka bledé matky, která v koutku na ulici podává vyschlý svůj prs nemluvněti a k níž se tulí druhé dítě bledé, suchoučké, s okem plným ouzkosti, jež se nás tázat zdá: „Proč jsem jen na světě?“

Bída vyrostla nejvýš ve městech velkých, kde přepych bohatců vše a vše až nepřirozeně zdražiti dovedl. Rostla tak daleko, že už nemohla dál, neměla-li protrhnout klenbu společenských našich poměrů. Dílem ze strachu před katastrofou, dílem také z opravdové lidumilnosti začali se mužové někteří tu i tam ujímat zjařmených a činili to namnoze s výsledkem. Jednou z jich cest bylo, že zůstavujíce státu či obci starost o ty, kteří vůbec samy sebe živit nemohou, ujali se alespoň těch, jichž mzda nebyla ani v poměru k práci ani v poměru k drahotě potravin. Starali se o to, aby alespoň z dodávání a upravování potravin těch neměl nikdo zisku než pracující dělník sám, aby tento neplatil za nic jiného, než čeho skutečně požije. Tím způsobem povstaly tak zvané „obecné kuchyně“, jichž podobnou také my již tedy jednu máme. Ale v tom je právě rozdíl, jeví se zase zvláštnost naše a ryze česká: jinde činili jiní, tak zvaní „dobrodinci“, u nás činí sobě dělník sám a je vlastním svým dobrodincem. Z jeho lůna vyšla myšlenka a dozrála na čin, v němž také on sám bude pokračovat. Sám převzal úkon biblického „lámání chleba“, sám se stane vykupitelem svým a požehnání půjde snaze v zápětí, chléb se mu při lámání bohdá sestonásobní. Podívejte se do naší obecné kuchyně! Tam nenajdete jako v městech jiných „dámy vyšších tříd“ při vaření nebo podělování, nevidíte líčené skromnosti, oděné sice v laciný šedivý šat, ale mající brilantový prsten na ruce, — najdete tam dělníka obsluhujícího své strávnický přátely. A také nenajdete tam tísnící výraz vděčnosti a nerovnosti, vše jde cestou co nejpřirozenější, veselý příchod i odchod, tváře veskrz spokojené. Odejdete bohatší, člověku se tam víra v lidstvo a lidskost vrací.

Jen se neostýchejte tam proto vejít, že nadpis „obecná kuchyně“ zvěstuje laciný, ale dobrý oběd. Vždyť čím lacinější dobrá věc, tím hloupější člověk, který by se styděl za lacinou

koupi, kterou nikomu neuškodí! Také s potěšením pozorujeme, že pražské obecnstvo málo dbá hloupých ohledů. Student a dělník, ouřadníček a řemeslník i obchodník přicházejí svorně a sedí beze všeho ostychu a přátelsky v prostranných jídelnách. Největším as dobrodiním zdá se nám že je nový ten závod pro ty, kteří kupují jak se říká „přes ulici“. Vidíš to na rozličných kombinacích, jak dělníkova žena kupuje celou porci a pak zvlášť ještě příkrm, rozpočet to na celou rodinu, jak matka s dítětem přijde sobě pro polívku s příkrmem, jak dítě přijde jen pro polívku, určenou, aby nemocného posilnila, atd. Nebudem podávat feuilletonních obrázků, ač tam, kde živo, je jich dostatek. Je nám nový ten závod příliš milým, každá novota je ale citelna jako mimosa a nevinné lehké trhnutí perem určené na pouhou zábavu mohlo by se brát zrovna za lehkomyšlnost.

Od Oulu samého bude záviset, aby stálou dobrotou kuchyně své setrval v blahodárném oučinkování. Jedné kuchyně je ovšem na Prahu málo, pomýšlí se také již na rozmnožení. Avšak k tomu nestačí pouhá vůle, již rychlé zřízení první kuchyně bylo jen tím umožněno, že p. Reitlerem propůjčeny jsou místnosti zcela darmo. Veškeré obecnstvo nechť podporuje dělníky pražské v zařizování dalším. Slovo „veškeré“ je *po česku* míněno! Neočekáváme podpory od kruhů, které, kdykoli něco učinily pro český lid, učinily to měrou a způsobem, že z dobrodiní stala se urážka lidu, od kruhů, které dávají na zlaté paramenty tisíce a lidu jen bláto svých ekypází, nýbrž od těch kruhů, které se cítí veskrz patřit k českému lidu, a mají pro něj tedy také srdce!

NÁRODNÍ LISTY 5. června 1869

△

Na neděli jsem napsal k žertu motto žertovné, na dnešek měl bych napsat k pravdě motto opravdové, a sice velmi opravdové. Na př. větu Feuchterslebenovu: „Nejlepšími léky na všechno zlo jsou: *pravda a přirozenost*. Jestliž jen jedna *jediná* mravnost a tou je pravda; jest jen jedno *jediné* zlo a tím je lež. Tam je život a zdraví, zde hniloba.“ Feuchtersleben je Němec, ale Čech může se směle k slovům jeho hlásit, směle je vyslovit, kdežto Němec, totiž ten v Praze a ve Vídni noviny a politiku dělající Němec, aby se již jen při nich začervenál a tlačil se kolem nich jako Jidáš kolem Golgaty. On nám to ovšem k vůli neudělá, aby se začervenál, on dávno prodal pravdu a — protože prodal *dobře* — přidal stud nádavkem, on lhát musí a stydět se více nemůže.

Outerní Tagesbote podal svůj zcela tagesbotovský výklad k nedělnímu našemu feuilletonu, vy jste včera odpověděli k výkladu tomu. Mluvili jste právě tak upřímně jak on zkrouceně — po kolikáté již tak asi!? Kolikrát jsme již světu dokázali, že jen důstojně kráčet chcem i dovedem za svými cíli a principy, a kolikrát již pošpinili pražští i vídeňští tagesbotovci nejen cíle a principy ty, nýbrž poházeli i cestu k nim i poutníky na cestě té! Tolikrát, že stane-li se poznovu, nemáme již ani na vyplivnutí chuti! Tolikrát, že zápas s nimi nepovažujem již ani za boj *politický*. Tolikrát, že celou dobu novější žurnalistiky české nazvati musíme jen dobou zklamané důvěry: vkročili jsme do doby té s nejčistší vírou v humanitu a ve světové principy svobodomyšlné a našli vždy a vždy na protivné straně jen úskok, chuť k útisku a panování, používání i prostředků zcela nekalých. Naše věc je ovšem příliš vznešena, než aby v nás nebyla zachovala důstojnost prvotní, my se nezměníme, naši protivníci — také ne. Oni se prohnijí, my požijem.

Toť ovšem již příliš mnoho opravdových slov pro Tagesbotův — ale nebiblický! — „strach židovský“. Již jste jej ukonejšili, strach ten, on by se byl ale po nějakém prospání ukonejšil sám a nahlídl, že se modřiny dělají jinak než vtipem Humorů, ba že by ten byl nesmírně, neskonale hloupým, který by *tou* cestou něco způsobiti chtěl, *kdyby* chtěl. Skoro tak hloupý musil by být jako německý žurnalista, který před krátkým časem ve vídeňské Debatte zcela drze se českých Němců ptal, „*nemají-li pěští a holí, aby již do toho tloukli*“, a kterémuž se myšlenka ta tak líbila, že ji otiskl ještě jednou v Augsb. allgemeine a ještě jednou v Deutsche allgemeine a ještě několikrát ledakdes jinde, aby to působilo na české Němce, že je to „von allen Deutschen gemein gemeint“. Vzdor tak přímému vyzvání netloukli nás přec, ač jsme se pranic nebáli, Tagesbote ale mohl sobě sám zodpovídat drzou svou otázkou: „Či měl německý některý časopis *bestiální tu myšlenku*, aby sobě něco Lublani podobného tajně přál, či docela *zřejmě vyslovil*?“

Ale ne — *nemohl* — mohl jen *lhát*, a nemůže za to, že lež se stala v neobratné ruce jeho australským „bumerangem“, vrátila se a klepla ho přes nos zrovna u Nové Paky, kde je filiálka německé říše, nazvaná „Gross-Borowitz“. O celých čtyrmecítma hodin ho udeřila dřív, než začal lhát, a proto byl jeho úterní feuilleton tak spletený. Novopačtí jeli domů, Borovničtí je kamenovali a pronásledovali až do Horek, celou hodinu cesty. Ovšem pronásledovali jen ze vzdálenosti, aby se líp v házení vycvičili; jen jeden měl dost srdnatosti a přirazil až k vozům, což se Packým tak líbilo, že si ho hned vzali s sebou a dali pak pěkně schovat. Soud to vyšetří, feuilletonistovi do toho nic není. Proto také nemohu Tagesbotovi ani přisvědčit ani odpírat, praví-li, že by byli bývali lublaňští turnéři biti, i kdyby byli měli prápor bílý a místo s revolvery s palmovým listím byli na janečskou louku přišli. Co se mne týče, já jsem nesmírně rád, že vůbec žádnou louku nemám, na kterou by němečtí turnéři si vylítnout mohli. Pochybuju, že bych je pozval, a kdyby přišli proti mé vůli zešlapat mi louku, mohli by mít v každé ruce dva bílé šátky a takto kos-

tym zcela rajský, dlaň by mne přece svrbila po něčem jiném než po pověstných jich dvou zlatkách.

Tagesbote ubezpečuje, že „naši“ němečtí turnéři neučiní pražádné provokace. To je dobré, nám ale do toho nic není, jeť to zcela jejich věc. Také se mu na nich líbí jich „opravdový poklid a vzorné počínání sobě“, ať je tedy poprosí, aby se *jemu* nadál líbili. Našemu lidu se líbí všímat si jich jenom v Humorech, takto se nemusí o ně pranic bát. Cesta naše nepotřebuje jít přes strhané buršácké čepice a od českých cílů leží také „naši“ němečtí turnéři hezky vlevo. To myslíme velmi opravdově.

Jen ještě slovíčko stran podotknutého v Tagesbotu pátera Sebastianu Brunnera! Jen krátké slovíčko: nám jsou Brunnerové, Wiesingrové a jak se jmenují sice lhostejní, vždy ale, když na to přijde, tisíckrát milejší než Kuhové, Linderové a jakkoli se jmenují ti vylhaní representanti vylhaného německého liberalismu. U oněch víme vždy, co chtějí, u těchto je samá lež, nic než lež!

NÁRODNÍ LISTY 10. června 1869

ČÍM VARHANY V KONCERTU NÁSTROJŮ,
TÍM DR. CHLEBORÁD VE VĚNCI ČESKÝCH
VÝTEČNÍKŮ — JEDOVATÉ OUKLADY —
POLICEJNÍ A JINAK OFICIELNÍ

△ V Praze 19. června.

„Neomlouvejte se“ mně, nedělejte žádné „výtačky“, já vím, že jste nepoprosili dra Chleboráda, aby vám na radnici nebo na jiném malebně historickém místě vynadal, vím také, že když každý v hospodě uražený smí se v časopise bránit, bude to smít as těžce uražený časopis sám také, ale přece mně ubližujete, neboť „melete“ dra Chleboráda a dr. Chleborád náleží mezi mé miláčky. Bolestně se mne vždy dotýkal výrok učenců a pozorovatelů, že naše doba je dobou vyrovnávající, jako že mizí rozdíl stavů, že také mizí předsudek o duševně malých a velkých lidech, že jsou od přírody všichni stejně malí či stejně velcí, jen pozdější příležitost že z nich atd. Dr. Chleborád svým zcela původním, od Sardanapala a Nerona, kteří se měli zrovna za pámbíčky, naprosto nepoznaným, jak Himalaja mohutným, jak Sahara širokým, jak okeán hlubokým sebevědomím mne nad tou všeobecnou aplanází opět potěšil, neboť kde je sebevědomí tak velké, tak rozhodné, může se směle říci: Ne, my nejsme všichni stejní, o ne!

Kdyby bylo těch pět milionů Čechů pět milionů samých Palackých, výtečných a pro výtečnost svou uznaných, tolik uznání přece by se nebylo všem dohromady vyslovilo jako už jedinému dru Chleborádovi. Jmeno Husovo za pět století nevyslovilo se tolikrát jako jmeno dra Chleboráda za dvě leta, o Komenském ani nemluvím, a ti ostatní jsou teprv samé cáry. A dr. Chleborád „farà da se“, udělal si to vlastně už všechno sám, jen tak pomocí svých vlastních časopisů a brošurek, a ať někdo upře tomu uznání, může-li. Ne, nemůže, *musí* obdivovat! Pranic se tomu nedivím, že když dr. Chleborád se narodil, neděla se na nebi žádná znamení: příroda byla tím porodem vysílena. Z jeho životopisu vím bohužel velmi málo, jen to, že když byl malý, ale ještě zcela malinký, rostoucí

teprv do krásy, hrál už na housle, a když pak skoro už dorost do rozumu — on roste pořád ještě —, že napsal co klacek tlustou knihu. Kdož ho slýchali hrát, říkali: „Nemá taktu, může to daleko přivést,“ a kdož čtli jeho knihu, říkali: „Ale její, ta je tlustá!“ Vím také z doslechu, že se ujal jakés otázky společenské a „páni“ že říkali: „Té otázky se nemusíme bát, dokud ji řídí muž tak hodný; on ji dobře vyřídí.“ Myslím, že je s ní vlastně už *hotov*, a proto může být hrd a vesel, samochvála jeho není samochválou v německém smyslu, nezapáchá, není pižmem a kadidlem, jakž říkají všichni, kdož si přivoněli. Jen jedno jediné mne bolí, že když dr. Chleborád líbá panu radovi Dederovi ruku, „nebeře si žádný list před ústa“. Já mám pana radu Dederu zajisté také rád a nenapadne mně, abych mu přísuzoval vražedné úmysly, ale pan rada Dederu byl dlouhý čas v Italii, v Italii napouštějí všechno jedem, možno že má pan rada ještě z té Italie nějaký pár napuštěných nevypraných rukaviček a sám arci o tom neví. Mimovolně mohlo by se stát neštěstí a pan dr. Chleborád, až by byl zase nějaký stav výminečný, nemohl by co mrtvý pak už člověk při plesu panu baronu Kollerovi stálým odehráváním národní hymny dokázat českou loyálnost a že my nejsme tím „stavem“ vinni, nýbrž naši nepřátelé, t. č. ošemetní.

Ale — když už tak o tom jedu mluvíme — krásných věcí jsme se při „mele těchto dnů“ na vás dověděli! Tak tedy vy jste chtěli doktora Riegra otrávit, a sice „auf dem nicht mehr ganz ungewöhnlichen Wege des“ utrejch! A doktor Rieger chtěl se proto z vlasti vystěhovat, ale rozmyslil si to, koupil si Maleč a žije od té doby na něm v spokojené zoufalosti. Dobře, že jste nedostali ouřadního povolení, — prosím vás, lidičky, copak vás to napadlo, otravovat, a k tomu utrejch! Pročpak ne docela ještě stará aqua toffana? Což neznáte nějaký modernější jed, na př. cyankali? A pak — vůbec otravovat, vždyť se to ani nesluší! Copak nevíte, že když se to prozradí, že je to pak hanba? A nevíte, že se to musí prozradit hned při první vnitřně české mele? A nevěděli jste hned, že mela ta přijde, když jste odmítli první neslušné zasláno a brzy nato zahučelo „sláva“ jisté generosní stovce, kteréž „sláva“

bylo vlastně míněné jen co „pereat“ vám? Nu tak — a přece utrejtech!

Žeť vám nepřišla policie na to! Ovšem, snad to nebylo do-
zrálé, snad nebylo pěkným již, vděčným „fait accompli“, če-
kali tedy, až co budete dále dělat. Buďte vděční, mějte z policie
své radost, Vídeňáci mají ze své policie teď také radost.
Mají tam prý nyní už svou, *obecní*. Nevídáno, my jsme ji taky
už měli, a že jí nemáme, tím nejsme vinni my, nýbrž ta dřívější
naše obecní policie sama, která nedovedla petardu — chci říct,
která nedovedla okna německého kasina zachránit. Ještě není
ve Vídni nová stráž „provedena“, ještě se stane, že na jednom
konci mostu stojí jeden staře číslovaný, v té k nepopsání ma-
lebné, nám od dřívějška známé kytlici, s patronaší a křížo-
vým řemením, zahloubán v dojemnou elegii o pomíjejcnosti
světa, a na druhém konci mostu již ten nový, s dlouhou šavlí
po boku a červánkem ranní naděje na nose, — ach toho pou-
tavého pohledu my jsme nikdy neměli, když u nás začli noví,
byli starší už dávno hrdinně utekli, aby „žlutý strach“ svůj
trousili až k hranicím. Tenkrát ještě Prager Abendblatt ne-
vycházel, nezlobil se a neposmíval, nebyl tedy ještě ani dost
málo hezký. Teď ale už je tuze hezký — či to není hezké, že
se ouřední list rakouský posmívá českým listům proto, že
tyto zcela upřímně řekly: „My nechceme revoluci?“ Nevím,
ale myslím, že tohleto je zcela nové, hezké je to jistě.

NÁRODNÍ LISTY 20. června 1869

JE PO VÁLCE! — NOVÝ DĚKAN
ČESKÝCH DOKTORŮ — HEINŮV STESK
PŘED OSMI LETY A NYNÍ

△ V Praze 26. června.

Petardy už se nepáchají, ta první ale pořád ještě páše, totiž zapáchá. Mnoho lidí je pro ni zavřeno, půl Čech je prý v mazzinistickém podezření, celé Čechy, vyjma nanejvýš Velkou Borovnici, byly by brzy vzaly za své následkem občanské války. Neue freie Presse, která si dodává vždycky právě tolik kuráže, mnoho-li nemá, otevřela Meissnerova Žižku, vypsala verše:

Doch kommt ein Tag noch, wo zum Ringen,
zum letzten Ringen, sich dies Land erhebt —
ein Tag, an dem sich soll entscheiden,
ob Deutsch, ob Böhmisch endlich siegen soll —

a řekla: Meissnerův „den“ je tu, když nastává otázka, kdo má být kovadlinou a kdo kladivem, budem my kladivem zcela ochotně, vypovídáme Čechům válku. „Že zvítězíme, není pražádné pochybnosti,“ pravila Neue freie Presse a podržela k vojně pro sebe veškeré vojsko polské, uherské, slovinské, dalmatinské, hraničáry, Němce, začož nám zcela spravedlivě nevydala zas pěší pluky českomoravské č. 3, 8, 11, 18, 21, 28, 35, 36, 42, 54, 73, 74, 75 s příslušným dělostřelectvem, myslivci, kyrysníky, hulány atd. atd. Mimo to vyjednávala s quamilitárním panem Steffkem, aranžovala landšturm ve Velké Borovnici a vyslala svoje špehy do Zemského českého divadla a do Arény ve Pštrosce, aby se při operetě Žádný muž a tolik děvčat důkladně přesvědčili, jak daleko potomkyně Šárčiny pokročily v exercírce. Vítězství nemohlo Neue freie Presse minout, už jsme se těšili na novou invasi, na novou přírážku válečnou k daním — a tu máš, nestalo se nic, Neue freie Presse neudělala nic — nejspíš že se Napoleon do toho vložil, že řekl ne —, nový abonentní kvartál je přede dveřmi a my

nemáme žádnou válku! Chleboráde, Chleboráde, proč jen jsi mluvil s Napoleonem!

A takto nemáme také nic. Polemiky přestaly, česká činohra má svou mordsezónu, ministeriální Wehrzeitung nenadává teď nám, nýbrž Slovincům, že jsou „galgenvögel“, — nu rakouský poddaný jako rakouský poddaný, všichni máme stejná práva, a redaktor Wehrzeitungu může nadávat kterémukoli rakouskému národu, a přece přitom nosit porte-d'épée rakouské — či rediguje Wehrzeitung snad nějaký redakční pomocník Debatty? Nic nemáme a nic neděláme, jen to jsme udělali, že jsme při volbě děkana právnického sboru doktorského propadli. Ani nás to nestálo žádného zvláštního namáhání: ti, kteří měli přijít, jednoduše nepřišli, a bylo to! Velice toho lituju, že nepřišlých bylo skoro 30 přes 67! Dobrý, tuze dobrý příklad intelligence pro lid! Politika pasivnosti mění se znenáhla na politiku pohodlnosti, jejíž ovoce bude nám snad již při nastávajících volbách sněmovních dosti kyselé.

Němci neříkají nic, ale pranic, mají jen tuze tajnou radost, Němci jsou vůbec šťastným národem radosti — jen nešťastný Heine má pořád ještě smutek! Vsadil bych se, že nebožtík Heine tyto dny obrátil se ve svém hrobě! Ne snad žalostí, že mu „neodzpívali žádnou mši a neodříkali žádný kádoš“, ne, ale žalostí, že dávný jeho stesk po německém národním „zuchthausu“ pořád ještě nenalezá úlevy. Tak krásným veršem si zabědoval, že ať přišel v Německu kam chtěl, našel sice všude kriminál, ale všude jen kriminál pro jedno město, pro jeden kraj, žádný „svorný“ pro celé Německo. Jak srdcelomně zabědoval: „Nám schází národní zuchthaus a společný jeden bič!“ A teď se Němci v severních krajinách českých už zase usnesli na jednom kriminálku apartním — nebohý Heine, pořád žádná sjednocenost a žádný společný bič — kéž se mu jednou odleví!

Teď ani nevím, proč si právě vzpomínám na Höflera — po Heinovi totiž —, snad že dle abecedy! Je to ale osudná vzpomínka! Píšu právě den 26. června — před osmi lety v týž den skonala náš velký Šafařík. Pamatuju se velmi dobře na dopůldne onoho smutného dne, kdy nemocný již Šafařík stal

se náhle předmětem všech pražských rozprav a všeobecné živé soustrasti. Do kavárny přiběhl pan Höfler, tvářil se zděšeným, vypravoval mi hned o Šafaříku a neměl ani dost slov chvály — tenkrát totiž pan Höfler ve svých přednáškách chválil také ještě Husa, ba i husity! „Bude nejlíp, dá-li vláda mu dobré výslužné,“ pravil. — „Ale kde nalézt náhradu za takového slavistu?“ namítám. — „Nu, *Slovan* musí být jeho následovníkem, jiný by se na to místo ani nehodil,“ tvrdil důrazně pan Höfler.

Div divoucí, co osm let nedělá! Teď, po smrti Hanušově, už to *nemusí* být Slovan a hodí se za bibliotékaře pražských vysokých škol třeba nějaký Höfler! Zadal si alespoň o místočko to, když se ale dověděl, že bibliotékařství škol *vídeňských* o tisíc zl. více nese, vzpomněl si ještě včas, že se hodí vlastně pro toto, a zadal si o toto. Ale opět se ještě mýlil, neboť když se uprázdnilo místo bibliotékaře dvorského s dalšími *dvěma* tisíci zlatých víc, tu teprv vzplanulo panu Höflerovi pravé flambeau a on viděl, pro *takové* tisíce že se nejlíp hodí jen přece on.

Ne! — vezmou-li nám ho Vídeňáci, pak oko za oko, zub za zub, a když Vídeň kvůli pětině svého obyvatelstva, samým to Čechům, nebude chtít přispět ničím na českou školu tam, — uvidíte, že naše rázné zastupitelstvo pražské vystaví o dvě německé školy víc!

NÁRODNÍ LISTY 27. června 1869

△

Člověk přece dostane někdy nějaký národní dar! Jednou jsem dostal (plnou) škatulku „františků“, což nyní veřejně kvituji, nyní zas půl archu popsaného papíru, na němž „Výkaz (německý) v měsíci červenci 1848 stravou opatřených politických vězňů“. Toho opatření dostalo se jím v Praze na královských Hradčanech devíti sty a třemi „porcemi“ po 32 kr. šajnu, což činilo v konvenční minci 92 zl. 51¹/₄ kr. „Richtig berechnet“ a také „mit dem Arrestantenprotokolle richtig“, dosvědčuje podpis pana majora Cerriniho. V tom „richtigu“ jich bylo 58 hlav, „dodaných“ od 15. června do 20. července.

Mne zajímal ten výtečně po vojensku rubrikovaný sepis osob, snad bude v naší době zajímat i jiné opakovat si nebo dovědít se, kdo tenkrát byl po 32 kr. šajnu za mřížemi častován, — po *nových* dvaceti letech může přijít popis jiný.

Řadu zahajuje dobrý Ludvík *Ruppert*, repealista z březnových dnů r. 1848, muž ideálně liberální, jehož doba nepřekvapila, ideálně poctivý. V seznamu je zaznamenán co „literát“. Hlavní jeho zásluha literární byly jeho hojné a řízné dopisy do zapovězených Grenzbotů a jiných zahraničních časopisů, jimiž „roku spásy“ připravoval půdu. Zůstal si důsledným až do své smrti a s obnaženou hlavou kráčeli jsme za jeho rakví, když ji vyváželi ze skromného bytu v staroměstské Zlaté ulici. Pak následují Eli *Batikle*, mlynář, Matěj *Hořecký*, kavárník malostranský, úd Svornosti, František *Koukal*, cukrář, Josef *Krahl*, kancelista, Vilém *Kraus*, doktor lékařství, napotomní velečinný knihovník Umělecké besedy, svornosták, *muž*. Stal se obětí poslední cholery. Od r. 1850 do 1860 nežil takřka. Sedal jen v kavárnách, čítal nesmírné množství zahraničních časopisů, a když někde „něco“ našel, ohlídl se, komu

by mohl podat mlčky časopis, drže prst na dotýčném místě.

Dále Antonín *Hodan*, bednář, František *Náhlovský*, kněz, a *Krolmus* (v seznamu „*Grollumus*“), taktéž kněz. Jenže tento jaký kněz! Dobrý ovšem, poctivý, avšak často pro své duchovní náhledy zpytovaný a vyšetřovaný. Nebylo nic na světě, čeho by byl ostrovtipný Krolmus neodvozoval z pohanské doby *slovanské*. V Peruna věřil co nejpevněji, jak to s našimi dogmaty srovnal, nevím. Takto žil jen v samých mohylách a mezi samými popelníci, až sám popel svůj složil na Vyšehrad. Pak *Teller*, hostinský, Prokop *Chocholoušek* („*Chaucholauczek*“), o něhož nyní zápas mezi Nadějkovem a Sedlcem. Nejlíp bude as nechat největšího našeho romanopisce prozatím v malém Nadějkově až po dobu, kdy dle vlastního přání svého položen bude vedle choti své, stane-li se to kdy, a postavit mu na všecken způsob v jeho rodišti, v Sedlci, pomník.

Pak *Rambousek*, mistr šermířský, výtečný u vedení špadonu, *Vanka*, pecnář, Terezie *Kolbenschlagova*, vychovatelka, Anna *Řivnova*, Livor *Schlesinger*, pláteník, Václav *Hermann*, obuvník, Josef *Schulz*, špendlíkář, Emanuel *Massino*, majitel domu, Antonín *Pištěk*, mlynář, Jindřich *Könemann*, pozlacovač, Ferdinand *Durst*, hřebenař, František *Holeček*, poštovní nakladač, Michal *Kotler*, dohlížitel musejní. Kotler náleží mezi ty osobnosti české, které takřka svým celým životem zajímají. Nyní žije co sedmdesátiletý slepec v Turnově, stále ještě duševně velmi čilý. Ve tmě nynějších dnů svítí mu dlouhá, nepřehledná řada vzpomínek živých a barvitých. Co pravý Turnovan, odbyv v Praze studia filosofická, vybral se za obchodem v českých drahokamech do světa. Turnovanům jsou Špaňhely a severní Afrika jen tak místem výletním, Paříž, Neapole jen tak štacemi; Kotlera vábila Rus, po Rusi evropské asiatská, ba větší část Asie. Jím se stal český granát na Rusi šperkem dvorským. Posud, jak již praveno, je duševně velmi čilý, důkazy toho obdržujem v Praze občasně. České ilustrované listy měly by sdělit podobiznu muže toho, již hlava jeho sama, šedivá, kmetsky krásná, je o sobě předmětem malebným!

Avšak citujme dále výkaz: Dr. *Amerling*, tenkrát v pověsti

demokracie, Josef *Macháček*, statkář, poslanec český, známý školskou, společně s Riegrem ve Vídni r. 1858 podanou peticí, Petr *Fastr*, dřímající od loňska v Břevnově u Prahy, Karel *Hofmann*, studující, Josef *Pešina*, kloboučník, obecní starší pražský, Josef *Nestner*, rotmistr, Václav *Štěch*, učitel, Jan *Schiller*, krejčí, Josef *Kujal*, medik, Antonín *Wiesner*, kněz, Demetrius *Maltic*, studující, Adolf *Sigmund*, taktéž, František *Gassmann*, též, Emanuel *Arnold*, ekonom, přední a nejčistší demokrat z doby 1848. Však jsme ho teprv vloni vynesli ven na Volšany — z pražského *chorobince*!

Opět studující Václav *Bök*, věčně mladý Karel *Sabina*, Marcel *Turanský*, student, Karel *Boulonge*, cestující, Bedřich *Frič*, soukromý písař, Ludvík *Štrobach*, mlynář, Václav *Tichý*, řezník, Karel *Laadt*, výběrčí, František *Vávra*, mlynář, Josef *Hablíček*, mlynář, Antonín *Krejčí*, kněz, Antonín *Špaček*, krejčí, Karel *Havlíček* (*Borovský*), Josef *Kroupa*, student, Josef *Krám*, student, Josef *Frič*, doktor práv, Jan *Kutal*, dlaždič, Josef *Zralý*, technik, Václav *Žižala*, čalouník, — skoro samí svornostáci. Přítel Žižala byl tam ve stravě jen jediný den — druhého dne mu dali okovy a odvezli ho k „jeho“ pluku (daliť mu totiž honem nějaký pluk) až na nejzazší konec Dalmacie. Po letech zjevil se již bez okovů zase v Praze co Václav Žižala *Donovský*, obratný romanopisec, šťastný ličitel českopražského života před rokem 1848.

NÁRODNÍ LISTY 4. července 1869

△

„Fügnerův den!“ — Sokolové pravili: „Sami postavíme Fügnerovi pomník, abychom splatili část dluhu, jímž jsme zapsáni památce jeho, — je-li sobě obecenstvo vědomo, že taktéž v dluhu, nechť splatí pomníkem jiným a na místě jiném!“ Dnes spadne rouška s obelisku volšanského, odhalí se zvěčnělá tvář oslavencova — na Volšanech se sirotci s otcem svým vyrovnali, v srdcích svých ale cítí, že věky uplynou, a dluhu se sirotkům přece neumenší — sirotkům Sokolům *co části národa!* Je též ostatní obecenstvo české vědomo sobě dluhu?

Pomník veřejný nemá nás upomínat jen na toho či na onoho *muže*, nejen na jeho *osobní vlastnosti*, nýbrž vždy na *vznešenou ideu*, které sloužil a prospěl. Pomníky mužům stavěné jsou vlastně pomníky velkých myšlének lidstva: těmto je stavíme, oslavujeme jimi lidského ducha, že nadán vzletnou, obrovskou perutí a lidské srdce že schopno nebesky jasných, andělsky čistých ideálů. Co chce *pomník*? Dát jednotlivci nesmrtelnost? Nikoli, toho nemůže, ale může uznat to, co skutečně nesmrtelné: *vznešenost lidskou!* *Své síle i své hodnotě* staví národ pomník, nechť jej již staví osobě takto kterékoli. Národ pokrývající pamětní sloupy upomínkami na udalosti malicherné je národ malicherný, národ lijící sochy mužům nepatrným je nám nepatrnější než mužové ti.

Českému národu nemůže se činit výčitka, že by plýtvál uznáváním pomníkovým. Srdce jeho je slovansky měkké a vděčné, s nejjemnějším taktem přece ale činí rozdíly. Historie naše je zajisté velebohata na muže, jimž nemožno odjinud přirovnat jiných, český kraj ale je přec jen na pomníky chud. To nelze vysvětlit jen známými nehodami národními, také ze šťastných, bohatých dob svých nemáme v tom ohledu skoro

ničeho. Ovšem, *v srdci* lidu přechovala se paměť velkých mužů přes věky a to je pomník pevnější, než aby jej bouře jakákoli skácet mohla, z krve pomník dražší, než jaký by byl z rubínů.

V nejnovější době však, praví posměvači, zas se v českém národu uznává až příliš mnoho. „Bohudíky,“ říkají i *národní* epigramatisté, „že ani nemůže nikdo znát *všechny* naše národní výtečníky, — měli bychom v něm hned ještě o jednoho výtečníka více!“ Vtip je dobrý, výčitka jeho ale hluchá. Proud náš národní je čistý jak křišťál, na jeho dnu vidíš i chudší oblázek jasně, kdežto jinde ani démant nepronikne kalem. Národ mladě pro vznešené idey pracující ctí *každého* řádného a poctivého spolupracovníka svého co *božího bojovníka*. Ale bohudíky, že máme božích bojovníků právě dosti mnoho, než aby národ *zvláště* nectil jen těch, kteří vynikají *zcela zvláště a daleko nad ostatní*. Takto se „výtečnictví“ vyrovná. *Fügnerovi* se v směru i činnosti jeho nevyrovnal ale ani za živobytí jeho ani posud *nikdo*, on nebyl vlnou ohlazeným oblázkem, nýbrž broušeným démantem, to staví ho daleko *nad* ostatní, to dokazuje, že národ *jest* naproti památce jeho v dluhu, — avšak vznešená mysl národa nepotřebuje teprv důkazů, onať dluh svůj cítí a splatí jej. Národ postaví *Fügnerovi* také pomník svůj, jako jej již postavili Sokolové, a pomník ten bude mít jiný význam, než jaký má tak mnohý z tisícerych pomníků na př. v Německu, v tom ohledu jakoby kamením posetého. Tam mohl světlý jistý muž říci: „Dávající na pomník Goethům a Schillerům domnívají se, že se grošem tím vykupují z pracného přemýšlení o ideách svých velikánů.“ Komu však u nás národ pomníkem se odslouží, toho myšlenky staly se *životem národa*.

Pomník *Fügnerův* je pomníkem nově vzpružené junácké síly národa. Není pomníkem jen muže a vlastností jeho mužných, ač byl *Fügner* věru mužem v každém ohledu neobyčejným. „Jedna kapka kámen vyhlodává, druhá jej zvětšuje,“ praví básník, a *Fügnerovo* srdce bylo z těch, které každou utrpenou ranou stávalo se větším. Srdce to přilnulo horoucně k věci naší. „Kdo je proti svobodě jediného národa, je proti svobodě vůbec,“ říkal, „kdy jednotlivec nevolný, i lidstvo

nevolno, kdy každý jednotlivec nemůže volné ruky přičinit, lidstvo se volnosti nedomůže.“ Avšak Fügner nebyl snílkem, on viděl, že lyričnost česká o sobě ničeho nezmůže, že se mužná síla lidu vzbudit a rozvinout musí, aby národ z velkých snů přešel k velkým činům. Co muž činu nelenil a přikročil k práci. Bylo k ní potřebí hmotných obětí, Fügner se jim, nikým nevyzván, nikým nepodporován, podrobil způsobem u nás posud nepoznaným. —

Avšak nač kreslit podobiznu jeho dál, při nejmistrnějších črtech zůstala by přec jen pouhým pokusem! V duši jeho květlo sto vznešených idejí, jednu z nich bylo šťastnému přece možno provést, na ostatní nestačil život záhy přervaný; národ pak již za jednu tu velkou, již záhy poznal v plném významu jejím, otevřel srdce své Fügnerovi dokořán. Národ zná dopodrobna, čím mu Fügner posloužil, — kéž by se byl Fügner dočkati mohl alespoň nyníška, třeba ještě dost málo světlého, aby viděl, že junáctví jím buzené síle našeho národa získalo již světové úcty!

Na Volšanech slavíme dnes *po první* nově nabytou mužnost českého národa, slavíme ji se svými *Sokoly* — jsme Fügnerovi povinni, aby ji Sokolové brzy slavili *po druhé s Prahou!*

NÁRODNÍ LISTY 18. července 1869

△

„Čeho sobě dopřejem v budoucí svátek?“

„Nějakého dobrého skutku.“ —

Nuže, dopřejme ho sobě tentokráte v neděli! Dobrá rada už u starých Hindů platila víc než mnohý dobrý skutek, budiž zde tedy umístěna dobrá rada. Že se nemine s výsledkem, doufáme tím spíše, ana rada naše, týkajíc se studentstva, zrodila se na popud vyšlý ze *studentstva samého*.

Český student a chudoba jsou skoro nerozlučitelné pojmy. Mnoho nadějí v prsou, ale málo prádla v kufru, nahá komůrka, poloprázdná postel, často celoprázdný žaludek, periodické starosti o ševce a krejčího, ba i o knihy a o kolejní plat, a ještě mnohé jiné, co je romantické a zábavné — teprv trochu pozděj, když se o tom již jen vypravuje!

Studentstvo je opravdu jednou z předních „nadějí vlasti“ a důležito je zajisté, aby se nenechávala naděje ta zakrňovat, možno-li jen poněkud pomoci. Také se odevždy hledělo chudším studentům pomáhat. Jenže jak! Pomoženo bylo vlastně jen těm „větším“, kteří sobě obrali studium bohoslovecké, *katolické*; pro ty byly bohaté kláštery, dobře (co do kuchyňského) řízené semináře, mnohé fundace; studujícím jiných fakult uděleno nadac jen poskrovnu a při rozdělení jich rozhodoval často rod, známosti, protekce i všeliké jiné ohledy. „Stipendista“ byl a je bílou vranou mezi kolegy, často ještě mnohem chudšími než on sám. „Menším“ studentům dostávalo a dostává se z kuchyň klášterů a semenišť jen odpadků, také více as s tím účelem: chcete-li jednou něco jiného než odpadky, musíte také do semenišť.

Také rodiny měšťanské činí často co mohou pro chudého studenta, který někdy, co den jinde, u jiné rodiny a za jiným stolem existenci svou chrání. Zajisté nelákavá existence! Třeba

nebylo jiné pomoci, přec to krutá pomoc; třeba bylo s láskou dáváno, přec šlechetnější mysl jen ostychavě přijímá. Často má dárce děti a student musí sobě obědy vyinformátorovat, takže mu na jiné kondice, z nichž šat a kolejní potřeby, ani času nevybývá. Málokdy je čistá humanita, ještě řídčeji ideální náhled, že se přispívá generaci již příští. Za chudobu stydí se zajisté jen ten, kdo nedospěl posud k rozumnému náhledu, avšak *prosit* stydí se právem i nejrozumnější již proto, že těch, *kterí umějí dávat*, je nesmírně málo. Dárce potřebuje více taktu než obdarovaný, vděčnost má palčivá žihadla a ta musí dárce umět odstranit. Proto také dobrodinci zařídili na mnohých universitách na př. fundace na obědy bezplatné, aby obdarovaný pranikomu vděčen býti nemusil. Jenže často i zde jest dobrý úmysl zvrácen. Rozhodují-li pedantičtí profesori, mívá ten přednost, kdo pěkně smekat dovede.

Těch, kteří z chudoby vyšli a lidstvu velice posloužili, jeho dobrodinci, vůdci a reformátory se stali, bylo více než těch, kteří vyšli z bohatých kolébek. „Chudý Nazaret“ slavil vždy největší triumfy. Newton, Franklin a Galilei co pacholata dobře znali záplaty na kazajkách svých, Shakespeare držel pánům před divadlem koně, Molière prodával hadry z čalounické dílny otce svého, Luther vyzpěvoval sobě chléb svůj co žebravý student u dveří bohatých měšťanů, náš Hus — český národ, hodlaje Husa nyní oslavit, poputuje do skrovného městyse k skrovnému domku! A ti, kteříž národ nyní zase vzkřísili, chudi byli, a přec obrovskou vykonali práci duševní! Naši Jungmannové a Jablonští, Čelakovští a Kollárové, Šafaříkové a Puchmýrové strávili první dny své v pověstných těch chudých chyžích českých. Ba i sám otec Palacký dítětem je chyže takové a jeho studie byly všelikým nedostatkem právě tak obmyšleny jako kteréhokoliv jiného studenta chudého, který vstáváje zrána „o ledačem pro den ten nedovede prorokovat“. Jmenujte nám ty, kteří ze zámožného pošli rodu, a duchem svým národu přece prospěli, — na prstech jedné ruky je vyčtete! A poptejme se po životě těch mladších, kteří nyní v národě a pro národ působí, podívejme se do řad svého studentstva, z něhož jižjiž vyjítí mají ti, kterým působení

další svěřeno bude, všude tentýž úkaz. Ale nemůžem říci, že bychom proto truchlili.

Studentstvo začalo již na mnoha místech samo sobě pomáhat, také u nás. Na universitách utvořily se spolky nebo jak taková sdružení nazvati chceme, jichž účel je: chudým soudruhům opatřovati bezplatné obědy. Nemají fundac, ale mají péči a dobrou vůli. Pořádají výroční koncerty atp., vybírají u zámožných občanů dobrovolné příspěvky — ve jménu družstva se to zcela jinak žádá a prosí — a spravují i rozdělují sobě vše sami. Student od studenta spíš něčeho požádá, a stane-li se nějaké nedopatření nebo i něco úmyslného, spíše se vše vyrovná. Avšak bezplatný oběd není všechno a také ty obyčejně ještě nestačí. Leckdes poskytují spolky také kolejní platy chudším studujícím, avšak toho lze dosíci jen ve městech velkých.

Záložnami a vzájemně výpomocnými spolky, k jakým sáhá řemeslník a dělník, nemohou sobě studující pomáhat, a to z příčin snadno pochopitelných. Avšak mnoho se již vykoná, *zorganizuje-li se onen výdělek, který je studentovi přístupný. Míníme soukromé vyučování.* Jako obchodnický spolek pražský Merkur zřídil v lůně svém zvláštní poptavárnu, která prostředkuje mezi těmi, kteří dobré síly, a těmi, kteří zaměstnání hledají, mohl by snad také čtenářský náš spolek akademický zvolit zvláštní odbor, který by podobně prostředkoval mezi těmi, kteří děti své svěřit chtějí jen vychovatelům spolehlivým, a těmi, kteří by rádi se vychovatelské práci věnovali. Myšlénka je zcela jednoduchá a také provedení, podnikne-li se již za času prázdnin, nebylo by as obtížné. Profesori pražských učelišť zajisté by na dožádání co nejčinněji pomáhali.

Nepochybujem ani dost málo, že by při svědomitém řízení, při důsledně pečlivém doporučování sil veskrz spolehlivých občanstvo pražské ani jinam se neobracelo než k takovému studentskému středu samému. Brzy by pro rodinu bylo i pýchou mít domácího učitele doporučeného od akademiků samých — a pomoženo by bylo stranám oběma.

THE Z LÍPOVÉHO KVĚTU
NĚKTERÁ SKROMNÁ PŘÁNÍČKA

△ V Praze 28. srpna.

„Nechceš se kandidovat do výboru Slovanské lípy?“

„Ne — děkuju.“

„A proč ne?“ zase on.

„Protože nerozumím politice,“ zas já. Nerozumím jí totiž skutečně, a sice už hezky dávno, už od maličkosti. Pokud jsem byl ideální, myslel jsem, že porozumím pozděj z praxe, ale teď, když jsem už poznal z praxe, teď nevím, čemu vlastně nerozumím, zda politice či hned — pánubohu. Mohl bych přelívat moře nových českých dějin jako sv. Augustin, neporozuměl bych přec.

Měl jsem však přece se kandidovat — celý výbor je ve vyšetřování a stalo se již v Čechách, že ti, kteří se dostali do vyšetřování, byli také odsouzeni, — kdyby mne byli tedy zvolili, mohl jsem mít „český noviciát“ již odbytý. V Čechách bude už brzy jako v středověku na divadle, kde „Nevinnost“ vystupovala vždy jen co „směšná persona“. Já ještě sedět neumím, já jsem ještě nevinnen a ničeho ve světě se nebojím tak jako směšnosti. Je nás už tuze málo tak nevinných v Čechách, ani Sodomě bychom víc nepomohli počtem svým. A také my vezmem za své, člověk nikdy neví, kdy spravedlivě klopýtne, a proto raděj, aby nevinnost byla už tam, kde je nyní Slovanská lípa!

Nyní už je asi v nebi! Byla tak mladá jako první jarní květ na lučině, tak krásná jako Petřůho láska ke svobodě a tak nevinná jako nevinnost sama. 15. srpna měla dostat všech dvaatřicet zubů najednou a tu se nebi zlíbilo, aby sobě ji za zuby ty přitáhlo k sobě. To si myslím, že nebi se chtělo děťátka toho, svatý Petr as stále vykukoval, nejde-li ještě, a když přišlo, rozesmála se jeho stará neholená tvář asi jako nejširší slunce! Ale my tu zůstali truchlíci rodiče a dáváme světu

truchlou zprávu, že „se zlíbilo“ atd., a nemůžem ani zazpívat pohřební píseň, protože dle Erbena západní Slované pohřebních písní ani nemají.

Krátký byl její život, ale krásný! Narodila se, vynadali jí a umřela, teď má z toho potahování. Žila jako Lenauův blesk: vyšlehla, osvítila celý kraj, bručivý hrom ji doprovázel, a již je zase pohřbena v temnotě přírody — hrom ale pořád ještě bručí a znalci vyšetřují, ne *kde* uhodilo, nýbrž *do koho* má se teprv uhodit. Nadávající byl nějaký bratr, to už je tak v rodinách: když dlouho nepřibývá do rodiny nový člen, povyrůstají dosavadní u vědomí, že dědictví bude celé jejich, a když přibude přec, musí se myslit také na podíl pro něho a to je mnohým povahám tuze mrzuté. Jenže se opět neví, který ten Slovanské lípě nadávající bratr byl. Nepodpisoval se, zůstal mysteriosní jako španělští spisovatelé mysterií podepisující se skromně: „por un Ingenio de esta Corte“ — „napsal jeden duchaplný ode dvora“. My máme už také české „kruhy dvorní“ a skoro každý se tam má za duchaplného — těžko na osobu hádat. Ale Friedrich von Schiller měl pravdu, Slovanská lípa mu přisvědčí, že

přeblažený ten, jemuž *bratr* dán,
víc jemu štěstí dáti nemůže.

Skutečně Slovanské lípě štěstí *víc* nedalo — jak jen to ti básníci vědí!

V jedné z těch starých mysterií sedí Mojžíš a Eliáš, Job a ještě jeden prorok, kterého jsem již zapomněl, na stolcích soudních, před nimi stojí spasitel sám a prosí, aby mu dovolili vzít na sebe kříž. Proroci se ve vší středověké naivnosti radí, je-li ho už *hoden*, konečně se ale rozhodnou, že je tuze hodný vůbec a kříže zvlášť, a ústy Mojžíšovými mu sdělují: „Vezmi jej a nes jej, je to dar čestný!“ Od těch dob zdá se nedělají sobě lidé ze svých křížů už tak mnoho, a půjde-li to tak dál, nebudou sobě z nich dělat nic. Slovanská lípa sobě z bratrského svého kříže už velmi málo dělala a to mne těší, jako mne to těší, že všichni ti táborité in spe, kteří Lípě chtěli po-

máhat k zmíněným třiceti dvěma zubům, pro v Cislajtánii nepovolené pomocnictví ku porodu budou vyšetřováni, totiž zavřeni, takže nás výše zmíněných nevinných bude brzy ještě míň. To dodá národu také zvláštní charakter! Byla v tom ohledu citelná jedna mezera, ve Vídni — kterou přítel Ferda Náprstek tvrdošíjně počítá k české koruně, tak tvrdošíjně, že nezbude než se podrobit — neseďel posud žádný politický odsouzenec český, teď ale přítel Šembera mezeru tu dvouměsíčně tam vyplní.

A měl bych tak rád ještě některá jiná malá potěšeníčka v smutných dnech nynějších. Za prvé:

abych byl mohl vidět, jak se ty karmelitky na Hradčanech „lekly“, když tak nenadále přišla soudní komise; za druhé:

aby prošel v Římě návrh českých biskupů na beatisování všech těch, kteří v Čechách zhynuli v boji *proti* husitství, an se tou novou dávkou nebi jistě musí žaludek zvrátit a již je s českého stanoviska nejvyšší čas, aby někdo nebi „vypucoval“; za třetí:

aby byl papež prohlášen za neomylného (neomylnost je vlastností božskou, jednu vlastnost božskou není ale lze myslit sobě beze všech ostatních, takže nyní pánubohu splatíme, že nás stvořil, tvoříce občas právě tak v Římě bohy, jak je tam arcí už jednou, za dob pohanských, tvořili); za čtvrté:

aby poslední pouť velehradskou opakovali v Praze. Myslím, kdybych viděl hraběte Clam-Martinice, Lva Thuna atd., jak co družičky v pěkně vypraných bílých šatičkách, pálených kudrlinkách a s modrou stuhou přes nevinná ňadra vedou se za ručičky nebo nesou na nosítkách nějakou sošku svatou, to že by mnou pohnulo. Ale nevím, oni mně žádnou radost neudělají — nejzábavnější, co se mně může v Praze stát, jest, že mohu někde potkat Marka Tellera v gale. Zaplať pámbůh i za kůrku!

NÁRODNÍ LISTY 29. srpna 1869

△ V Praze 18. září.

Člověk má alespoň, kam by chodil! To stojí za mnoho, když dlouholetá návštěva divadla omrzuje, když člověk Stromovku, Žofín, nábreží a Příkopy, vůbec celou Prahu i s jejími lidmi od dětinstva již tak trochu zná! Myslím totiž, že když je „sezóna“, může se nyní jít jednou dvakrát za týden „na porotu“. Dřív — dřív chodil člověk v čas tiskových procesů, totiž skorem denně, s vnitřním protivenstvím kolem novoměstské radnice, nyní může alespoň soustrast bez nechutných příměsků zvítězit.

Je pravda, Leonardo da Vinci chodil až na popraviště, a to velmi pilně, aby tam kreslil tváře a výrazy. Nazýval ty nebohé hlavy své „karikaturami“ a měl prý jich velkou knihu. Není každému stejně dáno. Na popravišti jsem nebyl nikdy a při celém tiskovém procesu jen jednou, ač při tomto náhodou nebylo nikdy tak zle jako při onom. Nic bych také zde byl nevystudoval — leda výraz nesmírné unavenosti a lhostejnosti, začínaje od pana soudního sluhy až po sloužící pány sudí. Tenkrát jsem tam viděl redaktora, který v naivní dobrotě své měl ještě důkladnou řeč, ač věděl, že už několik set řečí nebylo před ním pranic platno. Mezi tou řečí díval se pan návladní z okna ven, pomáhal takto krášlit Karlovo náměstí a čistil si přitom nožíkem nehty. Pak se obrátil, řekl co důvod, že je „zločin jasně dokázán“, že „na základě paragrafů . . . a paragrafů . . . má se . . .“, po něm bylo také pánům soudcům „jasno“ a za chvíli se rozjasnilo i redaktoru a on věděl, co začít s několika měsíci mladého svého života.

Nyní — nyní je vše jinak. Páni soudcové čekají klidně na výrok poroty, obžalovaný brání se s plnou chutí a pan návladní musí se už jinak namáhat než pouhým postavením se do okna, aby udělal dojem. Gotická žebra sálu porotního pnou

se mnohem volněji do výše, než to činiti mohl plochý strop staré soudní síně, a kdyby sál byl takto ještě nevhodnější, než vskutku jest, již ta volnost architektonická je příjemna — třeba takto „obecenstvo“ zde se mohlo shromáždit jen v několika zpocených tuctech, třeba žurnalisté musili psát na kolenu a třeba se porotcům „topilo“ zrovna do zad.

Avšak neklamme se ani architektonicky ani jinak, příjemný dojem, který nás zde ovládá, nevychází ani ze stěn ani z jiného místa než z dvou těch lavic porotců samých. Ať již vypadá rozsudek porotců tak nebo jinak, vidíš zde alespoň hlouček mužů, kteří nepoloží osud obžalovaného na lehkou váhu, kteří napnutě každému slovu naslouchají a z nejvnitřnějšího upřímného přesvědčení pronesou hlas svůj. Je to dojem veskrz a čistě mužný a ve vnitřku našem se při pohledu na ty tváře rozhostuje milý pocit upokojení. Ještě jsme tak dlouho neodrostli gymnasijským svým studiím, abychom byli zapomněli obraz důstojný, jaký jsme sobě byli tenkrát učinili o vznešeném římském senátu, a zde zdá se nám, že nad hlavami porotců vznáší se právě onen věčný duch, který volnou a přímou mužnost odevždy nadchnul vznešeností.

Obžalovaný jim důvěrně hledí v tvář — zde by Leonardo da Vinci nenašel mezi „provinilci“ ani jedinou „karikaturu“! Ovšem, nepoměrně jinak — a třeba byl ženat — hledělo by se obžalovanému, kdyby porota naproti němu nebyla přec jen tak jednostranně sestavena! Třicet let — zachovalý občan — dost daní — dost intelligence — — ano to je všechno velmi pěkné, ale pánbůh povídal: „Není dobře člověku býti samotnu“ — a tady jich sedí najednou *dvanact samotných*! Má-li z nich některý příjemnou ženu, musí ji nechat doma, má-li hezkou dcerušku, nesmí ji vzít s sebou, neboť: „Mladost a ženskost je zde zapovězena,“ pravil soudní pan portýr. Nebohé rekyně pro ženskou emancipaci, nesmrtelný reku Johne Stuarthe Mille, co platno vaše namáhání, když pan portýr nechce! A což, pane portýre, kdyby takhle nějaká redaktorka něco spáchala? Na to ale nejspíš že ve Vídni ani nevzpomněli. Mají ji soudit pak mužští, kteří ženskému srdci a ditto myslí *nikdy* nerozumějí, jakž Bettina von Arnim učí? Má přijít po-

rota „smíšená“ či čistě ženská? Přirozeno by to ovšem bylo — ale pan portýr!

Nejlíp a nejhezčeji by se ovšem vyjímal i pro mužské redaktory porota *smíšená*, ale jak těch šest a šest sestavit!? Vzít samé svobodné? Nebohý obžalovaný! Po důkladné poradě v porotní síni mohlo by se stát, že by pak na *všechny* otázky říkaly „ano!“

Vzít samé ženaté a vdané? Samá rozmrzelost by byla jen z toho — opět nebohý obžalovaný! Vlastně snad přec jen z polovice nebohý, z polovice totiž mužské. Ze ženské polovice — ač nebyl-li by obžalovaný starým mládencem a tedy poměrně opovržením hodným člověkem — panovala by mírnost, vždyť stojí psáno a napsal to Kotzebue, že „ženské jsou vlastně *všechny* mírné — ale jen *mimo* dům“. Arci, jak praveno, pro starého mládence neplatí ani tato mírnost a mužští by byli ze závisti také na něho horší.

Dále — vzít samé mladé či samé staré dámy? Co je to mládí, co je to stáří!? Mělo by se jako u mužů určit třicet let co porotní stáří? Třicet let! Jsem již hezky dlouho na světě, viděl jsem hezky mnoho dam, dámičky týden staré, které jsem co kmotr držel na rukou, koťata desíletá, ideály šestnácti- a sedmnáctileté, krásky 22leté, matróny padesáti let a výše, ale dámu třicetiletou neviděl jsem jaktěživ! Dvaadvacet a pak hned padesát, taková je zde příroda. Měly by se brát samé mladé a nechat platit pravidlo, že jakož vůbec, zvláště na *soudy* dámy rychle dozrajou? A jakž, kdyby byly všechny krásny, jakž by měl státní návladní některou pak vyloučit? A zas, kdyby byl státní návladní ženat a měl ženu nehezkou neb žárlivou, jakž by je neměl pak *všechny* vyloučit? A do poroty by pak přišly jen ty, které by *zbyly*, totiž v osudí, jakž ale můžem dámu nechat veřejně zbýt? Či měly by se brát veskrz a samé staré? Jakž by k tomu přišel slavný soud, pan zapisovatel, pan návladní, pan obžalovaný, pan obhájce, páni žurnalisté, páni posluchači atd.?

Přece jsem jen pro to, aby v porotách byly dámy, ať už jsou obtíže sebevětší. To proto, že půjdem pak vždy nepoměrně dříve domů — „S rozsudky nad muži jsou ženy *okamžitě* hotovy!“

BOJ O ČEST — DNY RADOSTI
VÝPRASKY A DVA TAJNĚ KAJÍCÍ
VOLEBNÍ POPĚVKY — DVA ČEKAJÍCÍ
MRAVNĚ NAUČENÍ

△ V Praze 25. září.

To by už musel být tuze hloupý člověk, který by se byl včera neb předevčírem některého Čecha zeptal: „Jakpak se máte?“ Tázaný mohl mu přímo odpovědět nějakým pochlebenstvím, na př.: „Darebáku, máš mne za sobě rovného?“ — Ba věru nebylo, kdo by se nebyl radoval, *nemusel* radovat! I nejstarším lidem bila tepna osmdesátkrát v minutě, nejsilnějším mužům chvěla se ruka a kovové jindy orgány trásly se pohnutím a hlas se odmlčoval. Věděli jsme, že tak bude, přec se dech tajil do zprávy poslední. Ne osud, ale *čest* národa visela na *každém* místě, na každém hlase jednotlivém! Nikdy neměly volby toho vznešeného významu co nyní, neboť nyní mělo se ukázat, je-li národ český povahou *veskrz mužnou*, a proto se chvěl celý národ co muž jediný; byl vítězstvím úplně jist, ale jednalo se, aby vítězství bylo neslýcháno, aby mužná čest neutrpěla ni práškem. Bitvou dvoudenní měly se na hlavu porazit všechny lži, kterými byl národ posud před světem černěn — kdož by o jich počtu a jich bídě dnes ještě se šířil! —, bitva se rozhodla, muž zde stál roveň mužům nejlepším a národ vstupoval v kruh národů ostatních — „páni národové, na uvítanou klobouk dolů!“

Ano, byla to radost, když bylo vše rozhodnuto! Ještě nebyly našeho ucha došly nejposlednější akordy hrdinného volebního zpěvu, a již se rozzvučel jásot jako při předposledních akordech mistrně sehrané ouvertury k Tellu — opona letí do výše, dramatický děj počíná — garancii máme v ouvertuře! A v týž večer dával se Tell v pražském divadle a neprošlo jediné místo svobodomyšlné, aby nebyl s ním zahučel hrom nadšení! Byla radost všeobecná. Radost, jakou líčí Heine ve své písni, kdy lidé nosí slunce v prsou svých a na setkání se objímají.

Rozzvučela se Pythagorova hudba sfér, v níž souzvučí skupiny těles seberozmanitějších. Největší nepřátelé se smiřovali a — přejdém již do tónu jiného — nejnevinnější člověk byl leckde bit. Věru, i biti byli lidé samou radostí a samou radostí sobě z toho ani nic nedělali. Položili nevinné modřiny své na oltář vlasti a skoro bych se vsadil, ač sázka to kletě odvázná, že i mnozí velmi vinně bití přec jsou s výpraskem svým dosti spokojeni. Jejich patronové pražští a vídeňští arcí ne, ale snadně možno, že kdybychom prohlíželi ty modřiny na oltář všeobecné radosti složené, také Pražský deník a Prager Abendblatt na něj vložily svá strašně zmalovaná záda. Prvější zastavil se již v divokém svém reji za vlastním ohonem a leží nyní klidně zas na své houni, druhého zachytli jockeyové a stírají mu pot. Kdo ví, nefilosofuje-li nyní Svátek a Brůna: „Tak jsme se namáhali, celou svou duševní sílu a veškerou svou náruživost jsme do toho vložili, nic platno — přec jen kapitální národ — mohou být věru pyšní na sebe — my — my jsme konečně také Češi — —.“ Kdo ví ale, zda dofilosofují a domyslejí, jejich hlavy musejí být strašně spleteny, jeden den dokazovat, že „ten lid venkovský už není tak prostomyslný, aby věřil atd.“, a druhý den — o běda! — jeden den s Presse dokazovat, že „se zdá mezi Čechy zřizovat nějaká ‚verfassungsfreundlich Mittelpartei‘“, — a druhý den — o hrůza!

Padli přes národní kámen,
zazpívejme jim teď amen — tydlitádum —

zazpíval mladoboleslavský improvizátor hned po volbě, ale ne Brůnům et comp., nýbrž nebohým těm okresním hejtmanům, jimž dnes stojí každý vlas extra, a proto také ihned pokračoval:

Hejtman má ukrutny branty,
že volíme deklaranty, — tydlitádum —

Konečně, kdyby byli lidé dobrého srdce, mohli by mít i ti okresní radost z radosti jiných, avšak — to je to — ostatně — kdož ví —

Jak otroctví bolí, zkusí,
kdo chléb vládní jísti musí, — tydlitádum —

Prosil bych, aby mně byly zaslány všechny improvisace v posledních dnech po Čechách spáchané, náš lid má velkou chuť do takových výlevů, stály by za vydání. Jen dvě místa zůstala ještě bez popěvků. Na Starém Městě pražském nemohli ještě měšťané a občané pražští volit, volby jich byly odročeny za prvé: že byl v Lipsku jarmark, za druhé: že Schütz se ještě nesmluvil s Winternitzem, a za třetí: že by byli pražští měšťané najisto vyhráli. A na Smíchově nemohli volit opět z tří příčin — viz Staré Město. Na obou místech nebude více volební drama, nýbrž volební tragikomedie — na žádný způsob ne na škodu naši a my to nebudem, kteří zaplatí útraty. Zábavy bude při tom dost a Neue freie udělá zase nějaký vtip. „*Češi se volbami svými jen blamovali,*“ napsala. „Netřeba stranictví, netřeba, abychom byli přísní jako Minos, české hnutí musíme přece čím dál tím spíše naprosto odsoudit.“ Zmíněný přísný Minos nalezá se také na Michelangelově obraze Poslední soud; vypadá tam zrovna tak jako ti ostatní čerti kolem, jenže má delší uši.

Opět máme jedno vážné naučení z nynějších voleb, zvláště z chování se úřednictva naší velebené, hlazené i lichocené „národní šlechty“. Jak se časy mění! U Walsů starých byl zvláštní řád pro národní pěvce — „bardy“:

Chce-li bard nějakou milost od knížete, zpívej jednu píseň.

Chce-li bard nějakou milost od barona, zpívej tři písně.

Chce-li bard nějakou milost od sedláka, zpívej do úpadu.

Bylo hanbou žádat milost od sedláka, *lidu*, nyní je všude jinak, vznešenost je v lidu — a u nás — u nás kdo by chtěl ještě nějakou milost od šlechty, — zpívej do úpadu.

NÁRODNÍ LISTY 26. září 1869

„STRAŠNÁ AGITACE“ PROTI ŽIDŮM
VZDECHY P. DAVIDA KUHA
CO SE VŠECHNO JEŠTĚ STÁTI – NEMŮŽE
TRH – LETOŠNÍ DARY SVATOVÁCLAVSKÉ
PETR MAIXNER

△ V Praze 27. září.

Teď prý je nesmírně těžko být židem! Markusem Tellerem — to ano, to jde a vynese konečně také nějaký ten capart, ale „vůbec-židem“ být je tuze těžko, neboť teď už sobě nedá nikdo vynadat víc „českých psů“ a jiných, nejen kvůli velké věrnosti hloupých zvířátek „českých“, jak bývalo jindy v každém tandlmarku národním zvykem, a když jsou volby a člověku jméno ústavověrného kandidáta zrovna jen na jazyku se rozplývá, přece je prý nemožno se vyslovit, poněvadž „ti“ Češi nerozumějí více žertu a doopravdy by od žádného takového voliče ničeho a nikdy víc nekoupili. Je to strašná agitace od těch Čechů, že nechtějí dávat výdělky tomu, komu právě nechtějí, měl by vyjít na to zvláštní zákon a nejspíš také že vyjde. Schütz už telegrafoval Winternitzovi, že má tento ihned dojít k Herbstovi a ten že má ihned vydat zákon: „Každý ústavověrný volič židovský má deset hlasů a žádný křesťan nesmí kupovat od křesťana.“ Kdo zná Schütze, může se těšit pevné naději, že zákon vyjde.

Je také nejvyšší čas, nebo to, co vypravuje Tagesbote o agitacích českých, člověku až rozum obrnuje. Nátlak byl tak velký, že na př. v Kolíně Lazar, Samuel, Izák a Seligmann, v Plzni docela Hermann a dva Markusové ani *nevolili*! Takto se jim arci nestalo pranic, ale kampak by to šlo, aby dvacet tisíc Čechů volilo a Izák a Seligmann ne! Ano Češi sáhli leckde i k nejpodlejšším prostředkům. Tak na př. v Praze na Novém Městě. Zde volili v dívčí škole, a sice v sále tak malém, že v něm nemělo ani několik tisíc voličů najednou místo; z toho — jak bylo napřed již perfidně vypočítáno — vyvinulo se nesmírné parno, tím větší, že přítomní Češi demonstrativně hodně mnoho hřáli, a zcela přirozený následek byl pak, že ústavověrní potili se tak, že jeden z nich až utek. Na důkaz

hanebné té agitace poslal uteklý pak propocenou košili a podvlíkačky ne k pradeně, nýbrž do redakce Bohemie, odkudž obé přijde co první památka německého utrpení v Čechách za sklo skříně v německém kasině, kde se odbývají „damen-abende“.

Tagesbote vyslovuje pevnou naději, že bude na Starém Městě jinak, — nejspíš že tam půjdou ústavověrní tedy bez košile a bez podvlíkaček. Ba Tagesbote prorokuje mezi řádkami ještě horší věci. On sice neudává žádného čamaristu, že stál na Kamenném mostě a kroutil hlavou, jako by chtěl říci: „Ale to máme letos málo vody!“, — on nemluví také o tom, že včera ráno — slyšel jsem to sám — ptal se veřejně na Příkopech kupec p. B., Čech, sklenáře p. L., Čecha: „Jakpak se máte?“ a tento že odpověděl: „Inu mohlo by být líp“ a nato že se oba významně rozešli, — ba on ani v té „státé hlavě“, která vlastně státa není, ale na Žofíně se *právě nyní* ukazuje, nevidí nebo nechce vidět nic časově podezřelého, — ale vidí toho mezi řádkami a na nich přece dost hrůzného a děsivého, jenže doufá, že bude o to postaráno „mit dem Aufgebot aller Mittel“. Šlechetný to muž, ten pan David Kuh! Dvanáct let již zde „pracuje“ mezi námi, pranic se mu ještě nestalo, přec se bojí o ty ostatní! Já bych se ani o pana Davida Kuha nebál! Já bych se vsadil, že slunce vyjde a zajde a pak že vyjde a zajde zas a Tagesbote že nebude moci nic více říct než: „Češi vyhráli — ale já jsem spokojen.“ Bude opět ticho a klidno, na Starém Městě v ústavověrných krámech mnohem klidněji a prázdněji než kdy dřív, a pensisté, kteří se nyní slezli na Smíchově jako švábi v pekárně, rozlezou se zase po městě, aby hledali škuliny laciné.

Volby nám to nepokazí, den sv. Václava také ne a svatováclavský trh je už odbyt. Míním trh na „malé“ studenty, kteří už po několik dní jsou v pražském obchodě stálým artikulem. Se studenty je jako se ženskými. Lepší dvě mladé než jedna stará a lepší čtyři malí než jeden velký. Musí být se vším spokojeni, musí jíst všechno, musí platit zrovna tolik a místa je pro ně vždycky dost, i když ho není, — nadělají se šuplata do zdi, jako v katakombách. Dost je v Praze lidí, kteří jako

jiní chlebem a masem živí se samými malými studenty. Arci, tak tomu není jako ve mnohých městečkách venkovských, kde daleká většina měšťácků má jen ten kousek pole a k tomu několik těch malých studentů, kde celé město vyjde před město na silnici, aby svedlo licitaci na malé vědátory, a kde všemohoucí páni profesori z některé zadní komůrky svého bytu vytlučou ještě jednu roční gáži!

Letos jsme s posvícenskými dary sv. Václava jak náleží spokojeni. Ale o jednom širší obecenstvo neví. A přec se tak jasně a tak skvěle leskne v nejbližším sousedství našem! Mí-
ním Petra Maixnera obraz freskový, nově malovaného sv. Vác-
lava v krásném chrámě karlínském. Je to nejen „kus chlapské práce“, nýbrž i důkaz, že v našich umělcích nezhaslo nadšení, zbožné nadšení pro umění v nejčistším jeho směru. Toutéž vznešenou poesii a úchvatnou jednoduchostí, jakou slynou relífy mistra Levého nad portálem karlínským, toutéž ušlech-
tilou působivostí, jakou se uvnitř chrámu pnou ty krásné, žádnou nemístnou, oltářní či jinou zbytečností (jakoby des-
kami na estetickou zlomeninu) nezohyzené pilíře a oblouky, vyznamenává se komposice Maixnerova, pokrývající zde ce-
lou jižní stranu levé lodi. Nahoře, na zlaté půdě a mezi posta-
vami andělů, jichž roucha splývají v řízách nevýslovné měkkosti, krásný, opět měkkým, posvátně klidným svým výrazem vynikající svatý Václav in excelsis, dole malé scény z legendy a uprostřed ve třech polích vlastní legendní tragika. Střed ten je pravou perlou, zde se podařilo Maixnerovi podat tragický moment v plné síle dramatické, vyznačit co nej-
ostřeji činné i trpné povahy osob, a přece zachovat všemu nejpříjemnější umělecký klid. Pěkně stylisované arabesky pro-
bíhají a věncí obraz působící barvitostí skutečně skvělou, ne-
obyčejně lahodnou.

V karlínském chrámě působilo posud sochařství, řezbář-
ství, architektura i malířství plným souladem — ještě je
v lodích chrámových mnoho polí prázdná, kéž se celek doplní
na pravý pomník českého umění!

Motto : „Neračte sobě myslit, dass ich nicht teilnehme an den Interessen der Menschheit.“
 Adolf von Silberstein ve své žádosti
 k vys. domu za udělení dovolené.

○

△

Teď nevím, vypadám já po včerejším šampaňském nebo vypadají ti tam dole po něm, na všechnen způsob mám zde něco divného před očima. Chci ze zdvořilosti myslit, že *oni*, totiž neseděli-li včera večer v kasinu, — *jinde* mohli se napít šampaňského tuze lacině, hospodský z kasina odprodával jiným ze svých příprav za fatku. Že prý chce ten hospodský žalovat české voliče pro kazení živnosti; nevím.

Ale ale — pořád ještě tam dole nic zvláštního neví — aha, teď to kmitlo! Dvěře se náhle otevřely a vítr z toho povstalý zavířil něčím černým a mrštil tím pod lavice českých poslanců. Teď se to sbírá — i ty můj bože, vždyť je to náš malý Raudnitz! No ano, proč neupevní svou nevážnou maličkost trochu dál ode dveří! Otírá se rukama i nohama jako muška, hýbe přitom pysky — patrně nadává — nahlas! — či tak, odpusťte! A ten nehorázný, který to neštěstí způsobil, vždyť je to věru náš Hanisch! Svlíká si rukavičky s toutéž elegancí, jako když tento kasá rukávy, aby — nu vždyť je známo, že náš Hanisch je velký řečník, běda galeriím, až je svým orátorstvím chytne zas za uši!

A nyní rozeznávám již i ty ostatní! Tamhleta pouhá matematická linie místo čela, můj milý, rok od roku romantičtěji ušňupaný Tedesco! Nikdo neumí tak šňupat jako on, budme spravedliví! Teď složil záda do příjemného oblouku, ruce namísto fíkového listu, a dívá se nahoru na žurnalistickou lóž, — jako by chtěl říct: „Vy tam nahoře — hehe, já vás znám — dělám dojem?“ Čtveráčku, pusu! A tamhle náš Kuh. Sedí a přemýšlí, přemýšlí a sedí, nejspíš že básní zas do svých

lokálek nějakou znělku, „geharnischt“, jak říkáme, — nechme ho. A tamhle druhý myslitel, náš Hýra. Viděl jsem jednou velmi rozsáhlou, ale pošmurnou klášterskou půdu; v celém děsivém prostranství nebylo nic než v koutě osamělý cent chmelu — toho elegického dojmu opuštěnosti nikdy nezapomenou! Ubohý Hýra! Seděli dřív na něm a kolem něho jako mouchy na cukrem posypané bábovce z mouky č. 000, plné mandlí a jak palec velkých rožinek, — nyní sedí sám jako oschlá kůrka. A patrně, že se v té samotě přece duševně námáhá a hmoždí jako dřív! A tamhle náš Schrott; je letos menší, uběhal si trochu ve Vídni nohy. A tamhle náš Görner! V nedostatku svobodomyšlnějšího sedl on si sám do opuštěných lavic českých, na chvíli aspoň — děkujem pěkně! A tamhle dvě nově potažené lavice, ústavní flikovačka — a tamhle zas někdo — a tamhle zas — ale kdo? — osmdesát let kdyby zde „sněmovali“, jmen jich se nedovíme!

Tak to zde jsou tedy ty intresy „der Menschheit“, o kterých Adolf von Silberstein mluví v žádosti za dovolenou! Musí se říct, že *kapitálem* se nelichváří, *intresy* ty jsou skoro nesnesitelně skromny, můj Tedesco by udělal vtip, že se úroky platívají také v drobných. A to jsou tedy ty záštity, průkopy, šance a valy naší svobody — kdo by to řek, nevypadají! A ta nová éra, to je nejspíš tamhle mezi stenografy ten jednoročák v uniformě, aha! — Ale, hrome, oči se mi nějak klíží — to včerejší vítězné šampaňské! — a tam dole také jako by se jim chtělo do spaní nebo aspoň do hlavy bolení. Nedivím se ani tamhle našemu Kuhovi, bolí-li ho hlava, volební zprávy o šedesáti devíti deklarantech, to je pro něho jako cesta těmi fackovými alejemi v Kouzelné nožce — a pak, 69, nerovný počet, na jednu stranu o jednu víc, hlava se musí rozbolet — snad by mohl přinést některý z těch premovaných vlhký šat, pane Kuhe, — no ne! — jako doma!

Dřímota mne přelítla. Zdálo se mně, že sněmovna byla plna, místodržitel že sděluje královský reskript. „Chci, aby milovaný a vždy Mně věrný Můj národ český byl šťasten dle srdce svého,“ — hromové „sláva!“ otrásalo budovou, chci volat s sebou — vtom se probudím — ani dřímat a pořádně

snít zde člověk nemůže, ale to vězelo ještě to slávy volání od včerejška ve mně! Avšak věru, dole skutečně již mluví pan generál Koller in blauer Kampagnehose a v nejmístodržitelštější češtině. Slibuje předlohy, zvláště prý o polním hospodářství. A nato mluví zas maršálek také o polním hospodářství, o polních myších atd. a pak dává přečíst as padesát žádostí za dovolenou, z nichž vysvítá, že je německá šlechta zrovna tak nemocna jako česká. A pak — teď půjdu ale už domů, že ne?

Hlucho a pusto na Pětikostelí! Jen stará žebračka zde u zdi pokašlává. Dobrá rada také za něco stojí. — „Babičko, — zde vás seberou — víte, vy jste sice velmi dobře stylisovaná ilustrace k tomu našemu ‚blahobytu‘, vyvedená tak v té pravé rakouské manýře, ale seberou vás přec!“

„Když bych si tak ráda něco vyžebkala,“ a kašle.

„Tu máte na oběd.“

„Mám se modlit? Umírá snad někdo, panáčku?“

„O ještě ne, babičko!“

oo

Předseda (počítá): Was das biss'l für 'ne Rechnerei gibt — na wegen 'ner Kleinigkeit! (nahlas) das Haus ist beschlußfähig, ich erkläre die Sitzung für eröffnet! Slavný sněme, máme tu některé předlohy. Za prvé: „Poněvadž skřivani rádi mrkev jedí a taže milá ptáčata jsou pravou ozdobou našich rolí, nastává otázka: mnoho-li mrkve má se dle zákona v Čechách pěstovat a mnoho-li daně mělo by se z každé mrkve brát?“ Pánové, předloha ta, která dává zemi co nejrozsáhlejší autonomii (všeobecné nadšení), má zároveň nesmírnou praktickou váhu. Připomínám jenom hádku mezi Romeem a Julií. Pane rado Schmidte, zazpívají nám to místo!

P. rada Schmidt (zpívá pěkným falsetem):

Není skřivan — ne, ne!

slavík to, milče, jest!

Předseda : Kdyby byli místo hádání se nasypali hromádku mravenčích vajíček a hromádku nastrouhané mrkve a dávali pozor, hned by to byli věděli (hlučné bravo!). — Za druhé: „Jdou domácí kočky také na polní myši? Které spíš, šedivé či zrzavé? A kolik by se mohlo z každé kočky brát daně?“ Obě předlohy, jakož i třetí stran čistoty šupáren, dám svého času na denní pořádek, poněvadž ale na dnešním pořádku není pranic, dávám slovo panu doktoru Hanischovi — no, copak neslyšejí? — vemou posuru a mluvějí!

Dr. Hanisch : Slavný sněme! Já náležím k oposici — to jest, bývá žádoucno, aby leckterá věc ve prospěch vlády trochu se protahovala, a to já jsem pak ten, kterému se musí všechno říct dvakrát, pak ale poslechnu. Víte, pánové, „cesty mohou býti rozličné, ale vůli mějme všichni skrovnou,“ povídá Sabina.

David Kuh : Ne — to povídá Jablonský.

Dr. Wiener : Ne — mně to jednou povídal nebožtík měšťanosta Pštross — ostatně navrhuju komisi! (Zvolí se komise.)

Český tenor z venkova :

— už mně zarostla cesta k vám,
mějte se dobře všichni tam!

(Sněmovnou to zachvěje. Mnozí si utírají tajně slzy, jiní pokašlávají, někteří nevědí, mají-li zdvihnout oči.)

Hrabě Beust : Slavný sněme! Letos jsem procestoval hezký groš, a kamkoli jsem přišel, všude mně podkládali příčiny politické. Teď jsem přijel do Prahy a zase podkládají, že chci narovnání. No víte, pánové, já jsem diplomat, já neříkám nic. Ale to povídám, že proto jsem nepřijel, abych zde dostal několik poklon, o ty nestojím. Za prvé: copak je do mužské poklony vůbec, žádná něžnost; jenom skromné děvče dovede se pěkně uklonit, je v tom někdy celé vyznání lásky! Za druhé: nevěřím poklonám, „schliessen den Hochmut nicht aus, sondern ein“. A tak dále. Já povídám, kdo má mnoho služebníků, musí mnohým sloužit. A proto, pánové, mluďte raděj od srdce!

David Kuh (bojuje dlouho sám se sebou, pak je vidět, jak

mravní stránka vítězí, pak se vzmuží náhle tak, že si až vestu o lavici roztrhne, a pak — jak následuje): Slavný sněme, ano, mluvme pravdu! Prsa se nám mohou bolestí rozskočit, když vidíme, že tu svých českých bratří nevidíme! (Jednotlivé vzlykání.) Pánové, my jsme divně jednali! Neříkám, že jsme tím neprospěli českému národu, naopak, on se tím utužil! Ale byli jsme tvrdi — tuze tvrdi — to bolí, sakramensky to bolí! — pánové — — navrhuju, aby se slavnému sněmu předříkalo několik pěkných citátů — já — já už nemůžu (sklesne a pláče víc než sv. Petr).

Předseda : Pane rado Schmidte, říkají nám něco!

P. rada Schmidt : „Ein Herz voll Liebe kann alles vergeben, sogar Härte gegen sich, aber nicht Härte gegen andere.“ — „Der Mensch schiebt oft darum die Schuld lieber auf sich als auf andere, weil es ihm leichter ist sich selbst zu verzeihen.“ — „Láska je ta mocná páska!“ — „Kde se jen ti lidé, kde se lásky naberou, na horách neroste, v dolech jí nesejou!“ — „Lásko, věčně stejná ve své kráse, věčně různá ve svém hnutí, jedny vedeš přímo k věčné spáse, jiné ku věčnému zahynutí!“ (Všeobecný usedavý pláč a tlučení hlav o lavice, sloužící vynášejí Carlosa Auersperga a opata Zeidlera, kteří pohnutím byli omdleli.)

Dr. Tedesco (hromovým hlasem) : Dost, dost, sic nás to roztrhá! My se musíme vzmužit k činu, musíme *činem* Čechy smířit! Jednou je urazil Höfler, že dokázal, že nebylo ani žádné svatováclavské koruny, nýbrž jen tak nějaká staročeská čepice. Navrhuju, aby teď dokázal, že staří Češi ani nenosili čepice, nýbrž samé koruny!

Dr. Grohmann : Navrhuju, že by to Höfler nedoved!

Dr. Pickert : Navrhuju, že ano, že by se mu ale musilo pořádně zaplatit!

Předseda : Navrhuju, aby se vyslovila soustrast, že nemáme dost peněz! (Vysloví se soustrast.)

David Kuh : Navrhuju, že napíšu do lokálek znělku.

Kotz von Dobrž : Eh co — víte co? — Já tam půjdu a budu mít řeč! Řeknu jim, že nejkrásnějším vítězstvím je odpuštění, že nejkrásnější čas je ten čas po bouřce, že —

Dr. Raudnitz (skočí mu jedním skokem do řeči): Ne! Já tam půjdu, já mám hlas jemný a dovedu vrkat jako holoubek, který ještě cucá, já dovedu mluvit tak sladce, jako když mašina souká med z plásti, já když zazpívám, tak to zrovna flautuje. A já jim tam zazpívám tu jejich:

Copak se hněváš,
mé potěšení?
nemluvíš na mě
od posvícení —

nebo ne, radš: „Měli jsme holoubka v truhle zavřeného“ — ta pasuje a Češi ji mají rádi, nebo „Škoda toho milování“ nebo — počkejme, to udělám! Já spustím dueto z Romea a Julie — ne, to bude dojem, až Rieger mně padne kolem krku a zapěje:

Ach opakuj ta slova sladounká —

a já jen vzdechnu:

Na věky, Romeo, jsem tvá, jen tvá!

Předseda: Navrhuju, abyste tam šli oba, — souhlas? (Hřímavé volání „nazdar!“ a všeobecné objímání. Mezitím co celá sněmovna zpívá „Gaudeamus“, vyšvihne se Kotz von Dobrž na Raudnitze a jedou k Čechům.)

ooo

Předseda: Δ má slovo. (Hlavy letí vzhůru, binokle se zalesknou, galerie roztáčí divadelní lorňony — všeobecné napnutí.)

Δ : Slavné shromáždění! Rozděluj svou maidenspeech na dvě části, na začátek a na konec. Prosím vás proboha, — tak začínám, — pročpak jste tak zařezáni!? Považte, že mám psát

o vás feuilletony, ale jak je mám psát, když se blamujete jen tenkrát, kdy řečníte, letos ale vůbec neřečníte! Jindy jste bzučovali vesele jako ti hraví broučci v trávě na lučině, jindy jste mezi lavicemi a oknem lítali jako prášek v slunečním paprsku — letos jste němi, nehybni, mrtvi. Mám snad udělat všechno za vás sám? Mám popisovat, co neděláte? Vtipy dělat na to, co nemluvíte? Považte, že také chci být živ, a možno-li, hodně pohodlně živ, i neztrpčujte mně kus toho chleba!

Je pravda, něco je tu, ale samé drobečky. Je tu nový podmaršálek, už nevím kolikátý — spodek se vždycky dřív opotřebuje než svršek. Ale komicky nevypadá ten pan Claudi. Zevnějšek jeho je staropatrimoniální pense, frak zmačkaná almara, chování nedělní pečeně, ani pleš nemá hezkou, jen tak maličkou, a když prosil za laskavé shovění, volali jste „bravo!“ a zničili ho tím nadobro. Teď tam sedí! Pak je tu dr. Raudnitz. To by bylo něco, jen kdyby ho člověk vždycky hned našel. Slavný sněme, navrhuju, aby se zakoupilo zvětšující sklo, víte, takové příklopné, jaké má Neff na fotografie, sic je zcela zbytečno dělat zde „gegenproby“. Posud udělal dr. Raudnitz jen na barona Kollera dojem, když skládal slib. Dobrému baronu rozjasnila se tvář, jako když vidí pěknou rekrutu. Pak je tu prý králický Kristen, veliký přítel domácího chleba a proleželých homolek, — ale mám rýmu a ještě jsem ho nenašel. Pak je tu přítel jeho dr. Hanisch. Tloustne pěkně vzdor tomu, že mnoho mluví, a není pravda, že ti ptáci jsou obyčejně hubeni, kteří mnoho zpívají. Dále Kuh. Má cos aristokratického, neboť pochází ze šlechtického pokolení Levi staroslavného národa hebrejského. A Heine povídá: „Židovská historie je krásna, ale ti mladí Hebreové škodí těm dávším starým tuze.“ Pak dr. Rziha, na jehož jazyku se to moudrosti asi sedí jako vandrovníku na lavici ve vytopené světnici — jenže se dvěře příliš často odvírají. Pak je tu Wolfrum, který vždy tvrdí, že dr. Schmeykal mluví duchaplně, — tak by sobě neměl dělat blázny kamarád z kamaráda! Pak je tu ještě několik mittelbar und unmittelbar vorrednerů, všichni „sehr geschätzt“, ale nic nevydají. Ostatní mlčí a sedí, sedí

a mlčí, a když chtějí přece něco udělat, pohladí sobě pochvalně pleš. Mám snad ty pleše popisovat?

Pročpak nemluvíte, pročpak držíte ústa jakoby pod příklopem? Ovšem poručil někdy bůh skrze Mojžíše vyhlásiti: „Všeliká nádoba odkrytá, nemající na sobě svrchu pokrývadla, nečistá bude. Num. 19“, ale Mojžíš povídal ledacos! Či vás to obchází jako předtucha blízké smrti? Či se snad — ne, to nemyslím! bojíte se snad těch žurnalistů zde nahoře, jejich kousavosti a úsměšků? Aelianus arcí píše, že tažné ptactvo, mající letět přes horu Taurus, běže do úst po kamenu, aby se kejháním svým neprozradilo uvelebeným tam orlům, — ale, prosím vás, vždyť ti orlové jsou také ptáci a také chtějí být živi! Vzpomeňte sobě na to místo v Písmě, kde se mluví o nastrčení druhé líci, a mluvte přec pěkně jeden po druhém! Což nestojí také psáno: „Ohavností jest pánu posměvač?“ Nu tak tedy, odplata vás na onom světě nemine a na ty posměvače dojde tam také řada, vyčkejme jen!

Prosím vás, že prý se tak zlobíte na ty žurnalistické posměvače!? Eh jděte, ti by vám za to stáli! Posměvačů bylo odjaktěživa dost, „všichni v tom špitále nemocni ležíme, jeden víc než druhý“. Což se neposmíval nešlechtný posměvač Goliát dobrému a svatému králi Davidu? A týž král nebyl-li mnohokrát od své vlastní ženy Michol hanebně vysmíván, naposled tenkrát, když z tak upřímného srdce před archou skákal? Však musela za to dobře trpěti, právě proto zůstala bez dětí, a uvidíte, že se to těm žurnalistům třeba také stane! Mám jmenovat příklady jiné? Zdali trpělivého Joba vlastní žena hanebně posměchem nesoužila? Neposmívali se sv. Paulu Athénští? Neposmíval se sv. Františku d'Assisi vlastní bratr jeho, vida ho v nejkrutší zimě polonahého a žádaje, aby mu za groš trochu potu prodal? Neposmíval se Senaballat Židům, že stavěli zeď? Neposmíval se Diviš syrakusánský Joviši ještě, když mu vzal plášť zlatý? A císař Julián Odpadlec, „mocný na peníze a důchod, ale v hříších daleko hojnější, z nichžto se ještě chlubil a zdvořilými šprýmy je barvil a šlechtí“, neposmíval se křesťanům? A co mu za to řekl Petr, biskup piktavienský? Nu tak tedy! A jdem-li až do dnů nej-

novějších, neposmívají se podnes a veřejně na divadle ve „Frajšicu“ sedláci Liborínovi, myslím že do a moll? Nu tak tedy! Však ještě žádného posměvače neminul trest a stalo se jednou ve Frajsinku, že komusi bouřce se posmívajícímu a přitom v posteli ještě ležícímu posel boží strhl jedním rázem peřinu! S bohem a jeho svatými nedá se arci hráti, ale s ořechy a hruškami ano, nedělejte tedy takovou drahotu!

Prosím vás pro všechno, nedonutíte mne psát pouze o vašich pleších, nečiňte mne nešťastným! Četl jsem v „knihách královských“, 4. Reg. 2: „Když šel Eliseus cestou, pacholata malá vyšedše z města, posmívaly se jemu, říkajíce: Jdi lysý, táhni lysý. A hle, vyskočivše dva nedvědi roztrhali z nich čtyrydceti dvě.“ To se stalo nevinnému věku, jakpak teprv nám moudrým! Slitování!

oooo

Jsem — už jsem to několikrát sdělil — nesmírně dobrého srdce, mám — dodávám nyní — velmi vřelý cit pro krásy života rodinného, i myslím, že se zde s těmi dole přece smírím. Nic nesmiřuje tak snadno jako smutek a neštěstí a ti zde dole jsou nesmírně smutni! Nežádám sice, aby Kotz von Dobrž vykasal roucho a tančil sarabandu — za prvé by mu to už nešlo a za druhé kdo ví, co bychom spatřili —, ale jen ne ta zadumanost přílišná, ne ty tak bolestně sevřené rty, ne ty oči pod flórem — člověku je, jako by jižjiž měl číst v Bohemii dojemnou notici, že „nejbližší přátelé už dávno pozorovali stopy nejhlubší melancholie, černé myšlenky že houstly, duch se zatemňoval zoufalostí víc a víc — konečně se stal ten hrůzný čin“. Je to zde dole přec jen jedna rodina, třeba by prvorozený syn vpravo se synem vlevo ani nemluvil, a já jsem té rodiny „přítel nejblížeší“ a pozoruju „už dávno“. Venku v přírodě je sychravý podzim, nebe jako naběhlé olovo, chladné mlhy sunou se po svažité pláni — člověk se zachvěje již při pohledu z okna ven, a přec se musí dívat z okna ven, nebo zde dole, „zde je to strašlivé“! Rodina, která se choulí v bytu svém, v němž už jim ani za to nestojí, aby si zatopili, a v zmod-

ralé ruce drží balíčky prádla, čekajíc, že musí přijít nějaká ledová rána, na př. soudní komise, — nemůže být obrazem dojemnějším. Ech! — jako by smrt na mne byla sáhla — až jsem se otrás! —

Skoro bych ho byl přehlíd, ultračecha a ministra, J. E. pana doktora Herbstu! Není divu, jeho historické nohy držely se tvrdošíjně pod lavicí — vídeňští ševci neumějí také víc než pražští — a jeho historická hlava — myslím, že Hebbel ji opěvoval — rozplývá se v jakous glorii mučednictví, šediví. Nemluví s nikým, netiskne žádnému sloupu ústavnosti ruku, neusmívá se ani dost málo blahosklonně jako dřív, a když zahraje něco nuceného kolem jeho rtů, je to učiněná hořkost, destilovaný extrakt ze zeměžluče, cactus benedictus a jak se to ostatní sedmero hořké koření nazývá. Nechodí více krůčkem, jako by tančil „menuette ministérielle“, po sněmovně, nedrží více na odporučením vídeňských kloboučníků zbrusu nový cylindr za zády, jako by chtěl říci: „Jen tak na skok — jakpak se přec máte?“, — nýbrž sedí na svém místě, jako by se zase jednou zahřát chtěl, sedí a mlčí dle slov Písma: „Buď jako ten, kterýž povědom jest a mlčí.“ Ale mně se zdá, že není ještě zcela povědom. Staří Germáné měli jednu povídačku a ta povídačka mně nešla při pohledu na smutnou excelenci ani z mysle. Byl jistý silák, ale jazyk chlubný, „lingua ostentativa“, jak říkáme. I slyšel o něm silák druhý a přišel, aby ho vyzval na souboj. Vzali meče a zápasili. Náhle — teď ale už nevím, který kterého — ťal jeden druhého tak, že ho přetl v půli těla, ale tak silně, že meč takřka bleskem prolít a jedna půlka přetnutého těla zcela neženýrovaně na druhé sedět zůstala. Rozpůlený tedy bojoval dál, neboť neměl ani tušení, že je mrtev. Konečně to toho druhého už omrzelo a ten mu prál: „Ale kamaráde, zaklepej přec sebou, vždyť jsi vejpůl!“ A jak to oslovený učinil, stante pede se rozpad. — Excellence, račte sebou trochu zaklepat!

To se Jeho Excellence pan rytíř Hasner jinak činí! Provádí zde zmíněnou menuetu ve všech koncích sálu, tiskne každému zde hned čtyry ruce místo dvou, má pro každého zde nějaké duchaplné aperçu, na př.: „Ale vy tloustnete — nu já také

přibírám, jen kdyby mně játra sloužily, vypadám trochu žlutě, ne?“ nebo „Mají ti Češi zlost, co? Ale my máme ještě dost křížků — prosím vás, kdopak je teď tady nejprotivnějším Markusem Tellerem?“ A ministr Plener činí se rovněž. Chodí od jednoho k druhému a sděluje, že pojedě s císařem pánem do Orientu, ba až do Egypta, — snad tam bude studovat africké daně, když ty evropské už nestačí, snad slibuje každému, že mu z Egypta něco přiveze, na př. mladou pyramidu. Ať nezapomene na opata Zeidlera, Tagesbote povídá, že ten je z celé školy ten nejhodnější a že nevynechá ani jedinou lekci. Já ho mám také tuze rád a včera, když jsem ho viděl nést z jednoho stolu šriftu, aby je — položil na druhý stůl, byl bych mu hnedle dal hubičku. Inu, je už staříčkový a dětinový a myslí, že zde něco dělá! To se může odpustit — vždyť se umí tak krásně točit do kolečka kolem každého „pána“, vždycky už čekám, že na něho radostí vyskočí! A tak hezký je, tak bílý a učesaný jako vypraná беруška! Alespoň je *jedno* dátum pro jeho životopis! Takto bych mnoho dát o něm nevěděl. Snad to, že vzal všem, kteří s Čechy hlasovali, k bytům jejich náležející zahrádky a zvýšil jim činži? Nebo to, že kupuje trilobity, aniž by jim rozuměl? Nebo to, že se rád obětuje a hraje s dámami v karty, když jsou hezky — ty karty totiž? Nebo to, že než sejde z Hradčan na Malou Stranu, rozdá někdy chudým až celé dva šestáky, nebo že jim dá jednou do roka navařit plné dva kotle klášterské polívky? Dost jim toho dává, neboť oplatí-li mu to nebe jen „stotisíc-krát“, nají se v onom životě té klášterské polívky!

Avšak — pan maršálek již zvoní po několikrát — dojemná scéna! Každý poslanec na svém místě jakoby přimražen, aby maršálek lehčej mohl počítat, a pan maršálek počítá a počítá, při každém přepočítaném kývne si hlavou, že je dobře, a pak — pak mrskne okem po žurnalistické lóži a vzdychne ažaž tuze nahlas: „Ještě deset!“

A trhá zvoncem, jež má za sebou ve zdi, volá ty, jimž platí Petzoldův beefsteak s vejcem a hořčicí víc než Jezaiášova slova: „Máslo a med jísti bude, aby uměl zavrci zlé a vyvoliti dobré,“ zvoní do restaurace a bůhví ještě do čeho a zase počítá

a zase kývá hlavou, a podmaršálek počítá s sebou, a oči, rty a tužky celé sněmovní kanceláře počítají s sebou — již počítá s sebou celá sněmovna — nové ochabnutí — nové zvonění — —

Konečně „beschlufähig“! — „Rokování“ začíná a přibírá „vždy větší rozměry“. Je ticho, trudno, jednotvárně — jen někdy otevrou se za námi dvěře a sněmovní sluha vystrčí hlavu přes hlavy žurnalistů — snad je mu to ticho podezřelé a on chce — budít.

ooooo

Mám radost, že Jeho Vysokomyslnost pan ministr Hasner šel do Vídně a pan Christen do restaurace Petzoldovy, nazvané „sněmovní“. Chciť jednou ty nevinné spolupracovníky Tagesbota zde dole upřímně pochválit, jak jsou v lidu *oblíbeni* a jak jsou pravými *muži z lidu*, to ale dokážu nejjemnějším právě taktem, dokážu-li to právě o těch, kteří zde nejsou. Neboť do očí někoho chválit — ne, ne! toho bych nedoved — raděj s Diogenem u studnice zelí prát!

Možno sice, že Jeho Vysokomyslnost ve Vídni už také trochu navykla „dvorskému pižmu“ čili pochlebenství, ale to by nebylo dobré od Jeho Vysokomyslnosti! Jeho Vysokomyslnost je ministrem. Ministrem být není v Rakousku arcic přanic zvláštního, mámeť ministrů vyhnaných, propuštěných, pensionovaných, mrtvých, polomrtvých a konečně ministrů v „náději“ jako kobylek. Avšak o ministrech — dokud nejsou zcela mrtví, neboť pak ať se jim daří dle receptu Börneho — mám já ten *svůj* náhled, že sice *nemají* být jako kobylky, proč, rozumí každý, že ale zase *mají* být jako kobylky, jež olejem pokropeny mrou, ale od *octa* zase obživení své mají. Mimo to, Jeho Vysokomyslnost zdá se mi mít něco ženského, skoro bych se začervenáním řekl panenského; soudím tak nejen dle ztepilé postavy a silných boků, nýbrž i dle neunavného proudu řeči, kdykoli se Jeho Vysokomyslnost do řeči dá, a do řeči se dává Jeho Vysokomyslnost každý okamžik. Avšak ženskost, to každý ví, je nesmírně náchylna poslouchat pochleb- níků, ač dala Madona tak krásný příklad: nikdy se tak panna

Maria neulekla, jako když svou chválu od anděla slyšela! A protož ne — do očí ne! Když chtěl Kristus pán chválit sv. Jana Křtitele, kázal dříve učedníkům jeho, aby odešli. Jsem rád, že Jeho Vysokomyslnost i králický pan purkmistr šli sami, a dokážu tedy na Jeho Vysokomyslnosti zmíněnou *oblibu vlády v lidu* a na panu purkmistru pravého *muže z lidu*. —

Volšov je sice velmi malé místečko, ale ne tak příliš malé, aby nemohlo ležet v Čechách, a sice právě v Prachensku nedaleko Strunkova. „Tam bych chtěl být pochován,“ zpíval by šarfšic Havelka, kterého to v hlučné Praze už netěší a který sobě pořád vybírá jen nejpustější místa, na př. nyní před sněmovnou. Tichá, tichounká krajinka, ta volšovská, a nevyzna- menává se ničím než starým jedním hradem, který tam stojí, a sestrou Jeho Vysokomyslnosti pana ministra Hasnera, která tam bydlí. Rodinné svazky jsou nejsvětější, a také srdce ministrovo je něčeho schopno; proto sobě také umínil pan ministr, než kvůli té namáhané rakouské svobodě pomůže svým kamarádům na Pětikostelí dělat těch předepsaných deset tuctů, že zajede sobě na Volšov pro okráání. On už si a se často zajel, tedy hned do toho!

Jede, jede předepsaně ladnou krajinou, v jeho hlavě snují se vážné myšlenky, ani nepozoruje, že Volšov je již zde. Náhle se oři vzepnou — hřímavé „vivat!“ překvapí i pana ministra, on si protírá oči — div divoucí! — před ním se pne „skvostná“ *vítězná* brána ze dřeva a chvoje a u brány stojí zahradník paní sestry v svátečním svém kabátě sám a sám a „veškerý ten dav“ točí klobouky a hřímá „vivat!“ Ba snad by jich tu bylo bývalo ještě mnohem víc než zahradník sám, ale oba čeledinové, kteří s ním byli stavěli vítací bránu, byli dostali za to po několika mázech — dříví a chvoj jsou v Prachensku za pac — a tonuli někde v čeledníku a v nadšení.

Pan ministr byl pohnut — nedivme se, byli bychom také! S hlubokým tím pohnutím slezl pan ministr z vozu a — ne! on není jako král Ladislav, který „pochlebníky čistě pohlavkoval“, také se musí činit rozdíl mezi pochlebenstvím a čistým zbožňováním, — on slezl a tiskl celému tomu davu zahradnickou pravici. Nato, následován v slušné vzdálenosti davem,

ubíral se pan ministr přes dvůr, kývnul vpravo na Hektora, anglická ráce, a vlevo na Dianu, smíšená ráce, a byl by kýval i na lidi, kdyby tu byli právě stáli.

Ale ještě nebylo vše, dojem měl se vrcholit až k nemožnosti! Pan ministr kráčí po schodech vzhůru — sen či pravda? — věru po schodech se vznáší k němu na uvítanou vlastní jeho sestra, a sice právě v těch hedbávných fialových šatech, kterých byl ještě ani na ní neviděl! Sklesnul jí na šíj, nemohl promluvit, jen bohaté slzy kanuly po jeho mužné tváři a pravily — —

Láska lidu! — V této odlehlé krajině, kam by člověk myslil, že ani politika netento — a k tomu pan ministr o tom *všem* věru ani nevěděl! — —

O u s t í n a d O r l i c í — nač podotýkat, že jsou tam také hospody, nač zvláště a snad docela proloženým písmem teprv připomenout, že je tam také restaurace nádražní. A má dvoje oddělení restaurace ta, „pasažírku“ a „formanku“, dle jmena jim porozumíš a dle čuchu také.

V pasažírce už nikdo, ve formance dva zbylí bodří. Mají dobrou vůli spolu, přivezliť sobě z domova po velkém pecnu žitného chleba naditého čerstvým máslem a chutným sýrem, nemluvili nic, ale jedli mnoho bez ohledu na hospodského. Pak se natáhli na lavice, nohama k sobě, a spali, obraz míru.

Vlak přijel, do restaurace vstupuje doktor Hanisch.

„Kde je purkmistr králický?“

„Nevím,“ na to hospodský dle pravdy, neboť skutečně nevěděl.

„Ale musí tu být — já mu telegrafoval!“

„A není!“

„Bah!“ — a doktor Hanisch jde, chytne jeden z ležících na lavici límců do pěsti a — přátelé spočívají vřelém v objmutí!

Nemluvím dál — říkám jen: *Muž z lidu!*

UDÁLOST NA PŘÍKOPECH
NE, TO JE — SCHÜTZ!
KOHO STRKALI — ZBOŽNÉ PŘÁNÍ
REKLAMA KVŮLI ZAKONČENÍ

△ V Praze 16. října.

Ne — to byla krása dnes! Slunce se usmívalo jako celý balet dohromady a hrálo jako „kodymovky“. Praha se procházela v jasů a dívala se jako dlouhovlasý student na svůj stín, „vypadá-li“. Lid, ten uhlí-a-dříví-sobě-posud-nenakoupivší-a-tedy-sobě-doma-také-ještě-nezatopivší lid (pak prý mají jen Němci privilej na kopové kopulování slov!) čemelil se po ulici, usměvav a šťasten. A aby slunce ještě víc se rozradovalo, Praha byla ještě pyšnější a lid ještě šťastnější, vyšel také pěkný kus cislajtánské vlády ven pod modré nebe, na Příkopy, a ukázal se všemu zevlujícímu lidu. *Ministr dr. Herbst a židé Schütz* vodili se veřejně a před tváří rozradovaného národa po Příkopech sem a tam — totiž ne snad „ode zdi ke zdi“, nýbrž jednou sem a podruhé tam.

Že lid nepropukl v hromové „sláva“, je zcela přirozeno: radost byla příliš veliká a tu se hrdlo stahuje. Je sice pravda, Schützů a jiných žídat máme v Praze dost, také máme v Praze doktora Herbstu dost, ale ta vláda cislajtánská sídlí ve vzdálené Vídni (Vídeň leží totiž až za hranicemi svatováclavskými), Vídeň sama je nám jaksi mythická, také cislajtánská vláda je nám mythická, podle její skutků nejsme ani s to sobě učinit z lidského domyslu obraz o ní, a teď — teď jsme mohli na vlastní živé oči spatřit celou skoro $\frac{1}{4}$ vlády té! Běžel jsem za nimi, až se mi hlava otřásala. Co člověk jsem se chtěl trochu otřít o Schütze — mámť doma dva kartáče —, co žurnalista jsem chtěl zaslechnout několik slov od Herbstu a zaslech jsem skutečně! Pověděl: „Poslouchal on, až ho pošlou zase na telegraf, dal si pěkně zašít kapsičku, rozumí? — Či má snad děravou? Ukázal!“

Předeslav jen ještě, že za rohem Panské ulice číhal Markus Teller s kamenem v ruce, že se mu tentokráte ale nepovedlo

rozbít okno nebo zřítit nějaký „český“ atentát, přiznávám se upřímně, že mne Schütz nepoměrně víc zajímal než jeho přítel Herbst. Že přišla cislajtánská vláda až na — Schütze, dělá jí sice — všecknu čest, ale Schütz sám, tak mladej a už tak — hezkej! Byl jsem celý ztrnulý obdivem Schütze! Když jsem viděl prvního nosorožce, bylo to v Schönbrunnu, nemohl jsem se dost vynakoukat, když jsem viděl prvního afrického hrocha, bylo to v Jardin des Plantes, nemohl jsem se dost vynadivit, když jsem viděl obrovské vápenné rampouchy jeskyně Pustojenské, ztrnul jsem, když jsem viděl po prvé mořskou bouř, zkameněl jsem, ale když jsem viděl, jak nic, pouhé nic, jmenující se k tomu ještě Schütz, vodí cislajtánskou vládu po Příkopech, a vzpomněl sobě, že i mimo Příkopy ji vodí co nejvýdatněji, — tu, ano tu jsem ze své mořskobouřské zkamenělosti zase obživnul, a kdybych se byl nestyděl, byl bych se nahlas zasmál! — Alexander pravil: „Kdybych nebyl Alexandrem, chtěl bych Diogenem být!“ — Palmerston pravil: „Kdybych nebyl Angličanem, chtěl bych Angličanem být!“ — já pak pravím: „Kdybych nebyl Δ , Schützem bych jistě nechtěl být — jsouť Příkopy místem příliš veřejným!“

Tak mlád! Ale to dělá dobré vychování — snad Fröblův „kindergarten“? U Schütze jistě nepadla žádná rána vedle, bylo by jí také tuze škoda! Ať není příliš skromný, ať neříká, že nevodil vládu, že vodil jen osobního přítele, — to my známe! Napadá mně tu pravdivá udalost z historie posledních táborů. Nenašel jsem ji ještě nikde vytištěnu, a proto ji zde sděluju pro budoucího vydavatele „národních anekdot“.

Byl tábor. Totiž „byl—nebyl“, jak české pohádky často začínají a český tábor často v plastickou skutečnost uvedl. Byl ale na vrchu jistém, jakož tábory ty nejraděj s orly hodně do výšek. A mezi lidem se hemžícím hemžil se tam také pan okresní hejtman, na čemž by ostatně arci pranic nebylo. Najednou ale učiní si pan hejtman to geognostické pozorování, že zmíněný vrch má také jakýs kraj a pod tím krajem že zeje propast, což skutečně geognosie někdy nalezá. Zároveň pak pozoroval, že zmíněné hemžení k zmíněnému kraji ho jaksi pořád blíž a blíž dohemžuje. S ouřadně předepsanou ostrostí

ducha ihned pozoroval, kamže to čelí. Možno sice, že by mu tam dole pak postavili pomník, možno, že jako ve Švýcarsku sloup s tabulkou a na ní jméno a namalovaný panák, jak s roztaženými rukama a nohama střemhlav dolů letí a pořád letí, — ale: „Lidičky!“ vykřiknul, „prosím vás proboha, copak děláte? Vždyť vy mne strkáte dolů!“

„I pánbůh nás račiž chránit, milostivý pane, my *strkáme vládu!*“

Tedy jen ne příliš skromně, Schützínku! Vidí, my nemáme právě žádnou přílišnou nouzi o zábavu, my teď budem volit několikrát po sobě purkmistra, my také doufáme, že nás z morální Vídně budou nyní bavit celou řadou bursovních samovražd, takže ani z příjemného lechtání nevyjdem, — ale takový obrázek, jaký on nám dnes na Příkopech podal, ten se nenajde každý den a zůstane nadlouho ve věčné paměti! Jen aby mně pánbůh dal to štěstí a já spatřil na Příkopech obraz ještě další: Herbst—Schütz—Winternitz! Ale toho mně nebude as popřáno! O půlnoci bych vstal — totiž ne z postele, o půlnoci v posteli ještě nejsem —, Sudka bych vyburcoval a s lampou — ne, s *dvěma* lampami bych šel na Příkopy, abych si na tu švandu posvítil! — Čímž mu doporučuji pro nastávající večery Sudkův sklad svítilen s českými stinidly, najde na nich také svého telegramního přítele Raudnitze, transparentního věrně dle života!

NÁRODNÍ LISTY 17. října 1869

NOVÝ PAMFLET HÖFLERŮV
O REBEKO! — OBTÍŽE TRANSLÁTORSKÉ
VZPOMÍNKA NA MUŽE — NĚKOLIK
HLOUPÝCH OTÁZEK, PAK INTERPELACE
K PŘEMYSLU OTAKARU II.

△ V Praze 30. října.

Mimo to, že staří Slované jedli děti svých nepřátel — které ostatně bývají chutnější k jídlu než děti vlastní —, že praotec náš Čech utekl se do Čech, aby nebyl trestán pro spáchanou vraždu, že Samo měl nesmírně mnoho žen a s nimi nesmírně mnoho dětí a že Krok byl Němec, neví tajný rada a profesor doktor Konstantin Höfler v nejnovějším sešitu *Mitteilungen* pranic špatného víc na naše praotce. Také ani nám novějším Čechům nenadává tam víc, než co tak právě slina na jazyk přináší, jenže trochu Palackého vochluje a jemu *ιστορικώτατο*; čili nejhistorikovatějších, pak nerozumných, slepých a drzých nadává. On se tedy patrně nelepší, pan profesor doktor, neboť je jen tak ničemný jako dřív, ba on ještě se horší, a místo aby víc do nás, spouští se již i do samých politických spojencův svých, do židů. To prý je směšné, povídá, že Palacký pokládá židy za národ mírumilovný, vždyť prý se Ezau a Jakub už v životě matčině prali! Prosím vás, kluci se všude perou, kluk je kluk, pane Höfleře! A pak jste ráčil zapomenout, že Starý Zákon dle jezovity Draxelia, vašeho krajana co do Bavorska i do ducha, není než alegorií dějin, které počínají pak s narozením Krista pána. Však ráčíte ihned porozumět!

Co byl Izák, na to jsem ještě nepřišel, ale *Rebeka*, dcera — ne baťušková, nemylte se schválně, nybrž Batuelova, je alegoricky rozhodně totéž co *Čechy*. Dlouho byla pro samé Markomany a Boje neplodna, konečně jí hospodin požehnal dvojčata, kteří „ale potiskali se v životě jejím“, totiž prali se, jak jste zcela dobře z biblického na své sprosté přeložení ráčil. I stěžovaly si Čechy-Rebeka hospodinu a ten řkul na Frenclově stránce 52, sloupec první, 4. řádka odhora: „*Dva národové jsou v životě tvém, a dvůj lid z života tvého se rozdělí, a lid pře-*

může lid, a *větší sloužiti bude menšímu*“ — což je přec až příliš jasná narážka na Schmerlingův volební řád!

Dále: Když se rodili, vyšel Ezau co prvorozenec, avšak: „Potom hned druhý vycházeje rukou držel bratra za patu“ — vidíte, a drží ho doposud! Potom připravil za kousek existence Jakob Ezaua o prvorozenství, vidíte! Potom ho připravil o požehnání otce, jemuž oči (očividně „ministři“) dobře nesloužily, vidíte! Potom šel Jakob do Mesopotamie, a my sobě rozhodně přejem, aby náš Jakob také šel do Mesopotamie, vidíte! Potom se stalo mezi nimi narovnání, ale tuze, tuze pozdě, a nechalo nesmírně dlouho na sebe čekat a Ezau byl pak pořád ještě šlechtetný a Jakob pořád ještě — — nu tak vidíte!

Měl byste židům trochu tu bibli zredigovat, c.kr. pane rado, jakož jste už laskavě nám české dějiny zredigoval. A postaví-li oni vás pak v nějaké podobě někam, my se s rovnou vděčností připojíme! Jen je poproste, aby vás nevylili z kovu jako ty chromé pegasy na Dvorském divadle ve Vídni, jimž říkají „erzpegasuse“! Jeť pak velmi těžko, ba nebezpečno překládat podobná krásná slova do češtiny. Má se přeložit „erzpegasus“ = arcipegasus?, „erzesel“ = arciosel? atd.

Někdy je v pomnících divná hra! Nyní zasadí Chotkovi kovovou desku do pilíře Řetězového mostu za to, že se o zbudování přičinil. Ani mne nenapadne, abych zmenšoval zásluhy výtečného purkrabího, avšak nemělo by se zapomenout na muže, který první myšlénku, aby zde břehy se spojily, měl a o kterém už dávno nikdo nemluví. Tabulku by také zasluhoval!

Byl to Gotlas, zámožný měšťan pražský. Ba velmi zámožný v tehdejší i nynějším smyslu, patřilť mu Žofín. Byl ale z těch dobrých bláhovců, kteří se domnívají, že peníze jsou osudem svěřeny právě jim, aby působili jimi dobré a pomáhali jiným. Gotlas byl pověstný tou svou dobrotou, kdo byl v nesnázi, poprosil *jeho*, kdo byl v bídě, vztáhl *k němu* ruky. Vypravuje se o něm, že když zimního času nebylo nikde více práce, dal na Žofíně třeba dvakrát denně sníh a stlaní se stromů sváté zametat — mělť jemný takt, nechtěl rozbolestnit darem, od-

měňoval práci. Jemnost ta neopustila ho po celý život. Však se mnohý Pražan ještě pamatuje na tu postavu kmetovu, mužně krásnou vzdor tomu, že tělo jeho pak chvělo se v šatě již víc než nuzném. Neobmezující se dobrota, přílišná důvěra v jiné byla ho připravila na mizinu. Chodil po Praze, dojemný obraz smutku, sněhobílé kadeře vlály chladným větrem, šedý vous se chvěl v mrazu, ruka se k nikomu nevztáhla. Když přece došel neprošených dárků, často se stalo, že šel a nakoupil chlebě pro „chudší“.

A od toho muže vyšla také první myšlénka na most Řetězový! Jenže značně praktičtěji myslil sobě Gotlas podnik ten, chtělť, aby most vyšel výš nahoře, přes Žofín přímo na Smíchov a pak vybíhal v pěknou novou ulici. Najal sám měřiče a kreslíře, zaplatil draze plány a podal je vládě. Myšlénka jeho velice se líbila, ihned vzniklo předsevzetí, že se provede, ale trochu jinak — kvůli oujezdským kasárnám!

Leta uplynula, most stál zde ve své nádheře, na něm Gotlas, ale již ve své chudobě. Bylo slavnostní odevzdání, mnoho, velmi mnoho pánů při něm v zlatě a stříbře, a ti páni dali Gotlasa odvést z mostu, poněvadž myslil, že má právo — být také přítomen. — —

Podivno! Proč se stává skoro vždy, že ten, který myšlénku první myslil, upadá v naprosté zapomenutí?! Hloupá otázka, že ne? — ale v takové se zaplete člověk, když čte Mittheilungy a v nich, jak se na př. Höfler ptá: „Když Slované tak dobře chléb péci dovedli, proč sobě brali tedy slovanští králové *ještě* pozděj pekaře německé ke dvoru?“ — Přemysle Otakare II., vstaň a odpovídej! — Nevíš? — Sequens!

NÁRODNÍ LISTY 31. října 1869

△ V Praze 13. listopadu.

Už zase se blíží něco „nového“, totiž zimní „nové“ koncerty, zkoušky hudební pro plesy, taneční hodiny a plesy samy. Ani mne nenapadne, abych se usmál těm „hloupostem“ co věci „překonané“, na niž nikdo zralejší nepohlíží jinak než s vykrčeným ramenem! Jsou to věci nesmírně „nepraktické“, povídají — chudáci! Máme-li ten onen mládí, lásky, lyriky už jen tolik, abychom ji pro zimnější ještě dobu už naložili do lahve jako ovoce a potáhli měchýřem své opatrnosti, nemáme-li my více času nazbyt ku hře ať již jakékoli, proč odměřovat čas těm, kdož ho mají ještě dost? I nejstarší myšlénka je mladému nova, třeba bylo zpívání věcí velmi starou, on ji ještě neprozpíval, třeba už Adam a Eva milovali „dětinsky“, on musí milovat také tak, neboť je dítě, a budme rádi, že jsou ještě na světě děti, ač nechcem-li hlásat darebácké „Après nous le déluge“. Ono se to ostatně všechno samo sebou rozumí, ale jedním z květů lidských je také hloupost sytých, že otravují lačným jídla!

A druhé, co se hlásá co časově nové, ba co pravý pokrok časový, jest, že prý se mořící nás hádanka, jak rozluštit v Praze neblahý rozpor národní, rozluští nyní konečně aspoň v umění. Obrovskou práci tu podniknou zrovna hravě čtyři — *koncerty*, demonstrativně *filharmonické*. Dle výše napsaného nejsem proti pražádné zábavě, nejsem ani proti hudbě taneční, kterou mám vlastně velmi rád, tím méně proti hudbě koncertní, ač ji vlastně ani cítit nemohu — ať se baví a muzikuje si každý, jak chce! —, ale divno je mi, že iniciativu v rozlušťování hádanky chce mít umění. „Inter arma sileant Musae!“ A my stojíme posud, budem nejspíš ještě dosti dlouho stát v plné zbroji — je to smutno, ale není pomoci, také umění musí posud být stranické, umělec totiž, co člen strany. Jedna

ztěch velkých obětí, kterým se vyhnout ani nemůžem! Ostatně víme, jak to s tím „rozlušťováním“ při české jemnosti a měkkosti asi půjde. Hudba, povídá se, nezná prý žádného jazyka (při kterémž výroku se velmi panský hudba *národní* zaeska-motuje), ale pak také nepotřebuje žádného smiřování! Smiřování bude se dít vlastně tedy mezi umělci, v přípravách, při řízení. Češi a Němci se sejdou — a už v první schůzi se to rozluští! Němec se ušklíbne: „Neumím česky,“ máslový Čech to faktum nahlídne a otázka neblahého rozporu rozluští se jakoby ve Frankfurtu. *Tak* as jsme mohli už dávno rozluštit celou hádanku, mohli jsme jednoduše dát se poněmčít a byli by nám k tomu také ještě zahráli na housle!

V státoprávním ne, ale v národním ohledu máme až příliš mnoho „ausgleichsfreundlich“ elementů, bojím se, až nadejde čas, že půjde v ohledu tom mnohý až přes nejkrajnější ústupek. Už jdou teď, pro závratnou výš politiky zapomínají na podklad politiky, na živel národní. Vyššího duševního života českého všímáno na mnohých místech, jen pokud zájem strany, osobností atd. velí, — vidíš společnost „sloupů“ české opo-sice, ale společnost ta mluví jen německy, leda bys přistoupil blíž, pak „se obrátí řeč“ jako u pražské slečinky, když potká čamaristu, — znáš „osvědčeného vlastence“, ale jeho domác-nost je německá, jeho rodině je čeština „přec jen konečně“ sprostá — pánbůh nás zbav tohohle národního uvědomění! Připadá mně, jako by, když i dle jejich slov jsme po staletí bolestně trpěli nátlakem národním, chtěli teď vidět, jak se to může trpět dál, ale s pohodlím. „Vždyť mne znáte, jaký jsem vlastenec.“ „Vy byste ani nevěřili, co jsem už pro své vlaste-nectví trpěl,“ říkává mezi jinými svými sprüchlemi i sám po-licejní rada pan Dederá; ale ti, kteří po léta navštěvují jeho „dům“, nesmírně se diví, když se konečně dovědí, že rozumí pan Dederá taky česky. Pan rada mně odpustí, že jsem ne-diskretně sáhl do jeho rodinného života; jednalo se mně o dobrý exempl a on ví, že ho přec jenom miluji. Snad si ukládá pan rada také za tak ledacos trest domácí!

Tyto dny vypravuje se po Praze historka, která také trochu sem náleží. Žije tu jistý doktor — jméno? — nevím zatím.

Myslím ale, že napsal také nějakou tlustou knihu, o níž on sám tyto dny zas napsal k vys. ministerstvu, že „všichni profesori pražských vysokých škol dohromady nejsou s to ji posoudit“; ale nečetl jsem jí a musil bych vyslovit variaci na Heineho klasický výrok: „Auffenbergovy spisy jsem sice nečet, ale soudím, že jsou takové jako spisy Arlincourtovy, kterých jsem také nečet.“ Pak myslím, že cestoval doktor před nedávnem za jistou příčinou do Anglicka, pak že o něm letos mnoho v insertech stálo, pak že svůj život dobře si zasekuroval, ale jmeno — nevím.

A jsou v Praze „taneční zábavy“, zřízené podle oné hádanky, které posud žádný filharmonický koncert nerozluštil. Na př. „verbindungsstudentů“, do nichž má české děvče jen tenkrát přístup, když je její rodina hezky bohata a — trochu hloupa.

Taková jedna zábava tedy se odbývala. Právě rozkvetla, vtom se odevrou dvěře a jimi vstoupí mezi udivence — doktor.

„Račte odpustit — jsem nesmírný přítel tance — račte dovolit!“

Němčina bez koktu, cylindr jakoby podlízáný, frak nejkulturnější — i burše to spletlo.

Pan doktor také tedy rozluštil hádanku, neboť není pravda, že se už teď odnárodnil, — druhého dne chodil zas po Příkopech co Slovan — kalhoty do bot.

SPOLEČENSKÝ NÁŠ ŽIVOT, KTERÝ NENÍ, A ČESKÉ SALONY, KTERÉ TAKÉ NEJSOU

△ V Praze 18. prosince.

Fňukání bývá jen u vzdorovitého dítěte pěkné, přec se mu oddávají i dorostlí. Mladík „běduje“ veršem i prózou nad svou láskou, muž „žaluje“ na tu či onu závadu pro plány své, každý jednotlivec má stesky své, i každý národ stesky zvláštní. A jsou i stesky výroční — teď právě opakuje se po Praze nově jeden starý, za doby pošmurných dnů a dlouhých večerů, krátkého světla a dlouhé nudy. „Nemáme společenského života,“ praví jeden. „Nemáme českých salonů,“ zase druhý. Pravda je to, smutná pravda, a sice jedna z těch, jichž smutek je zcela přirozený, jichž původ rovněž přirozený, a tedy — prozatím — neodstranitelný. Byli jsme jen jednotlivci, pak jsme se politickou ideou slili v celek, v národ, idea naše neměla ale ještě praktického *šťastného* výsledku, pomocí jehož utvořil by se život společenský, jsme ještě v *trpnosti* a při té nevykvétá ani veselost ani lehkost. Obočí naše je sraštěno bojem, jakž se má tvář salonně usmívat? „Kvůli věci“ jsme i druh druhovi přísným dozorcem, jakž možno lehce ruku stisknout a lehkou frází vzbudit podezření povrchnosti?

Společnosti je člověku rozhodně třeba, ten, kdož vyslovil: „Člověk je zvíře společenské,“ vyslovil jedno ze základních pravidel života našeho. Je pravda, člověk bývá někdy i v největší společnosti sám. Jeden řekne samolibě: „Když jsem sám, bavím se vždy dobře,“ druhý: „Stálo by mne namáhání, abych se mezi čtyrmi stěnami světnice své tak nudil jako obyčejně ve společnosti,“ třetí totéž ještě jinak. Avšak samota je jen pro silnějšího ducha a i ten potřebuje zase vždy světa zevnějšího, aby nabyl i nové potrawy pro ducha svého i pravé měřítko na sebe sama. On potřebuje společnosti k nabytí dojmů a zas samoty k zpracování jich. Kdo není nikdy sám, stává se povrchním, kdo je příliš mnoho sám, stává se mo-

rousem. Cítí to každý, a u nás když ne společnostmi, odpomáhá se *spolky*. Proto jich roste jako hub. Ale všechny ty spolky nám nenahradí ani jedinou „společnost“. Společnost v moderním příjemném smyslu je výkvětem *celého* společenského života národního, kde rozvinuly neb rozvinují se všechny stránky národní činnosti duševní; tam, kde rozvinuje se jen jedna, jako u nás na př. jen politická stránka, *není* společnost *možna*.

Upřímně řečeno, já sobě nedovedu ani myslit *nyní* nějaký český „salon“! Totiž salon, v němž by politika měla jen tolik místa, mnoho-li hudba, umění, klep, někdy třeba ještě míň, jaký právě interes rozkvěte hovorem. U nás by se sešly do salonu ne co vzájemné duševní doplňky, ne z všeobecně lidské náklonnosti, *nýbrž* dle *politických stran*. Jsme svorní v sněmovně a při podpisu deklarace, dál už ne. V časopisech chytíme se už do křížku, jistě kvůli přesvědčení svému, ale rovněž jistě ne kvůli tomu, abychom sobě později pochutnali na „sladkostech smíření“. V životě je to ještě hůř, ani do téže hospody nezajde „staročech“, kam chodí „mladočeši“, a naopak rovněž. Náruživosti jdou tím výš, čím méně jsme měli posud příležitosti v praxi osvědčit donos svých politických náhledů. Salon by především musil být buď staro- buď mladočeský — duchaplný teprv pak.

V salonu je především potřebí hovoru. Hovorem staly se jisté salony francouzské až v historii znamenitými, mnohé duchaplné memoáry francouzských spisovatelů skládají se skorem jen z konversac salonních. O čem by se mluvilo v salonu českém? *Literatura* nenanesla ještě dost myšlenek původních, nové zjevy literární jsou bílými vranami, ale tuze malinkými, nestojícími skoro ani za řeč; starší a novější výtečné plody literatur cizích přitékají k nám také jen vláskou rourou — ale kdyby Victor Hugo vydal každý den autorisovanou českou studii o Shakespearu nebo kdyby se našly ještě dva rukopisy Kralodvorské nebo v pozůstalosti Kollárově ještě deset elegických předmluv k Slávy dceři, to, co pan Quadrát mluvil, když dal zabavené roudnické krávy hnát do Litoměřic, baví nás mnohem nepoměrně víc. *Hudba*? Hle-

dejme hudbu. Na pulpitu salonního piana najdem sice „vý-
tah“ z Verdiho *Trovatora*, Gounodova *Fausta* nebo i Spon-
tiniho *Vestálky*, ale *Prodanou nevěstu* nebo *Lejlu* tam
nespatříme, nemámeť ještě peněz na jich vydání. Máme ně-
kolik dobrých sil operních, máme koncerty smíšených sborů,
koncerty filharmonické, ale to vše nezajímá ani trochu tak
jako zpráva, že při odevření koncilu zpívali v prakřesťanském
Římě ještě kastráti, nebo otázka, stál-li doktor Chleborád
redaktoru Petrovi za to, aby tento za celou desítku nakoupil
pišťalek. *Divadlo*? To slouží pořád ještě spíš pouhé zábavě než
mocnějšímu vzrušení, politická narážka je triumfem celého
večera, politické extempore platí zrovna tolik jako umění
a dojem nejduchaplnějšího obrazu dramatického mizí naproti
dojmu klasické arci věty: „Církev stojí pevněj než samo
nebe!“ Mimo to — členové našeho divadla nejsou ani takoví
jako členové divadel jiných, jsou bohudík příliš solidní, nedo-
dávají dost podnětu k pikantnímu klepu. A život náš občan-
ský je ještě solidnější, žádná extravagance, která by byla celým
románem, žádné intermezzo na rub obráceného názoru spo-
lečenského. Všude a v každém hovoru je v přední řadě poli-
tika, k tomu platí u nás v politice „mulier taceat“, ženy jsou
vyloučeny, — teď sobě pomyslete salon!

Čas to změni. Jako kritika nestvoří literaturu, také stesky
nám nestvoří salon. Vyčkejme času a — prozatím nudme se
pro vlast!

NÁRODNÍ LISTY 19. prosince 1869